

HƏBİB SAHİR

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

M.F.Axundov adına
Azərbaycan MƏR
Kəndi

“LİDER NƏŞRİYYAT”
BAKİ-2005

Tərtib edən:

Vəfa Əliyev

Ön sözün müəllifi:

Pərvanə Məmmədli

894.3611 - dc 21

AZE

Həbib Sahir. Seçilmiş əsərləri. Bakı, "Lider nəşriyyat", 2005, 192 səh.

Həbib Sahir (1903–1988) Güney Azərbaycanın ən böyük çağdaş şairlərindəndir. Ömrünün səmərəli çağını milli haqsızlıq illərində yaşayan şair doğma ana dilində, eləcə də Türkiyə türkcəsində, fars və ərəb dillərində dəyərli əsərlər yaratmış, həm ərüz, heca, həm də sərbəst vəznə yazdığı şeirlərlə Güney ədəbiyyatımıza yeni bir ruh gətirmişdir.

Nəfəslərin boğulduğu, arzuların söndüyü, dillərin bağlandığı və kitabların yandırıldığı bir dövrdə belə Sahirin səsi heç zaman susmamış, onun xalqın ağır və dözülməz həyatını əks etdirən kin və həsrət dolu nəğmələri gah Təbrizdən, gah Zəncandan, gah Ərdəbildən, gah Qəzvindən və gah da Tehrandan eşidilmişdir.

Seçilmiş əsərlərindən ibarət olan bu kitabda şairin milli-azadlıq amalından yığrulmuş şeirləri toplanmışdır. Həmin şeirlər "eşq", "yurd sevgisi" və "həsrət" nəğmələrinin dilimizin bütün gözəlliyi ilə tərənnüm edildiyi bir sədi...

ISBN 9952-417-35-5

© "LIDER NƏŞRİYYAT", 2005

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

"Azərbaycan dilində latın qrafikası

ilə kütləvi nəşrlərin həyata

keçirilməsi haqqında"

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı

ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına

hədiyyə edilir

ÖN SÖZ

Həbib Sahir Güney Azərbaycan poeziyasında “yeni üsullu şerin” formalaşmasına və inkişafına təkan verən, poetik təsvir sisteminin orijinallığı ilə seçilən şairlərdəndir.

H.Sahir 1903-cü ildə Təbrizdə doğulmuşdur. Atasını erkən itirdiyindən uşaqlıq və gənclik illərində həyatın ağır sınaqları ilə üzləşməli olmuşdur. İlk təhsilini mollaxanada alan şair, orta təhsilini Təbrizdə başa vurmuşdur.

Təbrizin Məhəmmədiyyə mədrəsəsində təhsil aldığı illərdə onun fransız dili və ədəbiyyatı müəllimi olmuş Tağı Rüşfətin vasitəsilə Həbib Sahir Türkiyədə nəşr olunan “Sərvəti-fünun”, “Rəsmli ay” kimi ədəbi-ictimai topluslarla və digər nəşriyyələrlə tanış olur. Orada dərc olunan şeirləri, xüsusilə Tofiq Fikrət və Cəlal Sahirin əsərlərini çox bəyənir. Cəlal Sahirin əsərləri gənc şairin ədəbi-bədii zövqünə, dünyagörüşünə elə əsaslı təsir göstərir ki, onun soyadını belə özünə təxəllüs götürür.

Fransız şairi Bodlərdən bir çevirməsi və Cənubi Azərbaycan milli azadlıq hərəkatının lideri Şeyx Məhəmməd Xiyabaninin ölümünə həsr etdiyi mərsiyə Həbib Sahirin ilk qələm təcrübələrindəndir.

H.Sahir sonralar yazdığı “Məktəb xatirələri” adlı şerində Xiyabanini əvəzsiz milli lider, maarifin, mədəniyyətin inkişafına xüsusi qayğı göstərən rəhbər kimi yenidən anır, onun uşaqlar üçün açdığı, özünün də təhsil aldığı məktəblərdən bəhs edirdi.

H.Sahir orta təhsilini başa vurub, bir müddət imkanlı ailələrin uşaqlarına dərs verir, qazandığı pulun bir hissəsini Təbrizə ailəsinə göndərir, qalanını isə Türkiyədə ali təhsil almaq niyyətilə toplayırdı.

1927-ci ildə H.Sahir Türkiyəyə gedir. Orada yaşayan iranlılar üçün açılmış “Dəbistane-İraniyan” məktəbində 2 il fars dili və ədəbiyyatı müəllimi işləyir. 1929-cu ildə İstanbul Universitetinin coğrafiya bölməsinə daxil olur. Coğrafiya fakültəsinin məzunu Həbib Sahir müəllimi Sədi bəyin tövsiyyəsi ilə “İran Azərbaycanının təbii coğrafiyası” adlı buraxılış işinin xülasəsini 1934-cü ildə “Azərbaycan yurd bilgisi” jurnalında silsilə şəklində nəşr etdirir.

“Azərbaycan yurd bilgisi” İstanbulda Azərbaycan mühacirlərinin nəşr etdikləri mətbu orqanlarından biri idi. Jurnalın redaktoru görkəmli Azərbaycan alimi və ziyalısi Əhməd Cəfəroğlu idi. Jurnalda tanınmış türk ziyalıları da fəal iştirak edirdilər. “Azərbaycan yurd bilgisi” jurnalında türk xalqlarının, xüsusilə Azərbaycanın mədəniyyəti, ədəbiyyatı, tarixi, həmçinin coğrafiya və iqtisadiyyatından bəhs olunan yazılar çap olunurdu.

İstanbul təhsili və ədəbi-mədəni mühiti şairin dünyagörüşünün yetkinləşməsinə böyük təsir göstərir. Sahir orada Tofiq Fikrət, Yəhya Kamal, Nazim Hikmət kimi görkəmli şairlərlə şəxsən tanış olur, onların əsərlərini mütaliə edir. Bütün bunlar onun həm zəngin Şərq ədəbiyyatı, həm də Avropa ədəbi-bədii, estetik və fəlsəfi fikir tarixiylə, müasir ədəbi proseslərlə tanış olmağına imkan yaratmışdı.

Türkiyə tədqiqatçısı Əli Yavuz Aqpınar yazır ki, “Sahirin bir çox şerində Türkiyə türkcəsinin havasını, ifadə xüsusiyyətlərini duymaq olar. Şairin İstanbul həyatının izlərini daşıyan mənzumələri Azərbaycan dilinin dil və üslub xüsusiyyətləri ilə zövqə oxşar bir tərzdə qarşıya çıxır”.

H.Sahir İranda ilk dəfə farsca nəşrə hazırladığı “Türk şeri antologiyası”nda ümumtürk ədəbiyyatını tanıdır.

Sahir Fransaya gedib, təhsilini davam etdirmək arzusunda idi. İstanbuldan Parisə yollanan Həbib bir ay Bakıda qalır. Təəssüf ki, Bakıya səfəri ilə bağlı əldə heç bir məlumat yoxdur. Sahir Fransaya gedir, amma orada qalıb təhsil almaq ona müyəssər olmur.

Yeddi ildən sonra o yenidən İrana qayıdır. 1936-cı ildə İran Maarif Nazirliyi onun “Coğrafiyeye-xəmsə” adlı kitabını nəşr edir. Bu kitab dövlət tərəfindən mükafata layiq görülür.

Sahir Zəncana işləməyə göndərilir. Xatirələrində yazdığı kimi, məktəbdə uşaqlarla türkçə danışdığı üçün onu 3 il “sərgərdan yəhudi kimi” bu şəhərdən o şəhərə göçürürlər. Öz elindən, ailəsindən ayrı düşən, Zəncan, Mazandaran, Tehran, Qəzvin və Ərdəbildə acınacaqlı şəkildə yaşayıb müəllimlik edən Sahir o illəri xatırlayıb yazırdı:

Mən yurdumla özgülərə satmadım,
Xələt alıb öz elimi atmadım,
Məxmər, ipək yataq üstə yatmadım,
Qədər mənə acı şərbət içirdi
Düşməni məni yad ellərə köçürtdü.

Sahirin yaradıcılığını şərti olaraq 3 dövrə bölmək olar. Bu fəaliyyətin ilk dövrü – 1941-ci illərdə olan illəri, ikinci və ən məhsuldar Təbriz dövrü – 1941-1946-cı illəri, üçüncü dövrü isə 1947-1985-ci illəri isə əhatə edir.

Birinci dövrə şairin gənclik illəri, Türkiyədə təhsil aldığı dövr, elindən zorla ayrılıb digər şəhərlərdə işləməyə məhkum olduğu illər daxildir. Bədii yaradıcılığa başladığı ilk gənclik illərində H.Sahir “Sərvəti-

fünun”çuların təsiri ilə yazıb yaradırdı. Məlumdur ki, “Sərvəti-fünun”nun ətrafında toplaşan yaradıcı qüvvələr ədəbiyyatı həm forma, həm də məzmun cəhətdən yeniləşdirmək, dili sadələşdirmək, ənənəvi Şərq motivlərini və poetik sistemini dəyişdirmək, Qərb ədəbiyyatı üsulunu yaymaq və s. bu kimi ədəbi estetik məramı qarşılarına əsas vəzifə qoymuşdular. Lakin “Sərvəti-fünun”un ətrafına toplaşanlar bu vəzifələri həyata keçirə bilmədilər. Onlar qəliz ərəb və fars tərkibli osmanlı dilində yazdıqları üçün xalqdan uzaq düşdülər...

H.Sahirin poetik irsi ilə tanışlıq göstərir ki, o sonralar “Sərvəti-fünun”-çuların səhvlərindən nəticə çıxartmış, özünün poetik məramını və amalıni dürüst müəyyənləşdirə bilmişdir. Sahir fransız romantizminin təsirindən çıxıb gerçəkləri ifadə etməyə cəhd göstərirdi. Yaradıcılığının ilk illərində yazdığı əsərlərdə lirik təbiət təsvirləri, fransız ədəbiyyatının təsiri altında yazılmış sentimental ruhlu şeirlər üstünlük təşkil edirdi. Gəncliyinin ilk illərində romantik duyğularla köklənmiş H.Sahir yaradıcılığında vətən, təbiət, gözəllər, məhəbbət mövzusunda yazılmış şeirlər aparıcı mövqedədir:

Qəzel yazıb gözəllərdən
Pərilərdən bəhs edərdi.
Ulduzlarla dərdləşərək,
Bilməz idi, nədi dərdi.

Fransız, rus dillərində yazılmış ədəbiyyatı izləyən Sahir, qələmini müxtəlif şər formalarında sınayır. Dünya poeziyasının mütərəqqi ənənələrindən bəhrələnərək Azərbaycan poeziyasında mühüm yer tutan ərüz vəznə və folk-lordan qidalanan heca vəznində şeirlər yazmağa isə daha çox meyl göstərmişdi.

Sağlığında Sahirin ondan artıq kitabı işıq üzü görmüşdü. Onların çoxu fars dilində, beşi isə Azərbaycan dilindədir. Ana dilində ilk şeir kitabı “Lirik şeirlər” adı altında 1965-ci ildə işıq üzü görür. “Kövşən”, “Səhər işıqlanır”, “Sönməyən günəş” (klassik fars poeziyasından tərcümələr), “Dağınıq xatirələr” kitabları isə 1978-1979-cı illər İran inqilabından sonra nəşr olunmuşdur.

Məlum olduğu kimi, İranda Pəhləvilərin hakimiyyəti illərində qeyri-fars dilli xalqlara, xüsusilə ölkədə əhalinin çox hissəsini təşkil edən azərbaycanlıların dil və mədəniyyətinə qarşı assimilyasiya siyasəti yeridilirdi. İranda yaşayan azərbaycanlılar uzun müddət ön adi insan hüquqlarından, ana dilində təhsil almaq və kitab nəşr etmək, rəsmi yerlərdə ana dilində danışmaq haqqından məhrum idilər.

Ana dilində yazıb yaradan ziyalıların əsərləri işıq üzü görmür; sandıqlar küncündə rəngi saralan əlyazmalara çevrilirdi. O illərdə gizlicə, çətinliklər bahasına çap olunan kitabların, adətən, nəşr tarixi və yeri göstərilirdi. Sahirin də əsərlərinin əksəriyyəti gizli çap olunmuşdu.

Sahir yaradıcılığına xas olan xüsusiyyətlərdən biri doğma dilə üstünlük verməsi idi. Əsərlərinin geniş oxucu kütləsi arasında yayılması, Sahirin şeirlərinin anlaşılıq bir dildə yazılması ilə bağlı idi. Dili sadələşdirməyə, xalqlaşdırmağa xüsusi meyl göstərən Sahir xalq danışığı dilinin zənginliyindən məharətlə istifadə edirdi. Şairin nəzərində dil azadlığı – ana dilində yazıb yaratmaq və oxumaq haqqı milli mədəni azadlığın ən vacib şərtidir.

Ana dilini qorumaq bütövlükdə milli mövcudluğu qorumaq deməkdir. Uzun illər bu mövzu Sahirin yaradıcılığında daha çox təsvir və tərənnüm olunurdu. “tərəhata çox inanma” şerində Sahir soydaşlarını xitabən yazırdı:

Bizim turki şirin dildir
Xoş sədalı zəngin dildir.
Dil günəşdir, işıq saçır
Səadətə qapı açar.
Yadın dili: “boyunduruc”!
Bir keçiddir: buruq-buruq...

Təbrizdə yaşadığı 1941-1946-cı illər Sahirin yaradıcılığının ən parlaq və məhsuldar dövrü hesab oluna bilər.

1941-ci ildə sovet nümayəndə heyətinin tərkibində Təbrizə gələn azərbaycanlı ziyalılar Cənubi Azərbaycanın mədəni-ictimai həyatında yaranmış intibahın gücləndirilməsində mühüm rol oynamışlar. İllər boyu Cənubda və Şimalda yasaq mövzuya çevrilmiş Azərbaycanın parçalanması artıq şeirdə milli dərd, ağır kimi ifadəsini tapır, milli birlik, vətənpərvərlik təbliğ olunur. “Vətən yolunda” və başqa mətbu orqanlarında Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi, dili, ədəbiyyatı ilə bağlı yazılar, elmi-publisistik məqalələr dərc olunur, bir sözlə, uzun müddət soy kökündən və mədəni irsindən uzaq düşmüş azərbaycanlılar öz tarixi yaddaşına qovuşur, ulu keçmişi ilə qürur hissi keçirməyə imkan tapır. XX əsrdə ədəbiyyatımızda azadlıq, birlik, milli həsrət simvoluna çevrilmiş “Araz” mövzusunun təməli o illərdə qoyulmuşdur.

Şimali Azərbaycandan gələn ziyalılar Təbriz ədəbi mədəni mühitində böyük dəyişikliklər yaradır, istedadlı gəncləri üzə çıxarır, rəhbərlik etdikləri dərnlərdə sənətlə bağlı söhbətlər aparırdılar. Cəfər Xəndan və Osman Sarıvəlli həmin gənclərdən birinin – Sahirin şerlərini bəyənib onu yazmağa, yaratmağa həvəsləndirmişdilər. O vaxtdan başlayaraq Sahirin şeirləri, tərcü-

mələri və məqalələri Cənubi və Şimali Azərbaycanda “Azərbaycan”, “Vətən yolunda”, “Şəfəq”, “Azad millət”, “Yeni Şərq” kimi qəzet və jurnallarının səhifələrində özünə yer tapır.

Sahirin şeirlərini ilk dəfə təhlilə cəlb edən Hüseyn Mehdi şairin hadisələrə olduqca səmimi və həyəcanlı münasibət göstərməsini xüsusi vurğulayırdı.

Sahir Təbrizdə yaşadığı illərdə bir-birinin ardınca farsca yazdığı “Şə-qaiq”, “Kölgələr”, “Gecə əfsanəsi”, “Seçilmiş şeirlər” adlı kitablarının nəşrinə nail olur.

Güney Azərbaycanda 21 Azər hərəkatının qələbəsi və Azərbaycanın Milli Hökumətinin qurulması Sahirin yaradıcılığının ictimai-siyasi məzmununa ciddi təsir göstərir. Ölkədə aparılan misli görünməmiş müəvəqqi islahatlar onda böyük ruh yüksəkliyi yaradır. Milli azadlıq şairinin şeirlərində patetika, tərənnümçülük ön plana keçir. Bu isə onun vətənpərvərliyindən, milli-mənəvi intibaha vurğunluğundan, bütün bunların gələcək üçün tale yüklü problemlər olduğuna inamından irəli gəlirdi.

Sahir Milli Hökuməti öz şeirləri ilə salamlayırdı:

Azər ayı qonub yurda
Qızıl günəş doğur səhər
Qurtuluşdan, azadlıqdan
Səbə yeli verdi xəbər.

Güney Azərbaycan Milli Hökuməti devrildikdən sonra bir çox açıq fikirli ziyalı kimi, Sahir də öz yurdundan sürgün edilmiş, acınacaqlı şəraitdə yaşamağa məcbur olmuşdu. Lakin nə təqib, nə sürgün həyatı onu əqidəsindən döndərə bilməmişdi. Milli Hökumət dövründə yazdığı şeirlərdə doğma dildə yazıb yaratmağın sevincini qələmə alan Sahir sevinc və nikbinlikdən danışdısa, irtica illərində artıq farsca danışmaq məcburiyyətində qalmaqın faciəsini belə ifadə edir:

Anlatdılar
Get məktəbə, uşaq oxut
Dərsdən sonra dön evinə
Xoşdur daxma!
Qaranlığa qərb oluban
Parlaq qızıl günə baxma.

Yada qul ol,
Dərdə alış.

Farsca danış
Əsirliyi, dərvişliyi təlqin eylə
Uşaqlara.

Həmid Nitqi H.Sahiri eşq, yurd sevgisi və həsrət nəğmələrini dilə gətirib bütün gözəllikləri ilə tərənnüm edən şair adlandırdı. H.Sahirin yaradıcılığını izlərkən onun uzaqgörənliklə söylədiklərinin bir daha şahidi oluruq. H.Sahirin “Əsir ellərin şairiyəm” adlı şəri diktaturaya, istibdada qarşı yönəlmiş açıq üsyan idi:

...Yanar əflakda minlərcə çıraq,
Bizə bir şəm, bir avizə də yox.

Sahir Süleyman Rüstəmə xitabən irtica qüvvələri tərəfindən başına açılan müsibətdən yazırdı:

Bu tayda bir çox yurdlar,
Yıxılmış sönmüş ocaq.
Odlanmış yürüşlərdə,
Kitablar qalaq-qalaq.

Lakin şair məğlubiyyətdən sarsılmaz, qələmi ilə xalqını gələcəyə ruhlandırın şeirlər yazırdı:

Yenə günəş işıq salar sulara,
Buğda bitər, gələr ağaclar bara.
Qara günün ömrü “baba”, az olar
Zülmün odu sönməz, gülü tez solar.

Şah üsul-idarəsi Güney Azərbaycanın iqtisadi və mədəni inkişafına maneçilik törədirdi buna görə də Güney Azərbaycanın şəhər və kəndlərində işsizlik artır, azərbaycanlılar iş tapmaq ümidilə Cənuba, mərkəzə, xüsusilə Tehrana tərəf axıb gedirdi. Bunu görən və içdən yanıb-yaxılan şair son də-rəcə mühüm siyasi məsələyə toxunaraq yazırdı:

Gəl köçmə Vətəndən,
Yada bel bağlama, qardaş.
Dövrən belə getməz,
Qalmaz daş üzərə daş.

Başqa bir poetik parçada o İranın uzaq tarixinə nəzər salıb, onu idarə edən türksöylü sülalələrin, İranın müdafiəsi üçün canından belə keçən azərbaycanlı oğulların xidmətlərini xatırlayır:

Türk şahları olmasaydı,
Daş daş üstə qalmaz idi.
İran adlı məmləkəti
Tarix yada salmaz idi.

Fransız, ərəb, rus dillərinə yaxşı bələd olan Həbib Sahir, Bodlerdən, Lamartidən, Qorkidən, Lermontovdan və digərlərindən dilimizə bir sıra əsərlər çevirmişdir. Bunlarla yanaşı onun fransızca şeirlər, ərəb dilində kiçik hekayələr yazdığı da məlumdur. Sahirin İstanbul türkcəsində yazdığı çoxlu gözəl şeirləri də var. Klassik fars şairləri Sədi, Hafiz və Xəyyamın əsərlərinin də Azərbaycan dilinə tərcüməsi sahəsində Sahir xidmətlər göstərmişdir.

Dünya ədəbiyyatıyla yaxından tanış olan Sahir poeziyada işlənən bir çox üslub və vəznərdən bəhrələnmiş, gözəl poetik nümunələr yarada bilmişdir. Cənubi Azərbaycanın tanınmış ziyalıları Tağı Rüşadətindən sonra Azərbaycan dilində sərbəst şeir nümunələrinin yaradılmasını Həbib Sahirin adı ilə bağlayırlar. Bu fikirlə razılaşmamamaq mümkün deyil. Çünki, Güney poeziyasında sərbəst şeir ilk dəfə Həbib Sahir rəsmi status verməklə onun daha da təkmilləşməsi və inkişafına imkan yaratmışdır. Ötən əsrin 60-cı illərində Güney Azərbaycanın görkəmli nasiri, gözəl pedaqoq Səməd Behrəngi yazırdı: "Güney Azərbaycanda çoxları heca vəznində şeir yazsalar da, dövrün pisliyi üzündən tanınmamışlar, şeirləri ilə birlikdə özləri də gizli qalmışlar. Buna misal olaraq "Kövşən" divanının müəllifini göstərmək olar".

Sözsüz ki, ədib burada "Kövşən" şeirlər kitabını və onun müəllifi Həbib Sahiri nəzərdə tutmuşdur.

Sahir şeir yazmağa ərüz vəznə ilə başlasa da, sonralar heca vəzninə üstünlük verdi. Şair özü bu barədə yazırdı: "Şübhəsiz türk şerinin vəznə heca vəznidir. Bu vəznə söz və kəlmələr öz təbii ahəngindən və qəlibindən məcburi çıxarılır. Bu günə qədər bizim azərbaycanlı türklərimiz istər klassik, istər çağdaş dövrdə türkcə şeir yazsalar da, qafiyələri farsca olub, fars ləhcəsinə uyğunlaşdırılıb. Bu bizə yaraşan bir şey deyil. Amma mənimlə yanaşı bir neçə gənc şairlər təmiz türk dili və ahəngi ilə ərüz vəznində şeir yazmağa müvəffəq olmuşuq. Bu da ki, çox diqqət və zəhmət istəyir. Osmanlı türklərindən Yəhya Kamal, Əhməd Həşimin ərüz vəznində yazdıqları şeirlər heç az da olsa fars şerinə bənzəmir".

1978-1979-cu illər İran inqilabından sonra Tehrandə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə başçılıq edən təcrübəli sənətkar kimi Sahir yazıçı və şairlərə

xalq üçün və xalqın anladığı qədər sadə yazmağı tövsiyyə edir, özü də həmişə bu yolu tuturdu. Heca vəzninə üstünlük verən şair, sərbəst şeirə çox tələbkarlıqla yanaşırdı.

Zəngin təxəyyülə, həssas qəlbə, incə duyum və zövqə malik olan bəzi şairlər əsərlərində rəssam və bəstəkarlara məxsus bədii mənalandırmadan bəhrələnilirlər. Sahiri də gözəl təbiət tablosu yaradan rəssama bənzədənlər var. Bununla yanaşı onun şeirlərində ahəngdarlıq, axıcılıq, musiqililik də diqqəti çəkir.

H.Sahir həyatda hər gün rast gəlinən ən adi hadisələri yüksək poetik təsvirdə mənalandıрмаğı bacarırdı:

İncə, ipək qanadların açaraq
Məşəlikdən gizli-gizli yel əsir.

Şair şeirlərində fikirlərini yığcam, lakonik və bəzən də epik növə xas olan vasitələrlə ifadə edə bilirdi. Bəlkə elə bu cəhət onu nəsrdə də qələmini sınağa sövq etmişdi. Təsədüf deyil ki, Sahirin çap olunmamış bir neçə hekayəsi də üzə çıxarılmışdır.

Şairin payıza həsr etdiyi aşağıdakı poetik parça isə bəlkə də şeirdən çox rəsm əsərini – "Payız tablosu"nu xatırladır:

Xəzan çağ
Qızıl günəş odlanıbdır.
Ağacın yarpaqları,
Min bir rəngə boyanıbdır.
Hər yarpağın bir rəngi var;
Sevgi rəngi,
Həsrət rəngi,
Tutqun, tozlu qülbət rəngi
Xəzan çağ yel əsərkən,
Yağır yarpaq,
Ölgün yarpaq
Talanıbdır qalaq-qalaq.

Əli Yavuz Aqpinar H.Sahir lirikasıyla türk şairi Əhməd Həşimin lirikası arasında bir çox oxşarlıqları qeyd edib yazır: "Həbib Sahirin şeirlərində hakim rəng olaraq, eyni ilə Həşimdə olduğu kimi qırmızı rəngi görürük. Onların hər ikisi təbiət mənzərələrinin ifadəsində bu rəngə siyasi-ictimai bir məna qazandırır. Sahir şah rejiminin zülmünü, İranın qana bulanmasını bu rənglə anlatmağa çalışır".

Qeyd etmək lazımdır ki, Sahir açıq siyasətlə məşğul olmamış, yalnız öz şerləri ilə xalqa əhəmiyyətli xidmət göstərmişdir. Sahirin təbiət və sevgi lirikası nə qədər romantik idisə, onun sosial-ictimai mövzulu əsərləri bir o qədər realist mahiyyət daşıyırdı.

Həbib Sahir həqiqi şair kimi dövrün, cəmiyyətin aktual problemlərini, ağrı-acılarını ürək yangısı ilə təsvir etmişdir. Onun şeirlərini Cənubi Azərbaycanın XX əsrdə apardığı mübarizənin, çəkdiyi iztrabların, faciələrin bədii salnaməsi adlandırmaq olar.

Pərvanə Məmmədli

SÖYLƏ, TANRI

Söylə, Tanrı, bu boş qalan yollardan,
Gecə vaxtı kimlər keçdi, kim qaldı?
Yarı-yardan hankı əllər ayırdı,
El içində ayrılığı kim saldı?
Min əməklə çiçəklənən yurdumuz,
Bir gecədə nə tez solub-saraldı?

Ellər köçüb, yurdlar oldu viranə,
Bu yerləri sürən, əkən harda bəs?
Xəzan olmuş meşələrin içindən,
Eşidilməz nə bir səda, nə bir səs...
Həyatımız, o gül açan hədiqə,
Sərab imiş, – yoxsa Tanrı, boş həvəs?

Şaxta düşdü, duman basdı dağları,
Ailələr matəmlərə büründü.
O yerdən ki, ılıq yellər əsirdi,
Tufan qopub, aclıq, ölüm göründü.
Gözəl qızlar, kiçik, körpə uşaqlar
Qapı-qapı dilənərək süründü...

Söylə, Tanrı, köçüb gedən ellərin,
Bu dünyada bir də üzü güləcək?
Gələcəyə şirin ümid bəsləyən
Könlümüz açacaqmı, gül-çiçək?
Viranədə susacaqmı bu bayquş,
Verəcəkmi bahar, dünyaya bəzək?

ATLILARIN

Atlılarn keçdiyi yer
Tapdalandı, toza batdı.
Bir gecədə dəli şeytan
Yurdumuza matəm qatdı.

Gün parladi, payız günü,
Rəngi qızıl qana döndü.
Yer titrəyib, ev yıxıldı,
Ocaqdakı atəş söndü.

Evsiz, yurdsuz qalan ellər
Qürbət eldə süründülər.
Şən ürəkli qız gəlinlər,
Matəmlərə büründülər.

Bir çox igid, düşmən qıran,
“Bu dünyaya gəlib keçdi”,
Bu dünyada qalanlar da:
“Karvan kimi qonub köçdü”.

Məgər bunca qara günlər
Alınlara yazı oldu?
Dünya gülüb güllənərkən,
Bizim bağın gülü soldu.

Nədən dilin danıb şair
Yaltaqlanıb səna etdi?
Xəncər verib cəlladlara,
Qan içənə dua etdi?

YURD MAHNISI

Dilərəm bir payız günü,
Səhər doğsun qızıl günün,
Al bayrağın qanad açsın,
El-obalar tutsun düğün.

Dilərəm, ey gözəl yurdum,
Muradına xalqın yetsin,
Toz qonubdur saçlarına,
Silkin, silkin tozun getsin.

Çayların var dərya-dərya...
Nədən susuz qalsın ellər?
Sən nəsimin qaynağıkən
Nədən əssin qara yellər?

Artıq sənə yaraşmaz ki,
Palçıq evlər, torpaq cadda,
Nədəndir ki, bir saxsıya
Cəvahirin satdın yada?

Əsarətdə yaşadığın
Keçmişlərin qəflətidir,
Yeter zindan, yeter zəncir,
Zindanı yıx, zənciri qır!

SƏHƏNDƏ SARI

Səhər yoldan keçərkən,
Salam verdik Bərəyə.
Gün batarkən o axşam,
Çatdıq Qumlu dərəyə.

Uzaqlardan baxana
Kölgələr tək göründük.
“Qaranqu”ya çatarkən
Sərinliyə büründük.

İkinci gün dağ ardı,
Sönür ikən yorğun gün,
Obalara yanaşdıq,
Gördük vardır toy, düyn.

Güllər ətir saçırkən,
Sel suları duruldu.
Kilim, xalça döşənib,
Od, ocaqlar quruldu.

Güllənərkən bağçalar,
Bala dolur pətəklər.
Qız-gəlinlər oynarkən
Dalğalanar ətəklər.

Xoş-beş etdik ellərlə
İçdik sərin ayranlar.
Eşitdik ki, talayır
Obaları soltanlar...

ARAZIN SUYU

Arazın suyu qızıl
Parıldayır pırıl-pırıl.
Muğanlar güllənibdir,
Gəl gözəl, tamaşa qıl.

Göy atım, polad nallım,
Buraxma yolda qalım,
Dan yeri işıqlanır,
Yel əsir salxım-salxım.

Gül gəlir, reyhan gəlir,
Yar gəlir, canan gəlir.
Uzaqdan toz ucaldı,
Şimaldan karvan gəlir.

Ağaran dağ səsidir,
Qar yerin pərdəsidir.
Duyduğun o nəğmələr,
Şairin öz səsidir.

Hicranlı gündən bəri,
Getmədi eşq əsəri,
Sevgi bir zəncirdir ki,
Qırılmaz həlqələri.

Şirvandan quşlar qaçar,
Savalan üstə uçar.
O tayda, həm bu tayda,
Bir gündə güllər açar.

MƏNDƏN SALAM DEYİN GÖZƏL TƏBRİZƏ!

Peyğam

Şəfəqlərdə uçan axşam quşları,
Məndən salam deyın gözəl Təbrizə.
Qatar ilə gedən vətənə sarı,
Arxadaşlar! Bir baş vurun da bizə.

Açın mənim taxta, sınıq qapımı,
Görün əziz anam yoldan gəldimi?
Uşaqlarım görün, unutmuş qəmi?
Yoxsa ölüm, aclıq verib diz-dizə?

Buraxmayın evim nəmdən çürüsün;
Qoyun səba tozlarını süpürsün...
Qızıl günün nuru onu bürüsün
Toxunmayın bənövşəyə, nərgizə...

Duman çöküb üfüqləri qaratdı,
Mənə qütbət bir cəhənnəm yaratdı...
Xəzan yeli bağçamızı saratdı,
Daha nələr deyim? Dostlar mən sizə...

SÜRGÜN

Qovuldum ah, vətənimdən, elimdən,
İllər boyu nələr gördüm, nələr mən.
Daşdan-daşa deydi başım qütbətdə,
Möhnət oldu yar-yoldaşım qütbətdə.
Tufan qopdu, pəncələşdim yellərlə,
Yağış yağdı, axıb getdim sellərlə!
Kölgələr tək dağı, daşı dolaşdım,
Ölümlərlə, qaranlıqla dalaşdım.
Haram oldu mənə baba ocağı,
Yurdum oldu karvansara bucağı.
Aclıq çəkib, korluq gördüm dünyada,
Keçdi şamım, söndü odum, ocağım.
Məndən sonra axmaz oldu bulağım.

Bəlalı ay hələ başa çatmadan,
Boz dağlara günəş işıq salmadan,
“Su başından” bir gün keçdim səbh çağı,
Gördüm sönüb xalqın odu, ocağı.
Qaçıb getdim o cəhənnəm odundan:
Gördüm bütün yerdə ölüm, atəş, qan!
Mənzil kəsib, getdim-getdim ikindi,
Nə çay gördüm, nə bağ, nə bir tikinti!
Gördüm yalnız kətdən iraq, bir ağa
Bir əsiri salıb qara bir dama.
Su istədim, cavab aldım qırmacıl, a
Ağzı qanlı ötüb getdim yamacla...
Gəzdim çölü, görmədim də heç kimi,
Yol üzərə düşdüm qara daş kimi!

Səhər məni bir incə səs oyatdı,
Ürəyimə yara vurub qanatdı.
Torpaq üstə nədən belə yatıbsan?
Hardan gəlib buralara çatıbsan?
Ağzın qanlı, üstün-başın tozludur!
Su istərsən? Gəl iç, sərin, buzludur.
Baxıb gördüm: alnı pullu gəлиндir!

Bəstisinin suyu şirin, sərindir.
Eşitdimə onun aydın, şən səsin
Gözlərində gördüm qəmin kölgəsin.
Dedim: "Gözəl, burax məni, get yana!
Əllərini bulaşdırma al qana...
Burax məni, kölgəlikdə dincəlim,
Sən get kəndə, hara desən mən gəlim."
Ağacılıqda qara bir dam göstərib,
Dedi: "Tez gəl, sən qəribsən, biz qərüb..."

Palçıq bir ev, qaranlıqdır hər yanı!
Bir zindandır özən, boğan insanı!
Yeri şəhərdir, divarları şəh, yığıq,
Qapısından düşür yerə al işıq.
Kilim üstə oturmuşdur bir qarı,
Gözü yaşlı, rəngi ucuq sap-sarı.
Bir bucaqda köhnə beşik sallanır,
Hisli qara bir ocaqda od yanır.
Bahar kimi gəlin girir qapıdan!
Tutmuş əldə südlə dolu "Kumacdan",
Süfrə salıb, – qonaq yaxın gəl, deyir,
Mənə çörək verib, özü də yeyir...
– Neçə ev var? soruşuram bu kətdə?
– Axtarma sən, qonaq, adam bu kətdə...
Qorxudurduərbab bizi hər gecə,
Ölüm döyür qapımızı hər gecə!
Kök salıbdır, qonaq, şeytan bu kətdə!
Nə axtarır viran olan bu kətdə?

Ürəyimdə sözü yağın varsa da,
Ayaqların yara, başmaq darsa da.
Dalımca ah ölgün kölgəm sürünür!
Qara ölüm mənə aydın görünür!
Yola düşüb yenə yoldan keçirəm,
Şoranlıqda acı sular içirəm.
Düşünürəm: böyük, geniş cahana,
Kim qəm saldı, qərqlədi al qana?
Qəmlənirəm kəndli yeri sürəndə!

Boz,ağ, qara köşənləri görəndə...
Lüt ağacdən quşlar uçub gedərkən,
Payız günü dağdan qaş-göz edərkən.

Günəş qızıl alov saçır hər yana,
Lakin aləm ondan olmuş qəmxana.
Tükənməzdir bu dünyanın sərvəti,
Yox kəndlinin nə çörəyi, nə öti.
Kəndli haqqın istəyəndə, mülkədar
Divan tutar ona, həm də şər atar!
Bəslədiyi bağdan ona pay verməz,
İşlədərkən çörək verməz, çay verməz!
Vəhşi kimi kəndli yaşar nıkbətdə,
Qovularkən canı çıxar qürbətdə.
Can yandırır bu ölkədə kim ona?
Həq danışsa, boyanar o al qana!

Savalanın odu, suyu qaynadır,
Baxsan üfük açıq mavi aynadır!
Bu yer yaşıl bir cənnətdir el üçün,
Belə gözəl olmaz japon, hindi-Çin.
Bu yer bir az Ərdəbildən yuxarı,
Səreyindir, isti sular diyarı.
Bahar sonu dağlarında ərir qar,
Yay arası qızıl güllər açılar.
Bal arısı onda məkan salıbdır,
Bal rəngini kəhrəbadən alıbdır.
Cənnətlərdən sürgün olan gözəllər
Səreyində hər yay zühur edərlər.

Burax bayquş xarabada banlasın,
Xalqı düşmən söyüb-söyüb, danlasın.
Lakin zaman dəyişməzdir mədarın,
Qurumazdır qızıl qanı əhrarın.
Şair yenə şər yazar el üçün,
Qarlar ərir, çaylar üçün, sel üçün,
Boz buludlar günün önün tutammaz,
Özgə oymaq yurdumuzu udammaz.

MƏKTƏB XATİRƏLƏRİ

O günlər ki, gün buludu sökərdi,
Yel yollara badam gülü tökərdi,
Şair olan dəftərini bükərdi,
Mədrəsəyə, səhər erkən gedərdik,
Xan Nazimə təkrim, təzim edərdik.

Unutmaram, soyuq qışı, dağ, yayı,
Qızıl günü, saf ulduzu, ağ ayı.
Qacarlardan qalan hər bir misrayı...
Bizi ora Xiyabani köçürtdü,
Noğul, nabat verib, şərbət içirdi.

Orda günəş pəncərəni bəzərdi,
Gözəllərin kölgələri gəzərdi,
Aynalardan şər, xəyal süzərdi,
Yazıq olsun o yaldızlı evlərə!
Lənət olsun onu pozan divlərə!

Xatırlaram mədrəsənin bağçasın,
Göy asmasın, çiçəklənən alçasın.
Gilasların, zərrin tağın, tağçasın,
“Ayeyi yas” oxuyanlar yadımda,
Xəyal toru toxuyanlar yadımda.

Cavanlıq ah, nə xoş günmüş, nə nemət,
Yadımdadır o məntiqlər və hikmət
Cami-cəmlə nakam olan gənc Rəfət
(Əski ədəb xərabəyədən quru yer),
Təvəc etdi o ilk dəfə yeni şər.

O əkdii ağac el oymağında:
Çiçək açır bu gün Şiraz bağında,
Yeni şərin lap güllənən çağında:
Kimse deməz Təqi Rəfət kim imiş?
Şər yazan dərin hikmət kim imiş?

Yeni şər bar verərkən xəzanda,
Xorasanda, İsfahanda, Tehranda.
Anmaz onu kimse bütün İranda,
Kimse ona mərmər türbə tikdirməz!
Torpağını qucaqlamaz yaşıl rəz!

Öylə şair yoxmuş Azər elində,
Cavahirmiş şəri türkü dilində.
Mərifət yox, yazıq Təbriz əhlinə,
Bu gün zülmət bizim yurdu bürümüş!
Bir çox Rəfət torpaq içrə çürümüş!

Atam mənim bədəviymiş, köçəri,
Darvazadan bir gün girib içəri,
Bağdan sovub, atlanarkən, çəpəri,
Qızılsular məhləsində kök salmış,
Dəvəçidən gözəl, göyçək qız almış!

Anam mənim ortaboylu bir xanım,
Siyah saçlı, “Bayat” soylu bir xanım,
Deyir, gülür, haylı, huylu, bir xanım,
Zəncirəli güləcələr geyərdi,
“Nuş-afərin” nağılını deyərdi.

Hər söz başı xumar baxıb gülərdi,
Zülfün töküb başın asta öyərdi,
Qış gecəsi bayatılar söylərdi.
Ruha oxşar incə səsi var idi,
Könülündə şər həvəsi var idi!

Anadır ki, yardım edər şairə,
Naxış vurur soyuq, qara bir yerə.
İlham verən bəlkə odur Sahirə,
Anaların qucaqları cənnətdir,
Bu dünyada doğma ana nemətdir.

Bizim evin abirusu var idi,
Əlvan camlı urususu var idi,
Qızıl rəngli gözəl sosu var idi,
Keçən günlər, keçən günlər, xoş günlər!
Ömrümüzdən qopub düşən boş günlər...

Payız günü qirizantım açmışdı,
Sarı günəş solğun ışıq saçmışdı,
Getmiş idi atam, yoxsa qaçmışdı?
Getdi, əfsus bir də geri dönmədi,
Ocağının odu lakin sönmədi.

Qurumadı bağçamızın ağacı,
Dörd qardaşlar qaldıq, təkçə bir bacı!
Gah güzəran şirin oldu, gah acı,
Hər bir günü günlər üstə qaladıq,
Yetimlikdə böyüyərək yaşadıq.

Mən özümdən dastan demək istəməm,
Qəza-qədər çərxi-fələk istəməm!
Düşmənlərdən yardım, dilək istəməm...
Bir şairəm, gecələri yatmayan,
Öz şerini qızıl pula satmayan.

Uşaqılıqda qara yerdə süründüm,
Cavanlıqda dərdi-qəmə büründüm,
Üfüqlərdə sınıq ay tək göründüm.
Kürdüstanda gah "mirzə"lik elədim,
İstambulda bəxtiyarlıq dilədim.

Mən yurdu mu özgələrə satmadım,
Xələt alıb öz elimi atmadım,
Məxmər, ipək yataq üstə yatmadım,
Qədər mənə acı şərbət içirtmədi,
Düşmən məni yad ellərə köçürtdü.

Bəxtiyarlıq təkbaşına olarmı?
Xalqın könlü sevincilə dolarmı?
Cəhənnəmdə açan güllər solarmı?
Yalnız ökən, yalnız biçən məhv olar?
Özü töküb, özü içən məhv olar!

Gəlin dostlar, biz yaxından danışaq!
Doğma şerin rəvacında çalışaq.
Elimizin atəşiylə alışıq...
Karvan keçər, yol üzərə kol qalar,
Bağcabandan çiçək qalar, gül qalar.

Zaman atdı pərdələri aradan,
Su kəsildi, işdən düşdü dəyirman.
El gördü ki, kim dost imiş, kim düşman?
Bir üzləri qaranlığa öyilmiş,
Onlar günəbaxan gülü deyilmiş!

Hüriyyətdən zahirdə dəm vuranlar,
Hay-küy salıb el-oymağı yoranlar.
Xalq yolunda duzaq, kələk quranlar...
Bu günədək durur şirin ordusu!
Gəlir zülmət tanrısının gur səsi!...

Günüm keçdi, oldu qızıl gülüm xar!
Şam sönməkdə, gecə soyuq, mənzil dar!
Bu bağlanan qapıları kim açar?
Şerin görüb, səni andım, şairim!
Vətəndaşı demə dandım, şairim!

GÜLMƏ

Nə qədər ağlasan ağla! Ki sənin ağlayışın,
Bu qaranlıq gecə içrə əriyib məhv olacaq,
Nə səninçin də, bu göylərdə, qızıl gün doğacaq...

Gecənin qəlbi qara bir daşa bənzər və göyün,
Pərdəyi-zülməti altında ərir ahü fəğan...
Sənin ancaq o fəğanındı bu könlümdə qalan!

Ummayardım bu səmadən, bu yaşıl çardağdan,
Sənə bu ölkədə qanun qara bir daxma verib,
Xana yıldızlı saraylar və yaşıl asma verib!

Yat bu viranədə, həsrətlərə qatlan... Gülmə!
Gülmə! Solsun ürəgində açılan lalələrin,
Öl! Ki sönsün o günəş rəngli o xoş zülfü-tərin...

Nə qədər ağlasan, ağla ki, sənin nalələrin
Bu qaranlıq gecənin qəlbi içində əriyir.
Kimse sormaz: – Bu qaranlıqda, bu səs, nalə nədir?

GECƏ KEÇMİŞ YARIDAN

Gecə keçmiş yarıdan gözümlə yolda... yollarda,
Bu qaranlıq gecədə nə gedən var, nə gələn.
Hava durğun, yel əsməz, pərdələri oynadan
O qələmkar pərdəyi – çapqın xəyal sənmişən!

Gecə keçmiş yarıdan... çırağımın şöəsi
Ala-qaranlıqlarda bir ulduz tək sönməyə.
Görmədim uzaqdan sönük sarı bir ulduz
Taleyim ulduzu üfüqlərə yeməyə...

Səhər uzaq, yol uzaq, tilsimli arzular,
Zülmətlərin içində tozlu qalmış, boş qalmış,
Karvan keçməz o yoldan, aydınlatmaz Ay onu,
Bir gecədir ki, ona ayrılıq kölgə salmış.

Sahir, yalnız deyilsən, mavi göyün altında,
Gecələri yatmayan və yollara göz dikən.
Bir çoxları sənə tək itib getdi bu yolda,
Sönüb keçən kölgə tək, Sahir, sən tək deyilsən.

Başa çatmış bu gecə, xoruz səsi ucalır,
Yolu duman bürümüş, nə gedən var, nə gələn!
Hava durğun, yel əsməz – pərdələri oynadan,
Bu ayrılıq çağında, ey nəzənin, sənmişən.

SON SÖZ

Nə söyüd kölgəsi altında, nə çay nəzdində,
Nə yaşıl bağlar içində, məni basdırma, sakın!
Və nə mərmərdən olan böqədə həbs eylə məni,
Qoy göy altında yatım, bir dərədə, dağa yaxın...

Sürxabın qırmızı dağlar ətəyində böyüdüm,
Və onun ətri məni məst elədi gənclikdə...
Sirdaşındır o qızıl dağ və ağacsız dərələr,
Görmüşük biz qara günlər, aclıq, birlikdə.

Salmadı sevgi mənə sayə bu aləmdə... inan,
Bir xəyal tək quru çöldə əridim hər axşam.
Mən günəşlərlə, işıqlarla danışdım, nə gərək,
Qara torpaqda qalam, kölgəli yerlərdə müdam?

Qoy göy altında yatım, boş dərədə, dağa yaxın,
Hər səhər bir quş oyatsın məni ahəngi ilə!
Sürxabın dağ ətəyində, burax, asudə yatım,
Əriyim mən qucağında, boyanım rəngilə...

YOLDAN KƏNAR

Yoldan kənar, düzənlikdə,
Bir az uzaq çay boyunca
Alaçıqlar qurulubdur,
Bəzi alçaq, bəzi uca.

Hər yer göy ot, hər yer çiçək,
Türkmən səhra burasıdır.
Bu yer zəngin olsa belə,
Fəlakətin yuvasıdır.

İgid türkmən uşaqları,
Otladılar at, qara mal,
Evdə qalan qız, gəlinlər
Xalça toxur, güllü, xal-xal.

Yırtıq çadır altındakı
Qarı arvad çörək yayar.
Ömründəki gördükləri
Soltanları anar, sayar...

Uca dağlar ətəyindən
Coşar, axar, duru çaylar.
Türkmənlərin əməyilə,
Pambıq bitər, çiçək açar.

Nə qış anlar, nə yay anlar,
İsti gündə taxıl biçər.
Çıplaq gəzər, ayaq yalın,
Korluq görüb, aclıq çəkər.

Hər yer göy ot, hər yer çiçək,
Türkmən səhra burasıdır.
Əli xəmirli, qarnı ac,
İnsanların obasıdır...

KƏND MAHNILARI

Çıx dağ ardından qızıl gün,
Yurdsuz qalanı bir düşün!
Dünyanı qızıdır, ərıt qar,
Qoyma körpələr üşüsün!

Daşma çay! Daşma, bir çəkin,
Yol üstündə var bağ, əkin.
Daşma, kəndləri yıxma sən!
Xalq itirməsin əməyin.

Ey böyük Tanrı, ey pədən!
Qoy yurddan çıxsın tüstülər...
Söndürmə şamı, ocağı,
Ellər olmasın dərbədən.

Yolunu kəs düşmənin,
Burax günəşi, et aydın.
Bu yerləri gülləndirən
Min kişidir, min qadın.

NƏRGİZ

Nərgiz, uzun saçlı gözəl bir sona,
Bir gün dedi anasına: – Ay ana,
Qızlar bütün çay-çəmənə gedirlər,
Bağçalarda gəzib şənlik edirlər.
Bu gün hava günəşlidir, dağ-dərə
Boyanıbdır yaşıllığa, yeksərə.
İcazə ver, mən də gedim bağlara,
Onlar ilə mən də çıxım dağlara!
Gətirərəm, ana sənə, bircə bağ,
Dağ tərəsi, kəklikotu bir qucaq.
Dedi ana: – Sən də qızım, get, amma,
Tez gəl evə, dağda, daşda yubanma
Verirəm sə də rüxsət, sarı çiçəyim!
Bilməm nədən rüxsət vermir üreyim.

O gün bahar bəzəmişdi çölləri,
Yağış suyu doldurmuşdu gülləri.
Dərələrdən axan duru bulaqlar,
Budaqlarda əsən təzə yarpaqlar.
Cəlb edərdi çöldə gəzən quşları,
Çağırardı xəlqi bağlara sarı.
O günədək görməmişdi dağ, dərə
Nərgiz kimi pəri gəlib, gül dərə...
Nərgiz çıxdı dağa, qızlardan uzaq,
Dağ tərəsi, lələ dərdi bir qucaq.
Lakin, bahar nikhət ilə məst ikən,
Batdı birdən ayağına bir tikan!
Aciz oldu yol getməkdən, yoruldu,
Bir qayanın üzərində oturdu.
Ayağından çıxararkən tikanı:
Gördü onu, uzaqlardan el xanı.
El xanı ki, yaşlı, başlı bir ağa,
Gəlmiş idi obasile yaylağa,
O, altmış il yaşamışdı dünyada,

Salmamışdı qocalığın heç yada.
 Qorxmayaq boranlardan, sellərdən,
 Hər il bir qız qaçırırdı ellərdən.
 O, Nərgizi görüb çıxdı özündən,
 – İraq gözdən, anasının gözündən.
 Bir aslan tək ova sarı yüyürdü,
 Duvaqsız bir qıza tərəf at sürdü...
 Xanı gören qız çıxmadı özündən,
 Bir ceyran tək qaçdı aslan önündən...
 Qaçdı, qaçdı, axır düşüb bayıldı.
 Bir az sonra gözün açıb ayıldı.
 Özün yaşıl bir çayırda gördü o...
 Güllü, atlas bir çadırdı gördü o...
 Gördü xanı ayaq üstə dayanmış,
 Gənclər kimi məxmərlərə boyanmış!
 Örtmüş onun çürük başın boz dəri,
 İşıldayır bir qurd kimi gözləri!
 Zavallı qız yumdu gözün, inlədi,
 Çarpan ürək sədasını dinlədi...
 Anladı ki, əsir olub əllərdə,
 Anasından uzaq-uzaq bir yerdə.
 Çəkən yoxdur, artıq onun nazını,
 Bir uçurum ona açıb ağzını.
 Zəhərli bir ilan onu dişləyir!
 Üreyinə qədər ağrı işləyir...
 Gördü, rəya gören kimi nəzənin
 Bir qoca qurd ona dikmiş gözlərin!
 Gördü bulud üföqlərdən uzanır,
 Uzaqlarda qanlı şimşəklər yanır.
 Buludların pərdələri sökülür,
 Guruldayıb hava, yağış tökülür.
 Bərbad olur evi, yaşıl bostanı,
 Yaralanıb qəlbi, axır al qanı.
 Solmaqdadır artıq, qızıl gülləri,
 Ölmüş ana, yoxdur onun əsəri...
 Sevgilisi çoban ondan inciyib!
 O, qalıbdır yad ellərdə tək, qərrib!

Lakin, insan olur ikən giriftar,
 Bəzən ürək ümid ilə nurlanar.
 Zəncirlərə bağlı vəhşi canavar
 Bəzən polad zəncirlərin də qırar.
 O bilirdi, “darda qalan Gülüzar”
 Onu qanun deyil, al qan qurtarar.

Axşam oldu, zülmət çökdü hər yərə,
 Sakit oldu çayır, çəmə, dağ, dərə.
 Uca dağlar dumanlarla büründü,
 Bir işıqlı ulduz göydə göründü.
 Əzan səsi obalardan ucaldı,
 Anasını, Nərgiz yadına saldı...
 Gördü ana evdə yalnız oturmuş,
 Toxur lampa işığında bir naxış.
 Lampa qanlı işıq salmış tavana,
 Solğun kölgə kimi, qərrib o ana.
 Qızın bir az qoca gəldi gözünə,
 Ölüm tozu qonmuş idi üzünə!
 Dedi, mənim anam deyildi qarı,
 Nə üçün ağarıbdır qara saçları?
 Gördü ki, göz qapaqları bükülür,
 Göz yaşları naxış üstə tökülür.
 Dedi: Ana, mənim üçün ağlama!
 Məraq etmə, təslim olmam mən xana...
 Gücüm çatsa onu həlak edərim,
 Dişlərimlə parçalayıb, didərim...
 Sındıraram bir vəhşi tək qəfəsi,
 O məlunun qoymam çıxma nəfəsi...
 Aydınladan zaman günəş otağı,
 Gözlə məni ana, sabah, sübh çağı.
 İki saat keçdi o şum gecədən,
 Çaqqalların səsi qopdu meşədən.
 Şamdan əldə bir qız girdi çadıra,
 Dedi: – Səni kimlər salıbdır tora?
 Haralısan? Nədir adın, qız sənin?
 Heyif olsun, sən kim bir gəlin,

Yaraşarmı çürük, qoca bir xana?
Bir qan içən, dişi düşmüş heyvana...
Nərgiz baxdı qızın heyran üzünə,
Göz yaşları pərdə çekdi gözünə.
Dedi: – Olan olub, keçən keçibdir,
Tale məni xana nəsib edibdir.
Burax şamı, get işinin dalınca,
Qoy ağlayım öz halıma doyunca...
Qız dedi ki: – Qonaq, məndən çəkinmə!
Tutulmuşam mən də bu dərd və qəmə.
Üç ildir ki, obalarda dəyersiz,
Həm arvadam, qoca xana, həm kəniz!
Bu vicdansız, gözəl qızlar ovçusu,
Bu yolkəsən, karvan soyan, bu asi.
İndiyədək bir çox gəlin qaçırmış,
Bir çox quşun qol-qanadın o qırmış.
Səndən əvvəl məni qapmış, bu donqar,
Mən sonuncu ovam, dedi əsir qız.

Bu arada çöldə bir səs yayıldı,
Alaçığın pərdələri açıldı.
Xan göründü... Nərgiz çıxdı özündən,
Dönüb başı, şimşək çaxdı gözündən.
Bir bucağa pişik kimi sıxıldı,
Odlu gözlə, nəzər ətrafa qıldı...

Yarı gecə ulaşarkən köpəklər,
Dağ başından tülu edərkən qəmər,
Alaçıqda qopdu müdhiş fırtına!
Söndü şamdan, boyandı xan al qana.
Xırıltılı, tutqun bir səs ucaldı,
Bir az sonra sükut hər yeri aldı...
Ay ucalıb, saldı suya ağ ləkə,
Çıxdı alaçıqdan çölə bir kölgə.
Köpəklərin səsi çölü bürüdü,
O kölgə də yola sarı yüyürdü...

SEVGİLİM

Mən öz əski sevgilimi tanıram,
O Misirdə qızıllanmış heykəldir.
O vaxtilə bir insan tək fanikən,
İndi bu gün ölüm bilməz gözəldir.

Onun xumar, iri siyah gözündə,
Səhralarda yatan günün nuru var.
O, füsunkar, nadir gözəl çiçəkdir,
Ancaq Nilin kənarında gül açar.

Onun əyri, kaman kimi qaşları,
Gözəl qaşdan nümunəvi bir qaşdır,
O, sənətin telişli bir löhündə,
Qızıl rəngli, ağır qiymət bir daşdır.

Onun qalın dodağında atəşin,
Busələrin rəngi hələ solmamış,
Söndürməmiş isti, quru vahədə,
Onun güllü baharını qar və qış.

Nəçə min il əvvəl, zümrüd qəsrde,
Büsat qurub, şamdanları yaxarmış,
Zalım qeyzli bir fironu bəklərkən,
Pəncərəni açar, Nilə baxarmış.

Bilsəm hansı aşiq onun əlindən,
Qızıl camda içmiş eşqin badəsin,
Bilsəm hansı xoşbəxt aydın gecələr,
Uzaqlardan duymuş onun şən səsin...

Bilsəm hansı Yusif onun saçların,
Yelpik çalıb, yavaş-yavaş oxşayıb,
Bilsəm onun xülyaların, əsrarın,
Bilsəm kimlər o xülyada yaşayıb.

Mən öz əski sevgilimi tanıram,
O, qızıldan tökmə gözəl heykəldir!
Bir ulduzdur, əbədiyyət göyündə,
Şah əsərdir, həm də lətafəzəldir...

PAYIZIN İLK GÜNLƏRİ

Sarmaşıqlar titrəkən sərin sular başında,
Tək-tək düşər onların saralmış yarpaqları,
Hələ meşə yaşılken, hələ hava ılıqken,
Dağlar başın qar alır, çöllər olur sapsarı.

Hələ axşam olmadan, günəş dağda sönmədən,
Möveşlin buz kölgəsi dərələr içrə enir,
Yaşıl ipək geyimli Arıtutan quşların,
Hər günkü şən səsləri yay keçmədən qəmlənir.

Axar sular durulur, kölgələr də uzanır,
İliq gündə yollardan keçən yorğun yolçular,
Bulaqların başında düşüncəli oturub,
Kölgələnən bağlara uzaqlardan baxarlar.

Bir parça

Sökülmüşdü dan yeri, çöl quşları ötürdü,
 Turunc rəngli işıqlar dağlar başın öpürdü.
 Yosun qoxan bir hava Araslardan əsirdi,
 Qatar uzun yolları mənzil-mənzil kəsirdi.
 Pəncərədən baxırdım yatar kimi hər yərə:
 Ağ örpəkli dağlara, yaşıl geymiş çöllərə,
 O pərdədə görünən xəyalımın kölgəsi,
 Sanki mənə deyirdi: Bax, gözəllər ölkəsi!
 Rüyalarda gördüyün tilsimli pərdələr:
 Bu güllənən yollarda bahar əli nəqş edər.
 Bax! Gün doğur uzaqdan, azadlığın günəşi
 Bu yolları sarıyan altın işıqlar deyil,
 Azadlığın nurudur, şair, hörmətlə əyil!..
 Alqışla bu günəşi, ulduzların sürürin,
 Bu bucaqsız çölləri, şənləndirən rəhbərin,
 Rüyalarda gördüyün cənnət yolu bu yoldur,
 Bu yol arzu yoluna çönüb gedən bir qoldur.

Bax teleqraf telində cəvildəşən quşlara,
 Qara ipək pərlərə, mini-mini başlara,
 Onlar sənə hər biri yol göstərir uzaqdan
 Bilirlər ki, gəlirsən Xorasandan, Əraqdan,
 Bilirlər ki, Təbrizdən yarı gecə keçmişən,
 Səhəndin al camından serin sular içmişən.

Söndü qanlı şəfəqlərin, keçdi sakit bir gecə,
 Dəyişildi bir gecədə bu dünyanın səfəsi?
 Sədəf rəngli fəcr açıldı uzaqlardan, dənizdən,
 Yerdən göyə qanadlandı səhər zəfər nəğməsi.
 Qızıllanan sular içrə nilufərlər açıldı,
 Oda yanan Berlin üstə al bayraqlar sancıldı.

Berlin düşdü, fəqət uzaq dənizlərdə yaponlar,
 Yanar dağtək alov, atəş püskürürdü sulara.
 Çinlilərin evin yıxıb xərmənini yaxarkən,
 Səcdə qılıb padşaha, salmadılar heç yada!
 İnsanların naləsini, qorxusunu Allahın
 Boğmaq üçün gözlədilər fərmanını bir şahın.

Onların da dövrələri çox sürmədi,
 Bir gecə bir sehrli qüvvə ilə ürəkləri partladı.
 Qızıl Ordu hər tərəfdən sərhədləri keçincə,
 İngiltərə, Amerika adalara adladı.
 (Günəş oğlu) imperator buludlarda qaraldı,
 Ürəyində təzə açan qızıl güllər saraldı.

Söndü qanlı şəfəqlərin, 1945-ci il.
 Sədəf rəngli fəcr açıldı səhralarda, dənizdə.
 Qan ağlayan dünya güldü, açdı əməl gülləri,
 Dünya xalqı sevinərkən, gülümsədi Təbriz də.
 Azadlığın bayrağını Ərkin üstə taxdılar,
 Yenə sönmüş məbədlərdə məşəlləri yaxdılar,
 Sən doğdunsa qanlar içrə 1945-ci il.

BİR TOXUCU QIZA

Uçub rəngin qızım, səsin kallaşıb,
Kölgələnib gözəl, ala gözlərin,
Çıx günəşə, qaranlıqdır karxana,
Uzaqlardan eşitmirəm sözlərin.

Yeter qızım, toxuduğun xalçalar
Aynabəndli salonları süslədi.
Əməklərin, incə, solğun əllərin,
Bir çox zəngin ağaları bəslədi.

Nazik, ipək xalçaların gül açdı,
Otağında hər gəlinin, hər bəyin,
Bəzədinse məclisləri de görüm,
Zavallı qız, bu dünyada var nəyin?

Nə vaxtadək ac qarınla işləyib,
Yorğun əllər sərf edəcək min əmək.
Eşidibsen bu məsəli babadan:
"Çılpaq gözü, özgələri süsləmək."

Sən yaşında olan qızlar güllənir,
Nədən solmuş açan gülün tez sənin.
Məxmər geyib zənginlərin qızları
Nədən məxmər onlar üçün, bez sənin.

Rəngin uçub, dodaqların göyərüb,
Gül, günəşlən, açsın solmuş güllərin.
Gəl, quş kimi qanad açıb uzaqlaş,
Qızıl günəş öpsün sarı tellərin.

BASQIN

Çən basıb dağları, sərindir havalar,
Payız zamanıdır köçüb obalar.
Dövrənə gəlir qara buludun,
Sönübdür ocağı müqəddəs yurdun.
Daxmalar sakitdir, qapılar bağlı,
Qurulub çadırlar qaralı, ağı.
Soltanın ordusu qızıqsın deyər,
Məşələr odlayıb, tüstülər pəyər.
Quldurlar demək ki, fürsət tapmışlar,
Bir neçə qız, gəlin gecə qapmışlar.
Taxıllar alınmış, evlər talanmış,
Küçələrdə çoxlu cəmdək qalanmış.

Arvadlar yüyürür, ağlaşır qızlar,
Üfüqlər qaralır, yağır ağır qar.
Qapılar bağlanır, kəsilir hər səs,
Kənd çəkir qar içrə, ağır bir nəfəs.
Zəfərinən ordu aldı bu kəndi,
Yıxdı qalaları, düşmanı yendi.

Sakit hava, lakin bəslər fırtına,
Əlləri istibdad gətirər cana.
Nə basqın, nə atəş, nə ölüm, nə qan,
Nə polad zəncirlər, nə qara zindan,
Nə süngü, nə xəncər, nə dar ağacı
Qanlı üsyanların deyil əlacı.
Tapdalanan insan dünyayı yıxar,
Zülmün xirmənini atəşə yaxar.
O bir coşqun seldir, önü alınmaz,
O qızgın aslandır, əsir alınmaz.

AXŞAM ÇAĞIDIR

Cəvahir oldumsa,
Kimse almadı,
Əridim, əridim,
İzim qalmadı.
Yoldaşlarım məni
yada salmadı,
Burax gedim, gözəl!
Axşam çağıdır.

Gün batır, kölgələr
yerdə sürünür,
Səhəndin ətəyi
sisə bürünür,
Uzaqlardan qızıl
Vətən görünür,
Burax gedim, gözəl!
Axşam çağıdır.

Ağaclar ardından
Gümüş ay çıxır,
Həsərlər könlümü
yandırır-yaxır.
Ayrılıq gecəsi
pərdədən baxır.
Burax gedim, gözəl!
Axşam çağıdır.

Dəyişdi dövrən, ah,
dəyişdi dövrən.
Sönen ocaqları
kimdir yandıran?
Kölgələr güclənir,
başlanır tufan.
Burax gedim, gözəl!
Axşam çağıdır.

ZAMANIN SİRRİ

Yenə gövərdi ot,
Sarı gül açdı.
Yükün çatdı, zaman
Gecəylən qaçdı.

Qovalarkən gecə
Hər gün gündüzü
Sürünən bir ömrün
Qalmadı izi.

Əski illər məni
Yurddan çıxartdı.
Min il gedən əvvəl
Karvana çatdı.

Pozmuş idi zaman
bir ilə yaxın,
Üzümün, gözümün,
Gözəl naxışın.

Özümü aynada
Tanımadım,
Kim imişəm mən, əcəba!
Nə imiş adım?

Bağlar dedi: – Şair,
Nə tez qocaldın.
Dağlar dedi: – Yazıq,
Pis günə qaldın.

Nə üçün solubsan,
soruşur günəş,
Bomboz olubsan, bax! –
deyirdi atəş.

Yüngüllətdi məni
o qədər fələk.
Tərpədir yellər
Saman çöpü tək.

Qızdırmayır məni
Nə od, nə ocaq,
Sarı işıq kimi
Görünür çıraq.

SAZAQ ƏSDİ

Sazaq əsdi dağdan, hava bulandı,
Xəzan oldu bağlar, yarpaq saraldı.
Sönsə də ellərin yanar çırağı,
Alovlu günəşə bax, sönməz qaldı.

Şərqdən qopan əvvəl ölüm tufanı,
Dağa, daşa çırpdı, dağıldı, getdi.
Səllərin aşdığı, daşdığı yerdə,
Yenə lələ açdı, göy otlar bitdi.

Quruca çöllərdə avara gözdüm,
Batlaqlara cumdum, palçığa batdım.
Aç qapını ana, yenə də gəldim
Dağları aşaraq, Vətənə çatdım.

XƏZANLAR

Xəzan çağ
Qızıl günəş odlanıbdır,
Ağacların yarpaqları
Min bir rəngə boyanıbdır...
Hər yarpağın bir rəngi var,
Sevda rəngi,
Həsret rəngi,
Tutqun, tozlu,
Qürbət rəngi...
Xəzan çağ, yel əsərkən
Yağır yarpaq,
Ölgün yarpaq.
Qalanıbdır, qalaq-qalaq.
Yollar uzaq, göllər dərin,
Nəsim əsir sərin-sərin.
Dağlar bizim, bağlar bizim,
Yeriyərkən yarpaq üstə
Qalmaz izin...
Gün yandırılmaz,
Son bahardır,
Sanki ağac yarpaqları,
Lacivərddi bir mətndə
Nəqqaşlardır.
Bir çox xəzan gəlib, keçdi...
Bir çox karvan qonub köçdü.
Bir xəzanda
yetim qaldıq.
Bir xəzanda
Sevdalandıq.
Bir xəzanda
Alovlandıq.
Ən nəhayət,
Xülyaların havasından
Qanadlandıq.

Bir xəzanda
Parlaq qızıl günəş doğdu.
Bir xəzanda
Bulud gəlib günü boğdu...
Anlayarkən xəzanları
zaman bizi qovaladı...
Gəldi zaman, keçdi zaman...
Ayrı düşdük yurdumuzdan.
Həsret qaldıq
Sərin-sərin bulaqlara
Gül-çiçəkli otlaqlara.
Zaman keçdi, biz quruduq
Susuz qalan ağaclar tək.
Təravətdən saldı bizi,
Bilməm qürbət?
Yoxsa fələk?

ARZU

İstərəm qəmli və tufanlı gecə yolçulara
Bir fanus tək, ya da qütb ulduzu tək rəhbər olam.
İstərəm yay günü çöllərdə axar bir su olub,
Dum-duru göz yaşı tək yolda çuxur içrə dolam.
İstərəm nəqş və nigarım qala, şerim oxuna
İstərəm bir sizi, həsrət tək ürəklərdə qalam.
Unudursa məni el, çökməsə tarix adımı
İstərəm ay təki yurd üstə gecə şövq salam.

HƏYATDIR AXAR ÇEŞMƏ

Həyatdır axar çeşmə,
Yetər ah, dastan demə!
Keçən gün, keçən gecə
Bir daha dönməz geri.

Yuxularkən köhnə şəhər,
Parlarkən göydə ülkər,
Oxurkən susərilər,
An məni, gözəl pəri!

Səhərin rüzgarında.
Dəyirman sularında,
Təbrizin baharında,
Rəngim var, sözüm vardır.

Məxməri çiçəyində,
Ellərin ürəyində,
Fərşlərin ilməyində
Naxışım, izim vardır.

Məhtabın çırağına,
Sərxabın al dağına,
Ol köklik bulağına,
Çoxdandı həsrətim mən.

Ellərə alqış olsun,
Düşməne qarğış olsun!
Qar yağsın, yağış olsun,
Güllənsin bizim Vətən!

Yollardır çala-çula,
Sağdan dön çapaq sola.
O gedər-gəlməz yola,
Dikmə göz, yetər gözəl!

Dağların başında qar,
Səfərdə hadisə var,
Yol çətin, keçidlər dar,
Hələ at keçər, gözəl!..

AZƏRBAYCANIN GƏNC YAZIÇISI NAMURAD FRİDUN İBRAHİMİYƏ

İldönümün tutan yoxdu,
Yoxdur səni yada salan.
Qəbrin üstə göy ot bitdi,
Ey Namurad, yazıq cavan.
Asıldığın gündən bəri,
Mətləmdir göy "Gülüstan!"

Dolaşarkən şimal yeli,
Yurdun qızıl bayrağında,
Ellər ilə od yandırdın,
Babəkilər ocağında.
Lakin əfsus, son işıq tək,
Söndün həyat çırağında.

Nə ellərin məktəbində
Kitabını açan oldu,
Nə yazdığın qızıl yazı
Rəvac tapıb dastan oldu.
Lakin sanma bu əsrdə
Hər şey bitib nisyan oldu.

Günün yeddi rəngi ərir
"Qızıl üzən" sularında.
Sənin izin, kölgən qalmış
Astaranın baharında.
Fəşizmə hələ hökm sürür
Qızıl odlar diyarında.

Məktəblərdə ana dilin
Oxutduran ustad yoxdur.
Ordu-ordu oymaqlarda
Əsir çoxdur, azad yoxdur.
Keçib çıraq, sönmə ocaq,
Xaraba çox, abad yoxdu...

Qaranlıqdır, tikanlıqdır
Həramilər pusqu qurub.
"Bağmeşə"nin bağlarını
Toz basıbdır, afət vurub.
Azadlığın gəmisində
Kaftar durub, şeytan durub.

Dalğalanır fəzamızda
Zindanların iniltisi.
Eşidilir səhər-axşam
Radiodan düşmənin səsi.
Bir çox hərzə ot gövərüb,
Qanad gərüb yol iblisi...

Getdim baba diyarına
Gördüm bayquş fikrə dalıb.
Qəbrin üstə axşamçağı
Payız günü şəfəq sahib.
Səndən, yoldaş, xatirələr,
Dərin sözlər canda qalıb.

Əzra ilə qılınc çəksəm,
Yenə bir gün öləcəyəm.
Çıraq kimi ya bir axşam,
Ya bir səhər sönəcəyəm.
Bilirəm ki, yer altında
Toz-torpağa dönəcəyəm.

Bunla belə əminəm ki,
Nur zülməti boğacaqdır.
Ən nəhayət, üfüqlərdən
Qızıl günəş doğacaqdır.
Daş nə qədər bərk olsa da,
İsti, soyuq oyacaqdır.

QORXMA!

Qorxma, bu mavi göy altında yanan günəşin,
Və üfüqlərdə gülən al şəfəq sönməyəcək.
İlk baharına açacaq gül, ötecək bülüllər,
Dünyamız bir də bu aləmdə xəzan görməyəcək.

Dünya durduqca Səhəndin uca bürcündə yanan,
Ol gümüş rəngli ay yolları aydınlaşdıracaq,
Axacaq nəhrlərin, həm açacaq lalələrin,
Bir də evlərdə inan sönməyəcək od və ocaq.

Ey mənim şanlı elim, həmvətənim, al günəşim,
Ayna tək parlaq üfəq, dərya təkin çərx əsir.
Ey qadınlar, analar, bircə açın pəncərəni,
Sübh açılmaqdadı, sübhün yeli dağlardan əsir...

QOVALA DÜŞMANLARI!

Qaranlıq içrə qardaşam,
Hələ gizlənidir qızıl gün.
Bax, boğsa da səni qaranlıq,
Qırmızı səhəri bir düşün.

Zəmanənin tutqun səhəri
Bizlərə deyir ki, – Gəl bəri.
Yeter daxmalarda çəkdiyin
Sıxıntılar, dərdlər nə üçün?
Ayaqlarında var zəncirlər,
Nədəndir olubsan dərbədən?

Sənin əməyinlə bəzənir
Əlvan ipəklərlə lələzar.
Udduğun qanlardır ki, vəzir
Sarayında qızıl gül açar...
Cənnət bağ içrə tikdiyin
Saraylarda yatar hər zəngin.
Tozlu, yırtıq çadır çöllərdə
Ağız açıb səni çağırar.
Nəsim zənginləri oxşarkən
Ağ yel çadırını qabardar.
Yeter o tutduğun ol qan, qurum,
Qazdığın quyu bir uçurum.
Göy sular üstündə çırpınan
Sənsən polad kimi yaradan.
Sənin udduğun toz, torpaqlar...
Qızıl, gümüş olub toplanar...
Gecə sona çatıb, gündüzdür,
Həqayıq yolu bax, düm–düzdür...
Qursanları yurddan çıxardıb,
Qovala, qovala, suya tök,
Alışlasın səni mavi göy.

VƏTƏNİN MATƏMİNDƏ

Qısa bir zamanda bahar tək
Çiçəklənən gözəl yurdumuz
Soyuq qəbristana bənzədi,
Dağıldı duman tək ordumuz.
Gün çıxandan qara yel əsdi,
Yıxıldı qurğumuz, elimiz,
Odlandı, talandı Xoy, Təbriz,
Urmi axar sular diyarı,
Gülü solub, rəngi saraldı,
Hər gün, hər gecə qapımızdan
Aclıq, ölüm girdi içəri.
Heç unudularmı o günlər?
Cənuba yollanan sürgünlər
Kim unuda bilər o qışda?
Axşamadək qarda, yağışda,
Qara zindanların önündə
Yerə sərilən arvadları.
Görürkən qırmızı gün söndü,
İmperializm gülüb sevindi...
Ol dişləri düşmüş kaftarın
Gözü evlilərə sataşdı...
İmperializm bizə nə verdi?
– Fəlakət, aclıq və qara gün.
Qan izlərinə bax, bir düşün,
Tanı düşmənin, ilanı!
Sənin əməyinlə bəslənmiş
“Parazit”in ətə və qanı...
Günəş görə bilməz bayquş,
Qızıl-çin köpəyi qudurtmuş.
O əmiri, satanları
Qanadı altına almışdır...
Lakin yandırmaqdan nə çıxar?
Qızıl qurğuları kim yıxar?
Qaranlıqdan çıxan günəşlər

Onun qamaşdırar gözünü.
O yaralı canavar kimi
Daşdan-daşa çırpır özünü.
Burax çırpın, çırpın şeytan,
Qoy məhv olsun, onu tutmuş qan...

QANLI PAYIZ

Buludlar qalaq-qalaq,
Tökülər quru yarpaq.
Payızdır: "Qanlı payız"
El köçüb, sönüb ocaq.

Su axmaz zinə-zinə,
Qan axır su yerinə.
Ellərə divan tutur,
Amansız düşman yenə.

Ortanı zülmət basdı,
Evlərdə indi yasdı.
Dan yeri ağararkən
Cəllad beş igid asdı.

Göydəken rəbi-qadir,
"Kölgesi yerdə gözir",
Əfiyun dərvişlərə
Azəri olmuş əsir.

Tozludur Təbriz yolu,
Şeytanla yurdlar dolu.
Zəncirlər dəmirdənsə,
Poladdı elin qolu.

Desə də tufan qan-qan,
Çəkinmə qaranlıqdan!
Dur, qızıl məşəl yandır,
Görsə od, qaçar şeytan.

ŞAİR ŞƏHRİYARA

Məscidə gedərkən

Dam-divarı qar hörübdür
"Tfu deyirsən, göydə donur".
Civildəşən ağ sərçələr
Lüt ağaca gəlib qonur.

Dünən axşam bazarçada
Başmaqlarım islanmışdı.
Kürsü altında qoymuş anam
Başmaqlarım dönmüş qaxa.

Külək qarı çırpır üzə
Gözümdən yaş axa-axa.
Ağır qarı yara-yara
Yollanıram məscidə mən...

Əynim tənək, qarnım yarım,
Qış çağt da demək Tanrım
Yaddan çıxarmışdır məni.
İsti-soyuq olmuş əlim,
Ayaqlarım... ağlayıram.
Qan şoruldur əllərimdən...

Səssiz, qarlı qəbristanda
Alaca bir köpək ulur...
Külək məscid uşaqların
Canavar tək bir-bir udur.
Yol uzanır, yoxdur dibi,
Budur, cansız "Mir Həbib"
"Qurban xak pa" gözlüyür,
"Minnət xədayra" gözlüyür.

HƏYATIN YÜKÜ AĞIRDIR, AĞIR

Qaranlıq çökübdür, qar, yağış yağır
Həyatın yükü ah, ağırdır, ağır.
Uzaqda lampalar, qanla dolu göz
Qalmamış kənddə at, nə öküz.
Arabaya bağla, özünü igid
Çırpınan üreyin səsinə eşit.
Qara palçıq dizdən, yol üz yuxarı
Həyatın yükün çək işığa sarı.

Ucsuz və bucaqsız
Dəmirçi kürəsi tək yanan bir çöl.
Çək həyatın yükün, ölürsən də öl!
Şirin su ardınca düşsən ayaqdan
Dəmərim ki, gümüş şərbəyə aldan.

Burası boz şəhər, xanın baş kəndi
Tunc qapısı qəsrin bağlıdır indi.
Önündə keşikçi gəzir xəyal tək.
Tökür yarpaqları yel ətək-ətək.
Gecə sükutunda sular şırıldır
Burası rəmzli, əski diyardır.
Sanma ki, fələkdən köçmüş qızıl gün
Üfüqdə qızaran tülüü düşün.

Mərmərdən bir saray, zümrüddən bağ
Ay işığı kimi parlayan çıraq.
Ətirli otaqda pərdələr ardı
Minyötürə bənzər bir gözəl vardı.
Billur bardağda al şərab parlar
Buranın mövsümü bahardır, bahar.
Sarayı qurmuşdur sanki kainat
Sarayda güllənər başqa bir həyat.
Cənnəti axtaran buradan keçsin,
Həyat bulağından sərin su içsin.

Qaranlıq çökübdür, qar, yağış yağır
Ellərin dərdi ah, ağırdır, ağır.
Dilənir şəhərdə xəyal tək gözən,
Yurdunu buraxıb Tehrana gələn.
Daşlardan, palçıqdan yuva tikiblər
Arı tək uşaqlar pöhrə verirlər.
Yenə də arvadlar ikicanlıdır
Keçərsə bu yoldan həzrəti xəzri
Görər ki, quruyub həyat çeşməsi
Pərdələrdən qalxır ölümün səsi.

Həyatın yükü ah, ağırdır, ağır
Qaranlıqda yatan elləri çağır.
Buludlarda qızıl ildırım çaxır,
Dağlardan dərəyə sel-sular axır
Səllər qudurmuşsa dağ kimi durun!
Körpü yıxılmışsa, körpülər qurun!

UĞULDAYIR DƏLİ YELLƏR

Uğuldayır dəli yellər, budur
Çamur damda.
Nə köz qalıbdı ocaqda
Yağışlı axşamda.
Kədərli xatirələrdi
Kitab-kitab qalanıb
Bağım xəzan olaraq
Yurd, yuvam, evim talanıb.
Buraxdılar qara yel əsdi
Şərqdən bir gün.
Nə qoydular evimə, qış zamanı
Gün düşsün...
Nə qoydular ki, əkin yaz çağında
Tellənsin.
Nə qoydular qəzəlin son baharı
güllənsin.
Xarabazar elədi od diyarını
əfsus.
Quru və isti diyardan axıb
Gələn ordu.
Elim əsir olaraq, oymağım köçüb
getdi.
Və bu nankor ağalar
Satdılar gözəl yurdu.

ŞAIR SÜLEYMAN RÜSTƏMƏ

Burada telqrafin
Qırılıb çoxdan teli.
Əsərkən "Bağmeşə"dən
Ey sərin səba yeli.

Güzar qıl Qarabağa
Bakıya, həm Şirvana.
Yetir el pəyamını
O əziz Süleymana.

Möhtəşəm ol şaire,
Bizlərdən salam söylə.
Deynən ki, dinləyirik
"Şairin səsin" hələ.

Ey əziz yurd qardaşım,
Dilədin qara zindan
Yıxılsın təməlindən
Dilədin bizim ölkə
Güllənib, olsun gülşən.

Lakin ey əziz qardaş,
Bu səfər güzar etsən
Təbrizdən, Mərağadan
Hər yerdə görəcəksən
"Günəşsiz, aysız zindan".

Hasara salmış iblis
Şəfəqli ölkəmizi.
Şeytanlar qılınclayır
Yollarda kölgəmizi.

Bu tayda bir çox yurdlar
Yıxılmış... sönmüş ocaq.

Odlanmış yürüşlərdə
Kitablar qalaq-qalaq.

Lakin hər sənən odun
Kül altı közləri var.
"Obalı şair"lərin
Sazları, sözləri var.

Möhtəşəm şair, aman!
Sözündən məhzun olma!
Dinlərkən qüssəmizi
Qəmlənib, dolğun olma!

Bir zaman şimallardan
Bizlərə qonaq gəldin.
Zülməti yara-yara
Əlində çıraq gəldin.

Gecəməz qaranlıqsa
Gözümüz səhərdədir.
Fələkdən ümid üzüb
Arzumuz bu yerdədir.

OTUR EVDƏ

Otur evdə, bürün kürkə
Dağda vardı boran, şair.
Qarabağda xalan varmış,
Xalan sənə qurban, şair.

İşıq gördün o taylarda
Sən də sönük çıraq yaxdın.
Gündən yanan zəmi gördün
Bulud olub, şimşək çaxdın.

Bilirsən ki, yurdumuzda
Qıvrılıbdı yad əjdaha.
Nədən bizim şəhri hərif,
“Bəla gərdən” etdin şaha?

İllər boyu yurddan uzaq
Azdırmışdı şeytan səni.
Ey yaramaz, səni duydum,
Girov qoydun gər vətəni.

O taylılar sazın döydü
Türk dilində sözün gördü.
Bu taydakı ellər isə
Aydın “iki üzün” gördü.

Duydum təbin güllənibdir,
Bizim dildə qoşman boldu.
Ağlayaraq demisən ki:
“Göz yaşından Araz doldu”.

Hansı Araz? O Araz ki,
Qərq olubdu qızıl qanda.
O Araz ki, qan ağlamış
Fridunlar asılında.

Get, aşnalıq qatma artıq
Yad sənindir, sən də yadın.
Yaslı payız üz verirken
Cəlladları alqışladın.

Burax aşsın, daşsın Araz,
Sən get şaha mədhiyyə yaz.
El düşmanı, dil düşmanı
Gəl aldatma el-obanı!

SEVGİDİ

Şəbnəmlərlə boyalı ağ gül dərdim bir yığın,
Gördüm güldə ətrin var, şəbnəmlərdə işığın.

Duydum sənin səsinə səhər əsən nəsimdə,
Səndə olan atəşdən ruhumda var mənim də.

Röyalarda parıldar gecə gözəl gözlərin,
Tozlu zaman yolundan getməz ayaq izlərin.

“Yaradıcı” nəqşində səndən ilham almışdır,
Pərdəsində baharın rəngləri qalmışdır.

Gözəlliyi dünyada sənə gözəl yaradan,
Qəndillərdə şöləsen, məbədlərdə sicurdan.

Əfsanələr dövründən səndən qalmış heykəllər,
Səni sevən şairlər hələ gəzər dərbədə.

Sən bir nuri əzəlsən, göydən yerə əyləndin,
İlk əsrarın yolundan; gələn yolçu sən idin.

GÜL DƏMƏTİ

Təbrizin bağlarından,
Dərmişəm ətək-ətək.
Həsretlə, iştiaqla,
Qırmızı, sarı çiçək.

“Yam”dakı çeşmələrdən,
Sərin su içən olsa,
Günəşli, isti gündə,
Arazdan keçən olsa.

Dərdigim o gülləri,
Ay çıxan zaman gətir.
Vurğunun və Xəndanın
Qəbrinə nisar yetir.

PAYIZ

Payız çatıb, bostanları pozublar,
Qızıl suya boyanıbdır göy çinar.
Sel suları yenə axır dağlardan,
Quşlar köçüb gedib bizim bağlardan.
Eşidərkən puldan, işdən var xəbər,
Ac qalanlar şəhərlərə köçürlər.
Şəhərdəki aclıq çəkən az deyil,
İndidəki isti hava, yaz deyil.
Məscidlərdə yatar gecə qonaqlar
Hər gecədə ölür bir çox uşaqlar.
Heydərbaba, bax bağlarda yel əsir,
Meşələrdə quduz qurdılar yol kəsir.
Palçıq evlər bir-birinə sıxılıb,
Bir parası yeldən, seldən yıxılıb.
Evlər susmuş, soyuyubdur od ocaq.
Yenə haçan hava, rüzgar olacaq?
Lakin "baba" hava yenə qızışar,
Yaşıllanar qara çəmən, göy çinar.
Quşlar yenə yurdumuza dönərlər,
Yad ellərdə qara günlər görənələr.
Yenə günəş işıq salar sulara,
Buğda bitər, gələr ağaclar bara.
Aydın şəfəq gülər bizim ölkəyə
Dastan olar hisli daxma, həm pəyə.
Onda sən də uzaqlardan sübh erkən
Çiçəklənmiş "Xoşginab"ı görərsən.
Öz yerində buğda, pambıq əkəni,
Bizlər üçün qızıl xirmən döyəni.
Qara günün ömrü "baba", az olar,
Zülmün odu sönüb, gülü tez solar.
Onda sənə mən qoşmaca qoşaram,
Axar çay tək həm aşaram, coşaram.

QIŞ

Qar yağaraq dünya açmış ağ çiçək
Nə qoyun var otlaqlarda, nə inək.
Dəyirmanı axar sular fırladır,
Suyun səsi ağacları yuxladır.
İçərisi dəyirmanın tutqundur,
Hər yer ağdır, tavan, taxça, dam undur.
Qızıl günəş yanır da bacada
Sınıq lampa tüstüləyir taxcada.
Bir bucaqda cındır yataq salıblar.
İki körpə kor yuxuya dalıblar.
Onlar tozlu dəyirməndə doğulub,
Gül açmadan öz qınında boğulub.
Kiçiklikdə olursalar dərbədən,
Böyüyərək bir gün... gedərlər.
Şorba yeyib, bit içində yaşarlar
Dağı, daşı aşarlar.
Keşik çəkib sarayların önündə,
Cavanlıqda yaşarlar it kökündə...
Qayıdarkən kəndə yeri əkərlər,
Meşələrdən quru odun çəkərlər.
Arvadların qoruyarkən ərbağdan
Üzlərinə ağız açar kor zindan.

YAZ

“Heydərbaba!” yaz günəşi parlayır,
Gülə dolmuş yaşıl bağlar, göy çayır.
Quşlar oxur çiçəklənmiş bağlarda,
Sürü otlur dərələrdə, dağlarda.
Su səşindən çöldə qulaq tutulur
İliq külək dam-bacanı qurudur.
Yenə kotan işə düşmüş tarlada,
Güllü tuman, yaylıq uçur havada.
Nə el üçün, nə yurd üçün, şan üçün
Arvad, kişi çalışırlar xan üçün.
“Heydərbaba”, kəndli xana borcludur,
Bilirsən ki, borclu namərd quludur.
Tüstülərsə onun bu gün ocağı,
Borca gedər sabah qabı, qacağı.
Zülm əlindən məgər şirin su içər?
Qara günlər məgər ondan vaz keçər?
O zaman ki, duman dağı bürüyər
Palçıq damda onun canı çürüyər.

YAY

İsti düşmüş, yaydır günlər uzanıb,
Su azalıb, çayır çəmənlər yanıb.
Gün qızardıb əkinləri, qurudub,
Bostançılar çöldə alaçıq qurub.
Biçin vaxtı gəlib çatıb indicə,
Xırman döymək gəlir biçin ardınca.
Hovla qoşar baba, uşaq dən yeyər,
Yorğun, tənbel öküzləri o söyər.
Günəş onu yay günündə qovurar,
Yel əsərkən xırmanları sovurar.
Xəlbirləyər ana dəni, o sələr
Toz içində yuvarlanar körpələr.
Nemət içrə bugün acı çay içər,
Qış günündə korluq və aclıq çəkər.
Ana sevinər, uşaqları boy atar,
Baba ölüb qara torpaqda yatar.
Palçıq koma kölgə salar özgiyə,
Yeni nəsil xidmət edər xan, bəyə.
Yay da bitər, yenə günlər qısalar,
Bostançının bağı ona verməz bar.
Taxıl dolar anbarına ərbabın
Tazələrkən malakeşi arvadın.
Fal açaraq deyər sellər axacaq,
Ac kəndlilər yurd-yuvasız qalacaq.
Güllənəcək xanın gözəl sarayı,
Bəy alacaq bu il “Dimgəsər payı”.
Uşaqları çiçək kəsib biçəcək.
Bu il bir çox tazə gəlin öləcək.
Mal qırılıb, bahalaşar daş kələm,
“Sam” əsəcək çöldən... ələləm.

ÇİNİ FİNCAN

Çini fincan, sənin sədəf rəngində
Qızillanan səhərlərin şövqü var.
Sənin nəqş və nigarında xəyalın,
Tilsimli, yaşıl bağı gül açar.

Söylə görüm, hankı əllər çəkibdir
Bir sarışın, gül üzlünün nəqşini?
Hankı qələm qızıl rəngə boyayıb
Bir şairə layiq qılıbdır səni?

Çini fincan, o köhrəbə gözəllik,
Hankı günün, hankı ayın nurudur?
Gur saçların gül üzünə dağıdan,
Pərimidir, söylə, yoxsa huridir?

Çini fincan, çini fincan söndürmə,
Üfqiündə yanan o al rəngləri.
Çini fincan, təbah olma, qırılma
Təbah olur yoxsa hünər əsəri?

CİĞATI

Bir yaz günü kənarından keçdim mən,
Güləb təkin sularından içdim mən.
Bir son bahar diyarından köçdüm mən,
Gözəlləri gözəllədən Ciğati.

Meşələrin gözdüm, gördüm səfasın,
Oxuyarkən "Emil Zola" nəməsin
"Çar oymağın" duydu mən səsin, sədasın
Qruslardan axıb gələn Ciğati.

Qalmadı ah, o diyarda bu səfər,
Nə özümdən, nə sözümdən bir əsər.
Yenə haman "Kak Mirzə"yəm, dərbədə
Ətəklərin yerə sərən Ciğati.

Deməm bu gün bu sözlərin yeridi,
Sanma "Mirzə" bir sümük, bir dəridi.
Ətim, yağım "ağalıq"da əridi,
Qan-yaş tökdüm, ətək-ətək Ciğati.

Qaranquşlar yenə gəlir baharda
Yavan çörək yeyir çoban naharda.
Kimlər ölmüş, kimlər qalmış diyarda?
Söylə görüm, mavi örpək, Ciğati.

Durur yenə bir qapılı daxmalar?
Yarı gecə yenə qoyub qaçan var?
Gəlir səhər su doldursun gözəl yar?
Həyətlərdə vardır pətək, Ciğati?

Bəzəyisən köhnə, əski diyarın,
Azalmasın görüm duru suların.
Silmə, aman, yarın nəqş və nigarın,
Çalxalanma, bircə utan, Ciğati.

Bir də görüm çiçəklənir göy çəmən!
Nə haldadır o şəbnəmli yasəmən.
Ondan bir səs, ya bir ətir gətirsən
Son baharlar qan ağlayan, Cığatı.

O günlər ki, şugum bütün rəngiylə
Gözlərinin aynasında düşərdi.
Düşünərdi, şirin-şirin gülərdi,
“Kak Mirzə”də pullu, zəngin bir ərđi?

O günlərdən keçmiş artıq çox zaman
Batan gündü, üfüqlərdə hər bir an.
Gecə köçüb, gündüz qonan karvan.

Geri dönməz, qurmaz qızıl ocağın,
İşıldatmaz, sarışın ay çırağın
Öpməz birdən günəş yayın yanağın.

YURD MAHNISI

Bir yerdə savaş qopsa da,
Bir yerdə barışdı.
Bax Astarada güllü bahar,
Xoyda da qışdı.
Əlvandı sarı dağlarımız
Sanki naxışdı.

Başdan-başa Azərbaycan
Bağı – cənandı.
Mavi Xəzərin pərdəsi
Min rəngə çalandı.
El ordusudur, qalası
Qarlı Savalandı.

Yurdumda axar çaylar,
Üzüm bağları vardır.
Qışlaqları var,
Ətirli yaylaqları vardır.
Ulduzlu gecə,
Güllü səhər çağları vardır.

Bozqırların ardından
Elim bir gecə köçmüş
Bu yurda qonub,
En-boyunu yaxşıca ölçmüş.
Kəhriz çıxarıbdı o
Sərin şərbətin içmiş.

Ellərdi edən Urmiyəni,
Təbrizi gülşən.
Gətsən bilirəm Ərdəbilə
Bir səhər erkən
Hər pərdə elin
Nəqş və nigarın görəcəksən.

Aldanma şirin söz desə xan,
Yoxdu vəfası.
Xan bir əzəli düşmənimizdir,
Bizə asi
Dəmdən düşüb artıq
O hərifin yerə tası!

Dur yurd keşiyində, igidim!
Bax, oyanıq ol!
Xan südlü inək istəyir,
Ərbabı da pətro!l.
Vermə, bu hərif keflidi ha!
Öz evinə yol!

Mən söyləmirəm həsrətə qatlan,
Sitəmə döz!
Bir çox analar yollara
İllərdi dikib göz.
Xan versə də azadlıq
İnanma! Nə yalan söz!

Gəl, köçmə vətəndən,
Yada bel bağlama, qardaş!
Dövrən belə getməz, qalamaz
Daş üzərə daş!
Şimşək kimi çax!
Səl kimi ax!
Çalxalanıb daş!

TƏRƏHHATA İNANMA!

Ana güldür, bir gün solur,
Ana dili şirin olur.
Bizim türki şirin dildir,
Xoş sədalı, zəngin dildir.
Dil – günəşdir, işıq saçır,
Səadətə qapı açar.
Yadın dili boyunduruq!
Bir keçiddir, buruq-buruq.
Qoy yadlaşsın senatorlar,
Xalqı soyan tacir, tüccar,
Yaltaq şair yolun azsın,
Mədhıyyələr şaha yazsın.
Gəl atəşə, qızım, yanma,
Tərəhhata çox inanma!
Zənci danmaz öz dilini,
Hindi sevər öz elini.
Kimse yolun çasıb azmaz,
Türkü deyib, farsı yazmaz.

NƏ ANLADIQ?

Nə anladığ gəlib keçən günlərdən?
İldırımlar çaxdı, işıq əridi
Damarlarda soyuyaraq isti qan,
Vücudumuz qırıq-qırıq əridi.

Bulud kimi kölgə saldıq dağlara,
İz qalmadı gəzdiyimiz yollarda.
Güvəndik ah, o güllənən çağlara...
Bahar keçdi, xəzan çağları dağlarda,
Nə gül qaldı, nə bir meyvə, nə yarpaq.
Bir səs qopdu bağçalardan, meşədən.
– Yoxluq, – dedi, – dur gəl bizə ol qonaq.

Münəccim tək hər şey mənə aydındır:
Yağış yağıb bir çox güllər açacaq.
Şimşək çaxıb, guruldarkən dağ, dərə,
Səllər coşub qara tufan olacaq.
Əldən-ələ seyr edərək dəftərim
El içində şerim hay-küy salacaq.
Keçməyincə gözəl Leyla karvanı,
Gecə-gündüz gözüm yolda qalacaq.

GÖZƏL

Qaranlıq gecədə tufan qoparkən
İldırım tək nədən çaxmadın gözəl?
Burucu dönerkən ayrılıq günü
Nə üçün arxana baxmadın, gözəl?

Uzun gecələr ah səni gözlədim,
Səhər quşları ilə səni səslədim,
Bağçamda nəstərən gülü bəslədim,
Duru bulaq olub axmadın, gözəl?

Büründün ipəyə, bəzəndin gəlin,
Bulağa qırmızı işıq ələdin.
Ay kimi gecəni gündüz ələdin,
Bir tək çıraq əldə yaxmadın, gözəl?

Dəftərimdə sənə naxışlar vurdum,
Meşələr içində alaçıq qurdum.
Nədən bağımnda ey qara gözlü "Rum"
Saçlarına bir gül taxmadın, gözəl?

QAR YAĞIB ÜSTÜMƏ

Qar yağıb üstümə, qara ağacam
Əsməyincə yellər, qarlar tökülməz.
Qonublar qarğalar başıma axşam,
Ağırdır, axşamın dərdi çəkilməz...

Günbatana sarı uzanır yollar
Yolların sonunda qanlı diyar var.
Gecələr orada bayquşlar ular
Xəzanı yasıdır, baharı gülməz.

Qara tufan salıb yenə hay-huyu,
Bağlarda tikanlıq, yollarda quyu.
Zəhərlənib çoxdan çayların suyu,
Zəhərli çayların suyu içilməz.

Məşriqdə sitəmin təndiri yanar,
Şair dərvişliyi səltənət sanar,
Qara selə ancaq dağlar dayanar,
Namərdlərə mərdin başı öyilməz.

Üstümə qar yağsa günəş ərider,
Şimal yeli yeri gülüstan edər.
Yad vurub ellərə qara ləkələr
Göz yaş ilə bunca ləkə silinməz.

İNQILAB

Payız idi, sərin yellər əsirdi,
Ağaclardan solğun yarpaq əlirdi.
Ələ aldı çomaq, geydi çarığın
Türk elədi doğma yurdun, oymağın
Yola düşdü səhər çağı Təbrizdən
Dağ yolunda içdi axar kəhrizdən.
Qaranquşlar köçməmişdi bağlarda
Toyuq, xoruz eşənirdi ortada.
Dağı, daşı bürümüşdü al günəş,
Qalanmışdı quru yonca, ot, küləş.
Girdi kəndə, tıqqıldatdı qapını
Dedi: – Ay qız pəri, Məhidi!

Gəl bəri.

Güllü bacı çıxdı dərhal pəyədən
Dedi: – Səməd xoş gəlibsən.

Gəl görək.

Sərinləşib hava, bəlkə üşürsən
Dur gəl evə, verim sənə çay, çörək.
Pay saxladım sənə təndir aşından
Çıxart hələ papağını başından.
Nə var, nə yox, bir de görüm şəhərdə?
– “İnqilab var Güllü bacı hər yerdə!”
– O nə demək dayna? Nədir inqilab?
– O bir yağlı paydı, ballı halvadı.
– Qadan alım, bəs o halva hardadı?
– Vəzirimiz göndərmişdir Təbrizə.
Bu gün, sabah bacı, verərlər sizə.
Fikrə getdi, Güllü dedi: – İnanmam.
Mən bir türkəsayaq arvad, heç qanmam.
Gəldi kəndə qarnı yoğun hökmran
Payladılar “məşrutə”ni bir zaman.
Yetişmədi bizə, xanlar bölüşdü,
Kəndxuda da onlar ilə görüşdü.
Taladılar var-yoxunu ellərin,

Apardılar əkinçinin yerlərini.
 "Məşrutə"dən bir şey bizə çatmadı,
 "İnqilab"dan qadan alım, deyirsən.
 Kəndlilərə bu dünyada nə çatar?
 – Sanma bacı, dünya belə qalacaq.
 Sönməyəcək yandırdığın od, ocaq.
 Ağ inqilab yaraları sağaltmaz.
 Qış tükənər, yenə kəndə gələr yaz.
 Baxacaqsan bir gün dağdan gün aşdı
 Işığından sönük gözün qamaşdı.
 Palçıq evin, qara pəyən yığıldı.
 Ağ kərpicdən sənə otaq tikdilər.
 Nəvələrin şəhərə dərsə getdilər.
 Çay-çəmənlər, bağ-bağçalar bölündü,
 Uzaqlardan aydın səhər göründü.
 Xatircəm ol bacı, deyim mən açıq
 Bir də olmaz kəndistanlı dərbədə.
 Aydınladar yurd-yuvanı ağ işıq,
 Yurdda qalmaz "Rəhəti"dən bir əsər.

BAĞDAGÜL

Bağdagül, qadan alım
 Şəkərim, sarı balım.
 Tozlandı sən gedəli,
 Daş aynam, güllü xalım.

Uzundu gecə bitməz,
 Çırağım işıq verməz,
 Ay çıxır, gəl ey gözəl,
 Kölgə tək bağcanı göz.

Gün idim, hər axşamda,
 Tif idim billur camda,
 Lalə idim, kəklik otu
 Yaz günü yaşıl "Yam"da.

Xatirən gözəl qaldı,
 Payızdan xəzəl qaldı.
 Toz basmış dəftərimdə
 Sənə bir qəzəl qaldı.

BATBAT YEYƏN UŞAQLAR

Əqrəb yuvası, palçıq evlərdə,
Daş əsrindən qalma iyrenc yadigar,
Ölümü gözləyən, həyatdan məyus,
Bir ovuc ac, çıplaq kəndli yaşayar.
Hələ sökülmədən dağda dan yeri,
Taxta qapıları günəş döymədən
Tüstülər pəyələr, səs-səda qopar,
Çölə gedən olur, naxıra gedən.
Dolub boşalırkən bulaq başları
İnəklər, buzovlar sulardan içər.
Dünyaya gəlirkən yeni yolçular,
Əski yolçular da dünyadan köçər.
Analar əlləşər şirin can üstə,
Yoldan keçənləri çağırar dağlar.
Hər yerdə görünər cinli, dualı,
Zəhərli "batbat"dan yeyən uşaqlar.

Dövlətli uşağı yeyirkən qışda,
Portaqalla alma, ananas, banan,
Kəndli uşaqları meyvə dadmazlar.
Onların meyvəsi batbatdı inan...
Hakimlər buradan atını sürməz,
Acından "qurudu qapanı" görməz.
Bizim yerdə xaqan dəyişmə edər,
Kəndlini soyub da zənginə verər.
Basılarkən kitab, süslü zərnigar,
Altun diyarında xatun səs salar.
Hisli daxmalarda əkinçi çürür,
Ölkənin şöhrəti dünyanı bürür.

QURBANLIQ

*Gənc azərbaycanlı yazıçı
Səməd Behrəngi Arazda üzərkən boğuldu.*

Yayın isti bir günündə,
Dağdan qəmgün günəş doğdu.
Hələ o gün gün batmadan
Behrəngini Araz boğdu.

Yayıldı bir kölgə suda,
Sular aşdı, çatmalandı.
Araz özün bir yel sanıb,
Behrəngini qurban sandı.

O zaman ki, bağçalardan,
Quşlar uçdu, gül ələndi.
Araz uddu qurbanlığı,
Qızıl sular həlqələndi.

Uzaqlardan axıb gələn,
Araz oğlun qucaqladı.
Qara yerdə yatdı Səməd,
Səhər ağıladı, el ağıladı.

Behrəngini yad edərkən
Can odlanır, ürək yanar.
Dastanların oxuyanlar,
Hörmət ilə onu anar.

Zülmət çöксə üfüqlərə,
Yenə günün rəngi qalar.
Yürüş etsə şaxta, boran,
Unudulmaz güllü bahar.

QARAÇILAR

Siz çöllərdə, biz şəhərdə çürüdük,
Deyin görüm, macarmısınız, yoxsa türk?
Tanrı sizi qaraşınmı yaratdı,
Yoxsa qara günlər sizi qaraltdı?
Yaxud həsrət atəşində yandınız
Həm soltanı, həm Tanrını dandınız.
Divan tutdu sizə mөгər ərənlər?
El bağından yetgin meyvə dərənlər...
Ərənlərin üzün xanlar ağartdı,
Sizi qovub yelə, selə buraxdı.
Əsrlərdən bəri çöldə yaşarsız
Çöldən köçüb uca dağlar aşarsız.
Nə oldu ki, qaraçıqlar qurdunuz?
Yasalara bunca qarşı durdunuz?

Fələk sizin daşınızı atıbdır,
Aclıq, ölüm kiminizdə yatıbdır.
Nədən maşa, ələk, xəlbir sataraq
Ələyib un kəpəyinə qataraq.
Qapı-qapı gəzərsiniz hər səhər,
Olacaqdan verərsiniz xoş xəbər.
Heyran-heyran dolaşarkən dünyada
Vəd edərək "Şirin"ləri "Fərhad"a
Sizdən başqa bu aləmdə ev qızı,
Bəxtiyardır, işıqlıdır ulduzu.

Siz qatlanan zülmə dözməz qullar da,
Nə vaxtadək sürünməli yollarda?
Ac qarına diyarlardan keçirsiz,
Qonaq etməz sizi nə Rey, nə Təbriz...
Gəlin bizim ellər ilə tanışın,
Qeydi atıb bu əsrlə yanaşın!
Sitem sözün üstünüzdən siliniz,
Bir danışın görək, nədir diliniz.

İllər boyu diyar-diyar seyr etmək,
Çadırlarda yaşayarkən qərib tək,
Heç yaraşar insan adlı kimsəyə?
Sona çatsın həm qaraçıq, həm pəyə!
Ellər, dönün yurda, yurdlar güllənsin!
Aşıqların sədəf sazı dillənsin.
İşıq gəlsin, parıldasın aynamız,
Qızıl günəş doğsun, gülsün dünyamız!

ŞERİN SƏSİ

Gün batarkən qızillanan çaylarda
Gül açardı yazın gözəl axşamı.
Uzadardı mənə şerin pərisi
Şərab ilə dolu, altın bir camı...

Mən məst ikən, tarlalardan duyardım:
Böceklerin aşiqanə nəğməsin...
Eşidərdim həm də yaşıl dərədən,
Meşələrdən axıb gedən su səsin.

Bürünərkən yollar naxır keçəndə,
Turunc rəngli buludlanan tozlara.
Naxır yoldan ötüb, tozlar yatarkən:
Çəmənlərdə rast gələrdim qızlara.

O qızların ən işvəli gözəli,
Uzadardı mənə bir dağ çiçəyi...
Mən o gülü bir saxsıda saxladım...
Olsun deyə otağımın bəzəyi.

Ay doğarkən kölgələnmiş sulara,
Ayın gümüş işıqları titrərdi.
Dağ çiçəyi verən nazlı qız mənə
Şərab ilə dolu bir cam verərdi.

Mən məst ikən o dilbərin səsində...
Şerin mərmüz, dərin səsin duyardım.
O, yatarkən eşqin sönməz rəngilə,
Şerin ipək pərdələrin boyardım...

KİMLƏRDİR?

Gecə vaxtı ulduzları sayanlar,
Bulaqların nəğməsini duyanlar,
Öz ömründən usananlar, doyanlar,
Sabahatək oyaq qalan kimlərdir?

Deniz coşub qabararkən dalgalar,
Buz suları ay edərkən zərnigar,
Gecələrin ahəngilə biqərar,
Pərvanə tək şəmə çarpan kimlərdir?

Qızıl, sarı yarpaqları dağdan,
Sular üstə kəhrəbəyi bir xəzan
Bir alagöz, sarı gülə oxşayan
Əfsununa məftun olan kimlərdir?

Axşamçağı tozlu yolda sürünən,
Uzaqlardan şübhələr tək görünən,
Qaranlığın örtüsünə bürünən,
Uzun-uzun fikrə dalan kimlərdir?

Gözəllikdən sərməst olan, olmayan,
Yar eşqindən saralmayan, solmayan,
Bir nəğməylə gözü yaşa dolmayan,
Şairləri dəli sanan kimlərdir?

Şair sözün hər dinləyən anlarını,
Şərdəki gizli qalan min qəmi?
Anlamayan deyil könül məhrəmi,
Nəməhrəmə həmdəm olan kimlərdir?

GEÇƏNİN SƏSİ

Titrədir çırağı yelin nəfəsi,
Ucalır bağlardan gecənin səsi.
Ağaclar ardından göy işıqlanır,
Yarılır çinarın ipək pərdəsi.

O yarı gecədə güllənən məhtab,
Uzaq üfüqlərdə açır bir sərab.
Donuq sulara ay parçaları
Gümüş biləklər tək çırpınır bitab.

Gecənin sükutu artırır qəmi,
Ayın işığında bir xəyal kimi.
Bir quş qanad çalır, səslənir o quş
Bu gecə yarısı çağırır kimi?

O quş sevdaların əksi olmasın,
O səs xülyaların səsi olmasın,
O da arzularım, ümidim kimi
Bu qəmli gecədə sönmə solmasın.

SƏHƏND DAĞI

Səhər erkən alaçıqlar qurulmuş
“Qaranqu”nın kənarında, otlaqda.
Şəfəq gülür suda, Səhənd oyanır,
Sədəf rəngli, incə ipək yataqda.

Baxır Səhənd, keçən ilki dostları,
Gülərlə, uzaqlardan səsləyir...
O bir dağdır, lakin onun ürəyi,
İnsanlara dərin sevgi bəsləyir.

Deyir: – Gəlin, sürüləri otladı,
Çəmənlərim, çayırlarım sizindir.
Aclıq görüb, korluq çəkən obalar,
Gəlin için, bulaqlarım sizindir.

Sizin üçün yamacları bəzəyib,
Gözəl quşlar bəsləmişəm sizlərə,
Çıraq kimi qızıl lələ yandırıb,
Yaşıl xalı döşəmişəm hər yerə.

Gəlin qurun çadırları, buraxın
Otlasınlar otlaqlarda at, qoyun,
Uşaqları buraxınız gözsinslər,
Od yandırıb qaranlıqda, toy tutun.

Sizdən uzaq, qara günlər görmüşəm,
Çox çəkmişəm həsrətizi, bir il var,
Deyin görüm, bu bir ildə nə gördünüz?
Nə eşitdiz bu dünyada, obalar?

Gəlin için sularımdan doyunca,
Dağın malı yellərindir, selindir,
Qayalarım, suyum, otum, otlağım,
Ətəyimdə bəslədiyim elindir.

AXŞAM KÖLGƏLƏRİ

Axşamın kölgələri
Açılar zanbaq-zanbaq.
Tökülər su üstünə
Sayələr yarpaq-yarpaq.

Axşamlar qızarkən
Suların həlqəsində,
Görünər bağ və çəmən,
Güllərin pərdəsində.

Gündüzün işıqları
Ərirkən çeşmələrdə,
Sürünər dağa sarı
Kölgələr pərdə-pərdə.

Gümüş rəng buludlardan
Doğarkən gözəl mehtab,
Açılar suda həmə
Füsunkar gümüş sərab.

BİR QULAMIN GÜNAHI

Bir tacir qulamı ki, əzəldən talesizmiş,
Sarayda xacə üçün dəyərsiz çalışardı.
O gözəl bir genc idi, amma ki, qulam idi
Görəndə ev qızını odlanıb alışırdı...

Bir gecə saray içrə hər yerdə qəndil yandı
Qələmkar süfrələri döşədi qulam yerə.
Qonaqlar gəldi bir-bir, içildi qızıl şərab,
Hər yerdən danışdılar, qalmadı təpə, dərə.

Bu ara sərxoş xacə qulamı səsləyərək,
Sərin su xahiş etdi naxışlı kasasında.
O kasa Çindən gəlmə, mərcan tək bənzer imiş
Ağ örtü üzərində hindin al adasına.

Deyirlər bir qonağın o qaba gözü deydi
Eyvanda düşdü yerə, daş üstə parçalandı.
Təşvişə düşdü Qulam, titrəyib qaçdı rəngi
Bu qəza üzərindən od tutub xacə yandı.

Saraya gəldi dağa, qulamı zəncirlədi
Aparıb bir daxmada ac-susuz buraxdı da.
Dan yeri açılarda qulamı suya salıb
Sonra da şallaqlayıb, dedi: – Ey haramzada.

Xacənin kasasını nə üçün sındırmısan?
– Vurma, qoy düzün deyim, dedi ey dağabaşı.
Xacənin gözəl qızı baxırdı pəncərədən
Ayağım sürüşdü də görmədim yonma daşı.

Zindana salındı o bir neçə aydan sonra
Qazının əmrinə ölümə məhkum oldu.
– O, qıza aşiq imiş, bu gizli dörd üzündən
Qaranlıq yerdə gül tək saralıb, həm də soldu.

“Bəlx”dən gəlmə qazı bir “adil” adam imiş,
Boğarmış ədl adı ilə elləri payız və qış.
Soruşdu günahsızdan: – De görüm, yazıq oğlum,
Ulduzun sönük imiş, tuş oldu sənə ölüm.
Nə ilə bu gün ölmək istəyirsən? Dedi Qulam:
– Ev qızı mənə versin zəhərlə dolu bir cam.

Eşikdə eşidildi sübh çağı qadın səsi,
Göründü evin qızı əlində mey piyaləsi.
Qız, qələm qaşlı dilbər, dayanıb dözdü bir az.
Gözləri yaşla dolu, qulamı süzdü bir az.
Qədəhə titrək əllə zəhərli şərab tökdü
Döşəyib ətəklərin yer üstə dizə çökdü.
Su nədi, şərab, qulam içərək rəngi soldu.
Sarılib bət-bənizi, qanıma zəhər doldu.
Çatladı dodaqları, boğunuq çıxdı səsi,
Sevgili yara dedi: – Ey ölüm fəriştəsi
Mən özəl gündən inan sevmişəm candan səni,
Yenə də şərab sula, məst qıl, gözəl məni.

Aşıqın ölümünü gördü qız, oldu qəmgin,
Zəhərli sürahiyyə uzatdı o da əlin.
Bu ara pəncərədən sarı gül işıq saldı
Xəzanlı daxma içrə, qız qaldı, qulam qaldı.

MAHNILAR

Dağlar daşdı, qayadı,
Gün üföqü boyadı.
Bizim ellər sevrələr
Həm aşnanı, həm yadı.

İstər bahar, istər qış,
Dağa vurur min naxış.
Dünya görmüş sərabısa,
Gənclik qızıl rəyamış.

Əzizim ey, gün batdı,
Gecə gəldi yel yatdı,
Yusif kimi igidi
Bir yumağa kim satdı?

Qar, ağ güllü çəməndir,
Tanrı, bir qar ələndir.
Qar zənginə ipəkşə
Yoxsullara kəfəndir.

Gecə zülmət, mənzil dar,
Qapı-baca qardır, qar.
Ölüm, qapı açıqdır
Çılpaqları gəl apar.

İşıq yoxdur fələkdə,
Un qalmamış ələkdə,
Qara ölüm gəlibdi
Qapıları döyməkdə.

Lampada yağ qalmayır,
Şair fikrə dalmayır.
Ay dünyayı bəzəşə
Bizə işıq salmayır.

Yad bəzədi ordusun,
Qırğın salıb tökdü xun.

Fələk, çərxin qırılsın
Günəş, odun sovsun.

Qırıq gözə ox dəyər,
Nadan bütə baş əyər,
Tülkü qurddan qorxanda
Quyruğunu tərpedər.

Bu dünyanı ay bəzər,
Suda işıqlar gəzər.
Bəzən zülmət içində
Könül aydınlıq sezər.

Qayalar yalçın-yalçın,
Sel suyu axın-axın,
Uçurum ağız açıb:
Atını sürmə, sakın!

Sahir gecə yatmazmış,
O, elini atmazmış,
Xəlqin isti aşına
Soyuq sular qatmazmış.

Analar qara geyib,
Bəzənib şah arvadı.
El-oba yas içində,
Toy-düyün saraydadı.

Qopubdur qara tufan,
İstidir qorxunc Tehran.
Bir neçə ölüm hökmü,
İmzalayır namərd sultan.

Ay söndü, ulduz batdı,
Karvan yükünü çatdı.
Namərdlər bir gecədə,
Vətəni yada satdı.

Yüksəlməz, mədh etsələr,
Şairlər bir o başı,
Namərdin qulu quldur,
Günəşə çatsa başı.

Ulduzlar gümüş xaldı,
Ay suya işıq saldı.
Gözlədim, gəlmədi yar,
Gözlərim yolda qaldı.

Keçdi son qəmli gecə,
Ulduzlar da batdılar.
Dan yeri işıqlandı,
Məhkumu oyatdılar...

Qar əridi, axar sular lilləndi,
Çay-çəmənə ökək-böcək dilləndi.
Bağ-bağçada yenə badam gülləndi,
Hanı yurdlar, hanı ellər, hanı yar?

Kim alına qara yazı yazandı?
Az ömürdə qarə günlər uzandı.
Bura qürbət, nə "Lələ", "Şamqazan"¹dı
Hanı yurdlar, hanı ellər, hanı yar?

Gün qızardı, sular oldu zərnigar,
Daşdan-daşa çaldı bizi rüzigar.
Yağış yağdı, yenə gəldi ilk bahar.
Hanı yurdlar, hanı ellər, hanı yar?

İllər boyu zülm gördük qulaq as,
Əsir olduq, toy düyünlər oldu yas.
Boyundakı zəncirləri basdı pas,
Hanı yurdlar, hanı ellər, hanı yar?

¹ Kənd və yer adlarıdır.

Hankı ocaq keçdi, hankı odlandı?
Şer, qəzəl dəftərləri tozlandı.
Demək, “insan hüquqları” yalandı!
Hanı yurdlar, hanı ellər, hanı yar?

Qar əridi, sel suları atlandı,
Dəli könlüm hər dərdlərə qatlandı.
Yazıq cismim iynələrə saplandı...
Hanı yurdlar, hanı ellər, hanı yar?

Əkinçi əliylə dağ ətəyində
Payızda əkilən cavan gilənar.
Baharda bəslər bar, ağ çiçəyində
Yayda meyvə verər qırmızı gilənar.

Çəkilən əməklə açılar güllər,
Dalğalanar çöldə sarı sünbüllər,
Bağlarda göyərən ətirli gülper
Aydınladıb gözü, könülü oxşar.

Palçıq daxmalarda böyüyən qızlar,
Yabanı çiçəklər, sarı ulduzlar,
Yağışlı payızlar, günəşli yazlar,
Bu qara torpağı edərlər gülzar.

Onlar ki, dünyadan çox tez köçərlər,
Xırmanları döyüb, buğda biçərlər,
Qara çörək yeyib, şor su içərlər,
Bir gün kor yuxudan olarlar bidar.

Səhər nəsimilə güllənən otlaq,
Çəməndə açılan susəni, zanbaq,
Dünyanı bəzəyən əməkdir, ancaq,
Olmazsa qara qış, güllənməz bahar.

Dağlar daşdı, qayadı, gün üfuku boyadı,
Bizim ellər sevrələr həm aşnanı, həm yadı.

İstər bahar, istər qış, dağa vurur min naxış,
Dünya görmüş Sərabşa gənclik qızıl rəyaymış.

Əzizim, ey gün batdı, gecə gəldi, yel yatdı,
Yusif kimi iyidi, bir yumağa kim satdı?

Qar ağ güllü çəməndir, Tanrı, bir qar oləndir!
Qar zənginə ipəksə, yoxsullara kəfəndir.

Gecə zülmət, mənzil dar, qapı-baca qardır, qar,
Ölüm, qapı açıqdır – çıplaqları gəl apar.

İşıq yoxdur fələkdə, un qalmamış ələkdə,
Qara ölüm gəlibdi, qapıları döyməkdə.

Lampada yağ qalmayır, şair fikrə dalmayır,
Ay dünyanı bəzəsə, bizə işıq salmayır.

Yad bəzədi ordusun, qırğın salıb, tökdü xun!
Fələk, çərxin qırılsın! Günəş odun sovsun!

Qırıq gözə ox dəyər, nadan bütə baş öyər,
Tülkü qurddan qorxanda, quyruğunu tərpedər.

Sahir gecə yatmamış, o elini atmamış,
Xəlqin isti aşına, soyuq sular qatmamış.

Bu dünyanı ay bəzər, suda işıqlar gəzər,
Bəzən zülmət içində, könül aydınlıq sezər.

Qayalar yalçın-yalçın, sel suyu axın-axın,
Uçurum ağız açıb, atını sürmə, sakın!

PARK

Burası bir yaşıl, səfəli cənnət,
Hasarları odlu və gurultulu...
Kölgədə oturub bir zəngin adam
Əsil cənnət əhli, Tanrının qulu.

Burası bir bağdır, həm də gözəl bağ,
Göyü açıq mavi, havası tozsuz.
Gün pərdədən keçib yayılır yerə,
Torpaq üstə yatıb avara bir qız.

O toxucu qızıdır Kirmandan gəlmə,
Babası ölübdür, itib anası.
O bir fahişədir, zavallı insan,
Damdən onun artıq, düşübdür tası.

Burası Tehranın lap göbəyində
Qurulan vahədir və gülən rəya.
Axın-axın gəlir işsiz adamlar
İşsiz adamlar ah, gəlməzlər sayə.

Bir "sığınacaq"dır bu şəfəqli bağ
Sürgün edilənə, yurdsuz olana.
Bu cənnətdə yaşar cəhənnəm əhli
Kövsərindən içərlər qana-qana.

Bir yerdə dərs oxur, yoxsul tələbə,
Onu məşğul edən elm, həvəsidir.
Budur, uzaqlardan qopur bir səda,
"Bəxtiyarlıq satan" uşaq səsidir...

Bax yolda dilənən "ab hövüzü"dür,
Günəşdən yanmış bir qoca kəndli...
Kövşəndən qovulmuş binəva adam
Onu başa salmır Tehranın dili.

Burası bir yaşıl cənnət olsa da,
İlham verməz heç şair olana.
Bu bağın torpağı, gülü, çiçəyi,
Göz yaşilə islaq boyanmış qana.

Burası bir bağdır, örtmüş ağaclar,
Ondakı pisliyi yadlar gözündən.
Burası bağ deyil, qara ləkədir,
Silinməzdir əsla Tehran üzündən.

ŞİRAZLI ŞAİR XOCA HAFİZ

Səni "Xoca" qəzəllərin odladı,
Yoxsa türkün gözəlləri odladı?
İşıldarkən qırıq bir ay dağlardan,
Duyularkən bülbül səsi bağlardan,
Əfsanələr diyarından keçdin sən,
Gəbrin qızıl şərəbindən içdin sən.
Sənə güldü mavi səma, göy çəməni,
Yarın əksin piyalədə görərkən.
Qələm alıb qəzəl yazdın, yatmadın,
Qəzəllərin qızıl pula satmadın.
Xərabata gedib, qaçdın saraydan,
Saraylarda bildin od var, zəncir, qan...
Bir "Loli"nin saçlarına gül taxdın,
Bəzənəkli xatunları buraxdın.

Şairlərlə Hafiz, sənin işin yox,
Bilirəm ki, dərdin çoxdur, qəmin çox.
Səni eşqin yanar odu qovurmuş,
Xəzan sənin güllərini sovurmuş.
Qaranlıqda tufanlara tutuldun,
Başın dönüb, oldu sənin könlün xun.
Sahillərdə baxdın işıq evlərə,
Göz gəzdirdin hər bucağa, hər yerə.
Yardıma əsla bir kəs gəlmədi,
Boğulanlar halın kimsə bilmədi.
Karvan keçdi, yol üstündə inlədin,
Cirelərin sədasını dinlədin...
Qapısında mərifətsiz ərbabın
"Məddah"lar tək çöl palazın salmadın.
Gecə ötüb, gündüz gözdün dərbədən,
Bazarlarda ipək gördün simuzər.
Çağırmadın yardımına kimsəni,
Şərab üçün girov qoydun xırqəni.
Sərxoş olub tozlu yoldan keçərkən,

Bağçalarda gördün açıb nəstərən.
Şirazlı bir türk gözəlin görəndə,
İpək donun, məxməllən görəndə
Vuruldu sən bəzəyinə, alına,
İki şəhri bağışladın xalına.
Mərifətsiz görüb Şiraz əhlini.

Türk elədin yurd-yuvanı, elini.
Yollar keçib xarabada yatdın sən,
İncilərin başqasına satdın sən.
Zəhərlədi səni ürfan şərabı,
Üfüqlərdə gördün tutən şərabı.
Dedin açan hər müşkülü şərabdır,
Ömür qısa, arzu evi xarəbdir.
Alimləri dedin yolun azıblar,
"Sərnevəşti" alınlara yazıblar.
Dünya dedin davamsızdır, binyadı,
Bir qarıdır min kişinin arvadı.

Bəzədinse Hafiz, zəngin şerini,
Anlamadı kimsə sənin şerini.
Dünya dönər, keçər qışlar, gələr yaz
Hafiz səni, "mollabaz"lar anlamaz.
Hafiz, sənin şerini dərin dəryadır,
Şer deyil, bir xəyaldır, rüyadır.
Fars dilini incilərlə bəzədin,
Çirkin qızı demək zərər bəzədin.
Aclıq çəkib, həyatında saraldın,
Sürünərək gündüz, gündə qaraldın.

Ləzzət duymaz kor olanlar gözəldən,
Ölülərə tapar əcəm özəldən.
Məzarlıqdır bu yer, itlər hürərlər,
Sənətkarı sürgünlərə sürürlər...
Bu torpaqda bir çox hərzə ot bitir,
Hərzə otlar içrə qızıl gül itir.

Şairləri zindanlara atarlar,
Sularına acı zəhər qatarlar.
Onlar üçün sonra türbə tikərlər,
Bəsləyərlər onda göy ot, gül-çiçək.
Ölənlərin yeri yaşıl cənnətmiş,
Dirilərin yeri uzaq qürbətmiş.
Yuva salmış burda divlər, şeytanlar,
Divan tutar xalqa yoldan azanlar.

Divanını oxuyarkən hər axşam
Hafiz, sənin əhvalına acıram.
Ömür boyu aydın bir gün görmədin,
Muradınla bir gün həyat sürmədin.
Həyatında, xarabada yatdınsa
İndi yerin bir gülşəndir, xülasa.
Başın üstə gecələri şam yanar,
Pərvanələr qanadları odlanar.
Sənin üçün bülbül ötər gecələr,
Əsmər qızlar bağ-bağçanda dincələr.
Divanını açıb səni anarlar,
Aşiq olub atəşinlə yanarlar.

YƏZİDİN SARAYI

Ağ-gümüş minalı qəndillərin al şölələri,
Qanlı izlər buraxıblar suların çəngində.
Mavi, firuzə saray aynalara şəfəq salıb
Görünür aynada bir pərdə, səma rəngində.

“Roma”dan qalma o həşəmətli və yıldızlı saray
Qırx sütun üstə duran dalğalı bir deryadır.
Ağ ipək pərdələr ilə bəzənən qəsr “yəzid”
Sanki şəhərin gecəsində açılan rəyadır.

Atəş içrə yanan ud məclisə bir nəşə verib,
Oynayırlar bəzənəkli kölələr, cariələr.
Əlli beş başqa kənizlər yarı çılpaq, bitkin,
Məclisin əhlin əfsunlayaraq sərxoş edər.

Bürüyüb ud və rübab səsləri, hər kəs gülüşür,
İçilir badə gülgün, qırılır cam billur.
Bu gecə “şam” bəzənilmiş və saray toy tutmuş
“Kərbəla” fəthi üçündür qurulan bəzm sürür.

Fil dişilə bəzənən bir uca təxt üstə yəzid
Oturubdur, deyəsən qələ açan firondur.
Qan içən, ev yıxan ol zalimə qasid gətirib
Qanlı bir hadisədən, faciədən, yaxşı noid.

İndi qırx gün quru çöllərdə gəzən bir karvan
Yanaşır ay işığında təpənin zirvəsinə.
Dəvə üstündə susuz, ac qalan arvad və uşaq,
Qulaq asmaqdadılar qəsrə bayram səsinə.

Dəvələr yorğun, uşaqlar daha bitgin, cyvah,
Hamı bir səslə susuzluqdan edir ah və fəğan.
Şəhərin tunc qapısı qorxulu səslə açılır,
Süngülü bir neçə əsgər görünür yollardan.

Gecə keçmiş yarıdan, kollar, içində bir quş,
Oxuyur kölgələrə gizlicə bir şer fəraq.
Qara yarpaqları yel tərpedir, ay dağda sönür,
Ağlaşırılar yenicə Şama gələn əhli İraq.

Mavi, firuzə sarayda içilir qırmızı mey,
Quru torpaqda yatanlar gecə xunanə içir.
Orda minlərcə çıraq, minalı qəndil varkən,
Burda bir qupquru ay var, o da zülmətdə keçir.

Qərinələr keçdi, dəyişdi cahanın özəyi,
Amma cəlladların əhvalı dəyişməz qaldı.
Bir çox atəş soyuyub, sönmədi zülmün alovu,
Sönmədi, yandı və aləmlərə atəş saldı.

MÜRŞİD

Yağışla sulanmış gül bağçasında,
Şəbnəm parıldarkən lalə tasında,
Başında oturdun axar suların
Seyr etdin hüsnünü o son baharın.
İsfahan xalçası altına saldın,
Qəlyanını çəkib xülyaya daldın.

– Heyf olsun, dedin solan güllərə,
Bu su kimi axıb keçən ömürə.

Gecələr yaldızlı evində yatdın,
Bir gözəl qadına imanı satdın.
Günəş yayılanda açdın gözünü,
Aynalarda gördün çirkin üzünü.
Ah çəkib söylədin: – Ömrüm çürüdü,
Günəş batdı, dağı duman бүрүdü.

Bəzən məclis qurub al şərab içdin,
Sevdaların yeddi şəhrindən keçdin.
Sözde İsa kimi dünyanı atdın,
Torpağını xalqın qızıla satdın.
Dedin: Arzuların qəsri xərabdir,
Dirilik əfsanə, dünya sərəbdir.

Fırtına qopanda evində qaldın,
Qiyamət gününü yadına saldın.
Dedin: – nə müsibət, nə tufan, yahu!
“Ac pulsuzlar”ınmı günahıdır bu.
Nahaq qan töküldü, adam qırıldı,
Ölülər başından qalaq quruldu.
Sən “məntiq əltiri” oxudun bir də
Göydə gözdün, xəlqi görmədin yerdə.
Yadlara özünü satdın, mənə də.
Çürütdün ömrümü, saldın min dərde.

Köşəni qoymadın bəzəyim mən də,
Göz dikdin də bizim xaraba kəndə.
Üfütümdə gülən günü söndürdün,
Məni boğdu aman, tozlu qara gün.
Qorumadın məni, aclıq ilində,
Qoymadın danışam ana dilində.
Dünya dəyişildi, ellər oyandı,
Zülmətlər içində işıqlar yandı.
Sən qara bulud tək günəşi boğdun,
Hər gün iblis kimi bəlalar doğdun.
Yad arabasına bağlandın özün,
– Sürünürəm dedin, gəl sən də sürün.

DƏMİRLİNİN ƏTƏYİNDƏ

Parıldayır inci tək səhər çağında,
Fəcrin göz yaşları yarpaqlar üstə.
Buludlar aşır uca dağları,
Sürünür kölgələr otlaqlar üstə.

Çardaqlara qonan günün işığı,
Öpür Dəmirlinin dodaqlarından.
Yarpağın səsi tək sevdalı ahəng,
Eşidilir kəndin bulaqlarından.

Nişanlı qızların baxışlarında
Ümid alovları olur nümayan.
Hər yerdə açılıb qızıl çiçəklər
Azadlığın günü doğan zamandan.

Yaşıl tarlalarda bitən sünbüllər
Kəhrəbayı xirmən hazırlamazmı?
Bunca sarı gül tək açan gəlinlər
Yeni bir dünyayı qurmağa azmı?

OYAN, EY SEVGİLİM!

Dağdan ay çıxar, ağ pəncə açar,
Yaralı könlüm dərdlərə dolar,
Üzüne baxdıqca quşum qonar
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

Eşidilən səs karvan səsidir,
Odlanan şamın son nəfəsidir.
Aşiq Qəribin hicran bəsidir
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

Məşriqdən çıxır ülkər ulduzu,
Canda atəş var, ürəkdə suzi,
"Qara çəmən" in sarışın qızı
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

Yel əsib, quru xəzəl tökülür,
Ülkər batır, dan yeri sökülür.
Çox yorğunam, dizlərim bükülür...
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

Yaralıyam ah, üz-gözumdür qan,
Ölüm göz önündə, verirdim can,
Bir içim su ver, yanıram aman,
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

Qoy su içib də öpüm alnından,
Tökülsün bir az saçlarına qan,
Məni bəkləyir qara karivan...
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

Dünyanın əhli qan yaş silməzdir,
Əcəlin peyki aman bilməzdir,
Gecə yolçusu gedər-gəlməzdir...
Oyan, oyan, ey sevgilim, oyan!

MUĞANDA QURAQLIQ

I

Muğanda düşdü quraqlıq, çayır, çəmən yandı,
Günəş qızardı səhərdən, üfüq alovlandı.
Qoyun-quzu qırılıb, mal-qara həlak oldu,
Və Şahsevən elinin nobaharı tez soldu.

Bir ay içində bir illik əməklər oldu hədəf,
Dağıldılar alaçıqda ömür sürən ellər.
Çobanlar öldü, çoban itləri təbah oldu,
Deyən, gülən elin ey vah, günü siyah oldu.
Gecə çadırdə yanan lampalar keçib getdi,
Bu bir hekayət idi, dünyada olub bitdi.

II

İşıqlara boyanarkən o möhtəşəm şəhərin,
Yanaşdı darvazaya ac, susuz qalan karvan.
O şəhərdəki duman tozuna çəkər örtük
Qonaqlara demədi bir nəfər də: – Xoş gördük.

Sərildilər quru yerdə, oturdular naçar
Sarayda toy tutulanda, yananda şamdanlar.
Çıraq, çörək qonağa kimse vermədi yalnız,
Gecəylə itdi üç oğlan, kiçik, gözəl bir qız.

Bütün bazar, küçəni gəzdi üç kişi bica,
Uşaqların soracağın kimse vermədi əsla.
Günorta gəldi polis, ac qalanları qovdu,
Demək ki, zəngin olandan qada-bala sovdu.

Yer axtarırdı köçənlər şəhərdən azca kənar,
Tapıldı bir xaraba, orda bir geniş anbar.
Kilim döşəndi, uşaqlar bir-bir yatdı,
Uzandı kölgə, bir az sonra da günəş batdı.

Qaranlıq oldu, qəbilə düşüncəyə daldı,
Bir arvadın şüşə bir lampası işıq saldı.
Biri samavarını qaynadıb, ucaldı səsi,
Samavarın odu söndü, kəsildi zümzüməsi.

Çörək tapılmadı bir süfrədə, dağarcıqda,
Sarıldı bir gecədə el-obanı aclıq da.
Uşaqlar öldü acından, dağıldı şəhərə oba,
Muğan gəlinləri ey vah, diləndi, öldü gədə.

III

Muğan mahalına getdim, qarış-qarış gözdüm,
Sənin sorğunu tutdum, payız və qış gözdüm.
Vətəndə ah nə gözəllik, nə bir səfa gördüm,
Sönük ocaq, quru köhriz, yıxıq koma gördüm.

Çiçəkli, güllü çəmənlər məni qucaqlarkən
Sənin dalınca gözəl bax, bu şəhərə gəldim mən.
Bu zülmətə qovuşub öz muradıma çatdım,
Xəraba içrə demək, gənc axtarıb tapdım.

Günəşlə şölə çəkən daşlı çölləri keçdim,
Və ölmədən ölümün sərt şərabını içdim.
Nədənə görmədim, əsla, gəzəndə mən şəhəri
Xəyalımın üfünündə gülən yaşıl hədiqələri.
O sözdə, sazda gülən güllənən şəhər bu imiş?
Gözəlligilə cahanda olan səmrə bu imiş?

Səadət qəşu burdan keçib qanad çalmaz,
Məhəbbətin ağacı torpağında kök salmaz.
Bu yerdə zülmət udubdur bütün işıqları ah,
Yeni nəsil çürüyübdür, fəna olub, gümrəh.

Şimalda bağçaları xəsrivəne yurdu, burax,
Cənubda "zağa"lara, palçıq evlərə bir bax.
Şimalda dum-duru su, yam-yaşıl çinar vardır,
Cənubda odlü günəş, qap-qara sular vardır.

Budur, ağır araba həml edən arıx rıqşa,
Əcəmlər içrə yeni meydana çıxan geyşə,
O süslü bir araba zəngini bağa aparır,
Yalın ayaq gedənin də ayaqları qabarır.

Bu yanda it ölüsü, pis qoxan sular, küllük,
O yanda tozlara batmış yaşıl çəmənlər, güllük.
İpək geyimli, bəzəkli xanımlara baxma,
İşıqlı restorana, dansığa, bara baxma.

Yol üstə lüt uşağı, ac qadınları seyr et,
Xərabələrdə yananlar sorayına bir get.
Qanad gəribdi bu yerdə qızıl səvən şeytan
Əlində od və dəmir, hər gecə deyir qan-qan.

Ağız açır qara zindan, udur ilan kimi ah,
İşıqlı ali cahana gedənləri gah-gah.
Qızıl kalsçaya gəl bax, yada vətən satanı
Havayı nəfəs yolunda günahlara batanı.

IV

Budur, bizim elimiz köşəsin, evin buraxır,
Axın-axın bu bəlalı cəhənnəm içrə axır.
Demək ki, saxsiyə satmış cəvəhiri elimiz?
Bu tozlu bulud üçün tarmar olub Təbriz.

Çiçəkli, güllü çəmənlər məni qucaqlarkən,
Sənin sorğunu aldım, bu şəhərə gəldim mən.
Səni xarabada tapdım, fəlakət içrə aman,
Səni əriddi gözəl qız, alov saçan Tehran.

Gəl indi Qərbə sarı, dağları aşıb gedəlim,
O yerdəki yaşayır indi oymağım və elim.
"Qaranqu"nın kənarında, çadır qurub oturaq,
Bizə əzizdi o köşən, o qarlı dağ, torpaq.

Gecə axar suların incə nəğməsin eşidək,
Və tozlu yolda gedən karvanın səsin eşidək.

MAKSİM QORKİYƏ

O məftun olduğun əngin dənizə,
Sular içrə doğan qızıl günəşə,
Gecə yarısında sədəf yol açan,
O ay işığına, gümüş atəşə
Mən də sənə kimi, heyranam, heyran.

Yağışlı səhərdə ağ martıların,
Boz sular üzərə o tiranların
Məni də qəmlədər, mən də görmüşəm.
Sular qabaranda "ağ" atanları,
Mən də balıqçının ağın hörmüşəm.

Gecə yarısında ağır qayıqda,
Dalğalara çarpan kürek çəkənlər.
Yelin nəfəsilə sönməyən fanuslar
Suda boğulanlar, qırıq yelkənlər
Dərin düşüncəyə məni də salar.

Yaxıcı günəşdə qan-tər içində,
Quldur xanlar üçün biçin biçənlər.
Quru çörək yeyib şükür edənlər,
Sınıq kuzələrdə şor su içənlər,
Ürəyimi odlar, məni də qəmlədər.

Baharda güllənən çayır, çəmənlər
Səhər nəsimilə əsən yarpaqlar.
Quş səsilə dolu qızıl zəmilər,
Kəklikotu qoxan sərin yaylaqlar
Mənə səhərin aydın yolun göstərər.

"Meditranə"nin mavi örpəyi
Parlaq gündüzləri, aydın gecəsi,
Və ay işığında göyə yüksələn
Rum qızlarının o füsunkar səsi
Şərimdə izləri açılar həməni.

BİZİM MƏHLƏ

Gün boyarkən dağı, qapı açılar,
Palçıq divar ardı görünər bahar.
Gecəylən açılmış məxməri güllər,
Yarpaqlar içindən üzümə gülər.

Burası Qızıl su, bizim yurdumuz,
Təbrizin gözündə işıqlı ulduz.
Səhəri aydın və şəfqət rəngin,
Yaşıl bağçaları bir cənnət təkin.

Pəncərə açılar, tərənir pərdə,
Alı-pullu gəlin eyləyir xəndə.
Çıraqlar kimi yanır hər səhər çağı
Sulayır süpürür, damı, otağı.

Bürünc səmavara od salır, sonra
Bəsti götürüb və gedir bayıra.
Məscid anbarından sərin su daşır,
Gün düşür üzünə, gözü qamaşır.

Kilimi döşəyir, açır süfrəni,
İncə bir səs ilə çağırır məni.

Gün yayılanda və bostanda gah-gah,
Onu gözetləyir qurulu dəzgah.
O cecim toxuyur, qırağı çin-çin,
Bir tikə çörəklə yaşamaq üçün.

Gəlin gecə-gündüz çalışır, amma,
Əyini bəzənmir, zəngin olmur da.

Gün boyamır artıq dağı, dərəni,
Gəlin çağırmaıyır bir daha məni
Burası Qızıl su xaraba diyar,
Xaraba diyarda könülmü açar?

Məxməri güllər ah, payızla solub,
Sazlı-sözlü evə matəmlər dolub.

BAYATILAR

I

Bir gün varmış, bir gün yox,
Gün doğandan çıxarmış.
Yazdan, yaydan sonra da
Görünərmiş payız, qış.

Gömgöy Xəzər suyunda,
Yelkən açarmış yatlar.
Çadırların içində
Yaşarmışlar Bayatlar.

Bir gün yenə bu gün tək,
Dönərmiş çərxi-fələk.
Yaylaqları bəzərmiş,
Yaşıl çəmən, al çiçək.

Çinar kölgə salarmış,
Həm payızın, həm yazın.
Yerdən qalxıb havada
Torağay çalarmış sazın.

Gün buluddan baxarkən
Qövsi-qüzeh gülərmiş.
Karvan keçərkən yoldan
Ala köpək hürərmiş.

II

Xirmən sonu çərçilər,
Aydın-oyun satarmış.
Dağda, bağda sevişən
Muradına çatarmış.

Biçilərmiş məxməl don,
Cavanların boyuna.
Uzaq ellər gələrmiş
Qız-gəlinlər toyuna.

El şairi qoşarmış
Bayatılar, mahnılar,
Hər şerində gülərmiş
Qızıl xəzan, göy bahar.

Qalaq-qalaq od yaxıb
Gənclər bütün oynarmış.
Toya gələn qocalar
Keçən günü anarmış.

Şam yanarmış evlərdə,
Dağda gövən çıraq.
Süslənilməmiş ipəklə
İşıq, gəlin otağı.

III

“Bayatlar”ın dövründən,
Zaman aşmış, gün keçmiş.
Ellər ölüm əlindən
Acı-acı mey içmiş.

Lakin tufan qopmuşsa,
Qurumamış kökümüz.
Budaq verər, gül açar,
Bahar və qış kökümüz.

Aşiq şeri elləri
Edərmişse biqərar.
Yazar Şahir bu gün də
Əsrə uyğun mahnılar.

Saz şairi qədimlər
Deyirmişse “bayatı”
Mən də “bayatı”larla
Dirildərəm “bayatı”.

Ortaliq kölgələndi
Yel əsdi, gül ələndi
Yar bizə qonaq gəldi
Çıraqlar şölələndi.

Kölgələr pərdə-pərdə,
Qulaq ver, yazıq dedə
Zindana düşən qızın
Solmuşdu bir gecədə.

Yollardır çala-çula
Sağdan dön çapaq sola
Gül kimi cavanları
Çürütdü qızıl qala.

Pərdədə deyir biri
– Kim ölmüş, kimdir diri?
Axşamdı, lampa yanır
Görünür yarın yeri.

Köpəklər ala-bula,
Xan qala, xatun qala
Hər axşam neçə cavan
Ötürür qızıl qala.

Analar edərlər ah,
“Evin”dir işgəncə gah.
Şəhidlər üstə baxın
Təxtini qurubdu şah.

Bir yanar cəhənnəmdir
O qorxunc, qanlı “Evin”.
“Evin”i quran namərd
Yıxılsın görüm evin.

Payızdır dərin yara
Gəl unut, gül bahara
Qulaq ver o taylarda
Nə gözəl oxur “Sara”.

Çıraq yandır, ocaq qur,
Kor yuxudan bircə dur!
Qoy əməyin dağıtsın,
Yurdumuza qızıl nur.

Batma qəmə, ağlama,
Ürəyimi dağlama.
Qoy bağrımdan qan axsın,
Yaramı sən bağlama.

Əyil-əyil, öp məni,
İstər ürəyim səni.
Sənsiz neylər xətirim
Gülüstani, çəməni.

Sən bir ulduz, günəşsən
Ruhumda bir atəşsən.
Yada varsan, qurtarmam,
Al qanına bulaşsan.

Dağlar uca, göy uca,
Qonur bir quş ağaca.
Yurdumuzda çox şikar
Tüstüləyir hər baca.

Xalça toxur gəlinlər,
Dənə dolur əkinlər,
Gülləndirir həyatı
Dünyada sən kiminlər.

Getmə günəş, bir dayan,
Sənsən gülləri açan.
Sənsiz dünya qaralar
Parıldamaz asiman.

KEÇƏN GÜNLƏR

O günlər ki, sarmaşıqlar divardan,
Saçlarını bizim başa tökərdi.
O günlər ki, son baharın günəşi
Buludlardan işıq dağa çəkərdi.

O günlər ki, sular ipək pərdədə,
Anlaşılmaz, dərin sözlər deyərdi.
Sən oxurdun titrək səslə, səsində...
Ayrılığın yorğun səsi titrərdi.

Hələ o gün solmamışdı Urmidə,
Nilufərlər, axan sular başında,
O günlər ki, mən bir təzə gənc idim,
Sən də bir qız, on dörd, on beş yaşında.

Sənin iri gözlərində yanardı,
Hələ o gün, eşqin sönməz rəngləri.
Bir baxışla yanaqların pörtərdi,
Deyəmməzdim: – Gözəl, bircə bax bəri.

Yadımdamı, bir gün səhər açarkən,
Səbətlərlə dördük yaqut üzümlər?
Bir il sonra içdik vəslin bədəsin,
Ay doğarkən, büllur camda, ey dilbər!

Xəzan oldu... xəzan bilməz Urmiyə!
Söndürdülər elin yanan ocağın.
Sən də soldun “davudilər” solarkən,
Verməz oldu ellər sənin sorağın.

BİR ƏRƏB SARAYIDIR

I

Bir ərəb sarayıdır, qapılar oyma-oyma,
Önündə mərmər hovuz, üstündə yaşıl asma.
Qübbələr göy çinidən, buludsuz göyə bənzər,
Röya tək aynalarda al-əlvan kölgə gəzər.

Tuncdan bir avizə iki qübbədən asıldı,
Salona zinət verən qırmızı bir xalıda.
Minalı qəndillərdən tökülür altın işıq,
Hovuzun sularında işıqlar qırıq-qırıq.

Ud çalır səmra bir qız, gözəldir, yoxdur əşi,
Xəlifə məsənd üstə, seyr edir uca ərşi,
Açılır hər tərəfdən qapılar birər-birər,
Görünür rəqqasələr, biri ağ, biri əsmər.

Ud səsi ucaldıqca başlanır ərəb rəqsi,
Şenlədir Xəlifəni qızların incə səsi.
Sanki ay tulu edir, pərdələr açılınca,
Görünür gözəl saqi, şəhla göz, boyu uca.

Diz çöküb şərab tökür büllurdan qədəhlərə,
Xəlifə məbhut qalır baxdıqca o dilbərə.

II

Bir aydır vahələrdə çöllərdə külək əsir,
Ac qalıb, susuz qalıb, hər yerdə qəbilələr.
Əmirin adamları yol kəsib, soyur karvan,
İstəyir ağır vergi bədəvi yolçulardan.

Hər yerdə yırtıq çadır, hər yerdə çoraq kəndlər,
Hər yerdə solğun bostan, hər yerdə quduz itlər.

Şəhərdə nə bir həkim, nə də bir məktəb vardır,
Bu zəngin məmləkətdə ellərə ərşə dardır.
Satılıb əcnəbiyə ölkənin sərvətləri
Millətə divan tutur şapqalı bir sərsəri.

Ellərin var yoxunu oğurlayır hər gün əmir,
Bir xoruz oğrusunun Mir Qəzəb əlin kəsir.
Hər gün bir tufan qopur, dünyanı zülmət bürür,
Min ildən qalma qanun ölkədə höküm sürür.

III

Qəbilə yas içində, sarayda şənlik vardır,
Üfqsüz bu çöllərdə ellərə ərşə dardır...
Gecədir, yurdlar içrə çörək yox, çıraq yoxdur,
Sarayda lampa yanır, süfrədə yemək çoxdur.

İçilən qızıl meylə qonaqlar dağlaşırlar,
Ən gözəl göbək üçün xanımlar bağlaşırlar.
Yarıdan keçmiş gecə, həqq quşu təsbih edir,
Qaraşın bir gözəllə əmir də qalxıb gedir.

Yatağa girir əmir, sarayda yatır hamı,
Uzanır incə bir əl söndürür qızıl şamı.

KƏNDİMİZDƏ OLUB KEÇƏNLƏR

"Heydərbaba" şairinə

Axşamüstü dağlar bənəg-bənəkdir,
Hər yer göy ot, hər yer güldür, çiçəkdir.
Toz qoparan yolda qoyun, inekdir,
Bir çobandır dərələrdə ney çalan,
Cingildədən dağı, daşı səs salan.

Günəş qızıl işıq saçır yamaca,
Külək əsir uzaqlardan astaca,
Toxunarkən hər budağa, ağaca,
Gül yarpağı sular üstə ələnir,
Batır günəş, sular qana bələnir.

Bir incə qız gedir bulaq başına,
Çatmış bu il on dörd, on beş yaşına.
Kim vurulmaz gözlərinə, qaşına?
Bu yerlərin odur gözəl bəbəyi,
Çəmənlərin yeni açmış çiçəyi.

Qaş qaralır, ay meşədən baxmada,
Duru sular dərələrə axmada,
Çıraq yanır, hər komada, daxmada.
İşıqlanır qaranlıqda bu gecə,
Toy tutulur samanlıqda bu gecə.

Hay-küy qopur, dam üstündə od yanır,
Görən odu yanğın sanır, aldanır.
Arvad, uşaq, kiçik, böyük toplanır,
Lakin bu od nə xanıdır, nə bəyin,
Bu alovlar işığıdır şənliyin.

Aşıq alır köhnə sazın əlinə,
Qoşma qoşur gözəl-göyçək gəlinə.
Al üzünə, zərli-pullu belinə,
Yallı gedir bütün qızlar, oğlanlar.

Gecə keçir, karvan keçir yollardan,
Baxır kəndə uzaqlardan yaradan
Odlar sönür, dağ ağarır, gülür dan,
Lampa yanır yalnız uzaq bir evdə,
Bəzənəkli, təmiz və ağ bir evdə.

Şəfəq düşür qızıl dağa, boz dağa,
Günəş doğur, naxır gedir otlığa,
Təzə gəlin, o da gedir alağa.
Təzə bəy də dağda qoyun otarır,
Baxıb düzə sevgilisin axtarır.

Bir ay sonra isti düşüb yay gəlir,
Biçinçiyə evdən çörək, çay gəlir,
Səhər günəş, axşamları ay gəlir.
Buğda biçir, arvad, kişi tarlada,
Yorur xalqı məhsul işi tarlada.

Oraq düşür işə, sünbül toplanır,
Yel əsərkən al örpəklər sallanır,
Bağda üzüm, şaftalılar allanır.
Arabalar meyvə, buğda gah çəkir,
Kəndlilərin uşaqlar ah çəkir.

Sel suları dərə içrə durulur,
Buğdalardan çöldə qalaq vurulur,
Çay başında xana çadır qurulur.
Xırman üstə gəlir xanın nökrü
Bir cavana deyir: – adə, gəl bəri.

Get Sənəmi göndər xanın yanına,
And içirəm böyük xanın canına,
Göndərməzsən, bulaşdırram qanına.
Xan çadırda bikəs qalıb, tək qalıb,
Ürəyini bikəslikdən dərd alıb.

El içində bu söz düşür dillərə,
Çoban vurur özün suya, sellərə,
Arvad ilə köçür uzaq ellərə.

Anasını kənddə yalqız buraxır,
Palçıq evdə ac və susuz buraxır.

Sakitlikdir, səhər hər kəs yuxuda,
Ərbab gəlir kəndə, həm də kəndxuda,
Günahkarı tutub deyə, qorxuda.
Lakin görür hamı olub biqərar,
Çoban köçüb: “Lələ yoxdur, yurdu var!”

Şallaq vurur anasına çobanın,
Atəş vurur komasına çobanın,
Peyğam verir atasına çobanın:
– Qayıtmazsa oğlun kəndə bu axşam,
Getməlisən qəbrə sən də bu axşam.

Xalq toplanır, qopur yaman fırtına!
Xan bələnir xırmangahda al qana.
Zənn etmə ki, bu dastandır, əfsana.
Alışanda xalqın təmiz ürəyi,
Basar, qırar həm xanları, həm bəyi.

Kəndimizin üfüqləri ayna tək,
Bostanında açar onun gül-çiçək,
Kimsə tapmaz onda nə süd, nə yemək.
Onda olan bütün nemət xanıdır,
Bu gördüyün dövlət, həşəmət xanıdır.

Təmdən də əsər yoxdur bu kənddə,
Aclıq, ölüm, vəhşət çoxdur bu kənddə,
Xan gözündə kəndli oxdur, bu kənddə.
O ölkə ki, xalq qanına boyana,
Lənət olsun onun daşın qoyana.

Kəndli ərbab körpüsündən keçəmməz,
Bir içim su icazəsiz içəmməz,
Öz əkinin özü üçün biçəmməz.
Madyanlar, atlar, daylar xanıdır,
Üzümlüklər, bağlar, çaylar xanıdır.

KEÇƏN XATİRƏLƏR

Keçən xatirələr yanar od kimi,
Könlümü yandırır, yanıram hər gün.
Ümid mənə deyir: – Qalx göylərdə uç.
Yas söyləyir mənə: – torpaqda sürün.
Torpaqda sürünmək mənə yaraşmaz,
İşıqlı üreyə zülmət dolaşmaz.

Qaranlıq gecədir, düşünürəm mən,
Yazda boyanardı bizim göy kövşən.
Heç olmasa gecə evdə, ocaqda,
Lampa gül açardı, yappa yanardı.
Elin toxuduğu fərşə baxarkən,
Palçıq evi insan cənnət sanardı.
Heç olmasa gecə damda yatarkən,
Dan işıqlanmadan gülərdi ülkər.
Samavar qurulub güllü həyətdə,
Süfrəyi döşərdi təzə gəlinlər...

Heç olmasa hər gün qalanıb təndir,
Gül yarpağı kimi çörək bişərdi.
Bozbaş bişsin deyə cavan anamız:
Əyilib təndirə külü eşərdi...

Heç olmasa hər il xırman üstünə
Bəzarlar gələrdi, çərçi gələrdi...
Payızda və qışda cavan qızlara
Uzaq-uzaq eldən elçi gələrdi...

İlk bahar gecəsi evdə yatarkən,
Ay işıq salardı, nəsim əsərdi.
Karvan kənddən çıxıb yüklü, yapılı,
Gün doğana qədər mənzil kəsərdi.

Doğrudur ki, kəndli deyildi məsud,
Həyatımız əsrə uyğun deyildi.

İl keçdi, gün keçdi bir səhər çağı,
Heç çağırılmamış qonaqlar gəldi.
Bizə çit verib və şüşə bilərzik,
Bizdən xalı, xalça, cecim aldılar.
Birisin gətiribərbab etdilər,
Bizləri də qara günə saldılar.
Çəsməmiz, çayımız qurudu o il,
Aclıq düşdü kəndə, köçdü Kərəmgil.
Biz də köçüb getdik Təbriz şəhrinə,
Şəhərlərdə iş, güc var idi yenə.

Şəhər də bir böyük kəndə oxşardı,
Evləri palçıqdan, yolları torpaq.
Orda qayırdı dəmirçi baba
Biçinçilər üçün dəmirdən oraq.
Şəhərdə işçilər bez toxuyardı.
Dükanda çörəkçi çörək yayardı.
Şəhər ətrafında sular axardı.
Su dəyirmanları işlərdi hər gün,
Şəhərin bağlarında yazda, payızda,
Almanı, alçanı qızardardı gün.

Bir gün ki, Təbrizə ağır qar gəldi,
O “çağırılmamış qonaqlar” gəldi.
Onlar dənizi aşıb gələnlər,
Şərq uşaqlarının dilin bilənlər,
Gördülər ki, boşdu şəhərdə meydan.
Xəlfə çit satdılar, şəkilli fincan.
Un fabriki verib, yatdı dəyirman.
Çəsmələr qurudu düşdü sədadan
Bez toxuyanlar da işdən qovuldu,
Atəşdə yanaraq külü sovruldu.

Yenə necə olsa şəhər içində
Həyat uyğun idi, dinc idi insan.
Çöllərdə oxurdu qızıl səhrələr

Bağlarda bitərdi lələ və reyhan.
 Keçən xatirələr yanar od kimi,
 Yandırır içimi, yanıram bu gün.
 Bu bir dastan idi, yadlara aid,
 “Yad” sənə “yaşıl bağ” göstərsə düşün
 Bilirsən nə verdi bizə “qonaqlar”?
 Aynalı tüfənglər, kəskin bıçaqlar.
 Parlaq büllur ayna, çıraq, avizə,
 O çıraqlar verdi atəş Təbrizə.

Ellər köçdülər də, boş qaldı yurdlar,
 Basqın etdi şəhrə qan içən qurdlar.

KƏNDİMİZDƏN QOVULANLAR

Qaradağlı pəri, özün biləli,
 Bizim xərab kəndə gəlin gələli,
 Bir gün belə onun üzü gülmedi,
 Təzə gəlin necə olur, bilmədi.
 Yappa yapıb, çaldı hər gün divara,
 Bıçın bıçdı, bostan əkdıərbəbə.
 Aclıq çəkdi, korluq gördü dünyada
 Soldu gözəl yanaqları bir hava...
 Yorulmadan səhər, axşam işlədi,
 İnek sağdı, oğlun, qızın bəslədi.
 Çobanlarla o da getdi yaylağa
 Heyvanların, xanın sürdü otlağa.
 Südlü inək ağa üçün bəslədi,
 Bir gün ağa çoban qızı səslədi:
 – Gözəl çoban, ay qız, bir az gəl bəri,
 Sənin nədir adın?
 Dedi: – Xanpəri.
 – Bu inəklər kiminkidir, sənindir?
 – Nə xoşbəxtəm, çobanım da gəlidir.
 Yaxşı, amma gözəl üzlü bir qadın,
 Buraxarmı evin, işin, övladın?
 İsti gündə ayaqyalın, bayırda
 Otararmı heyvanları çayırda?
 Gəlin bir az düşünərək söylədi:
 – Bu sözlərdən sənənin muradın nədir?
 Bilməzmişən bu ellərdə sən ağa,
 Gözəl, çirkin, hamı quldur xanlara?
 Xan qaşların çatıb, dedi: – Xanpəri,
 Başqasına demə bu cür sözləri...
 Yıxar evin, odlar tayan kəndxuda,
 Gedər malın, canın bu yolda bada.
 Bu nə sözlər? Başa salıb kim səni?
 Bu sözlərlə qəmləndirdin sən mənə.
 Yəqin ərin bu sözləri söyləyib,

– Kəndli quldur, ərba b quldur! o deyib.
 Amma Pəri, sən kim bir gəlin
 Çəkərm i heç acın, çıplağın qəmin?
 Burax ər in, o bir fəhlə babadır,
 Bel bağlamaq bir fəhləyə havadır!
 Uşaqları burax ona, gəl mənə,
 Kəbin sallam bağ-bostanı mən sənə.
 Zərli məxmər geyib gözəlləşərsən,
 Xanımlar tək “Xanlıq”da öyləşərsən.
 Sən kim Tanrı gəlin yaradı b,
 Ancaq mən tək xanlar üçün yaradı b.
 Bilməz kəndli gözəl nədir, çirkin nə,
 Baxa bilməz xan gözüylə o sənə...
 Bilirsən ki, bu ellərdə mən başam,
 Zəngin, böyük ağalarla yoldaşam.
 Vardır yaşıl bağım, çoxlu heyvanım,
 Dünyalarca malım, mülküm, samanım.
 Baxma bir az qoca gözə gəlirəm,
 O qədər də yaşlı, qoca deyiləm.
 Sən bax ki, el gözəlləri hər biri
 İstər mən i... güldü, dedi Xanpəri:
 – Əlbət ki, sən varlı, karlı adamsan,
 Heyf olsun bir az sadə, avamsan.
 Eşidibsən qızıl, gümüş bu yerdə
 Müşkül açar, əlac edər hər dər də.
 Qızıl ilə bağça, tarla alınar,
 Yaşıl bağda gözəl evlər salınar.
 Qızıl versən gülləndirər su, bağ i,
 Qız-gəlinlər süsləndirər yaylağı.
 Qızıl versən südlü inək alarsan,
 Otağına ipək xalça salarsan.
 Lakin qızıl gənc ləndirməz qocanı,
 Bir gənc qadın sevməz qoca bir xanı.
 Eşidibsən bu ölkədə, İranda,
 Qiymət yoxdur, heyvan qədər insana...
 Qızıl, gümüş tilsimli bir şeydir,
 Qızıl versən hər şey yoluna gedir.

Lakin könül qızıl ilə alınmaz,
 Bir namuslu qadın tora salınmaz.
 Heç bilmirəm mən gözələm, ya çirkin?
 Düşünürəm, yaranmışam nə üçün?
 Mən ər imi sevib, ona getmişəm,
 Demək ki, öz muradıma yetmişəm.
 O bir igid, şərəfətli insandır,
 Çox şükür ki, nə bir bəydir, nə xandır.
 Uşaqları odur mənə verən pay,
 Həyatımda biri günəş, biri ay.
 Mən onları dünyalara satmaram,
 Bir kaftarın xatirinə atmaram.
 Ərim mən im işlər çöldə, zəmidə,
 Keçindirər uşaqları, mən i də...
 Yüz minlərcə onun kimi fəhlələr,
 Zəhmət çəkib, buğda əkər, dən döyər.
 Barlı ağac əkər, bağda, bostanda,
 İpək qurdu bəslər, bəslər heyvan da.
 Gülləndirən odur, bu kor dünyanı,
 Hər bir şeydə vardır onun bir payı.
 Odur tikən işıq evlər, şəhərlər,
 Zənginlərə məxmər ipək geydirər.
 Baharlarda çiçək açan bağçalar,
 Sandıq-sandıq topladığın ağçalar,
 Sən in deyil, kəndlinin malıdır,
 Xanın, bəyin deyil, elin malıdır...
 İnsanlığı quran zəhmət çəkəndir,
 Yer yiyəsi ancaq yeri əkəndir.
 Ərba b kimdir? – Bir parazit, bir zəli
 Qanlar içən, evlər yıxan bir dəli.
 Xan qaşların çatıb, eşdi bığların,
 Süzdü yaşıl çölü, dağın ağ qarın.
 O sözlərdən sanki gəldi özünə,
 Baxdı heyran o qadının üzünə.
 Söyləmədən bir söz, getdi yoluna,
 Heç baxmadan nə sağına, soluna.

Axşam oldu, düşdü yola gölgələr,
 Sakit oldu dağlar, daşlar, dərələr.
 İnəkləri qatdı Pəri önünə,
 Adət etdi daxmasına, evinə.
 Gördü daxma qaranlıqdır, sakitdir,
 Ev içində sanki soyuq yel əsir,
 Uşaqların ikisi də yatıblar,
 Başlarını bir-birinə çatıblar.
 Gördü əri qayıtmamış zəmidən,
 Nə bir içim su var evdə, nə bir dən.
 Qab götürdü getsin bulaq başına,
 Onu gördü yoldan keçən bir aşna.
 Qəmli-qəmli dedi görcək Pərini:
 – Ərbab salıb buzovluğa ərini.
 Bu xəbərdən qəlbi bir az sıxıldı,
 Bir inəyə toxunaraq yıxıldı.
 Başmaqları çıxıb, həm də söküldü,
 Bəsti sındı, suyu yerə töküldü.

Payız bitdi, saralmışdı yarpaqlar,
 Boşalırdı yavaş-yavaş yaylaqlar.
 Çən basırdı səhər, axşam dağları,
 Hər gün dağın çoxalırdı ağ qarı.
 Bir səhər ki, günəş dağlarda yandı,
 Kəndimizdən qəmli karvan yollandı.
 Bir boz dəvə üzərində bir naxoş,
 İki eşşək, biri yüklü, biri boş,
 Yük dediyin cındır yorğan, bir mis cam,
 Sınıq lampa, iki uşaq... vəssalam...
 Eşitdim ki, yoldan keçən qaranquş,
 – Bunlar dedi, kəndimizdən qovulmuş.

YOLÇU

Nə boran var, nə duman,
 Qarlar üstə qızıl qan.
 Şaxta kəsir qılinc tək
 Dağdan əsir sərt külək.
 Meşəliklər iç-içə,
 Çayırırlar olmuş keçə.
 Dağ üstə ay qonmuşdur,
 Ay şaxtadan donmuşdur.
 Ayda, dağda həyat yox,
 Canlıların dərdi çox.
 Ay işığı aynadır,
 Kölgələri oynadır.
 Yolçu yolda qalıbdır,
 Yola kölgə salıbdır.
 Bir kəndlidir, Sayandan,
 Uzaq düşmüş karvandan.
 Lütüdür, acdır, çox arıq,
 Ayağında var çarıq...

Qarlı dağdan yel əsir,
 Şaxta qılinc tək kəsir.
 Qurdclar, quşlar yuvada
 Bir heyvan yox obada.
 Meşəlikdə qurd ulur,
 Budur, ölüm ov bulur.
 O qurdclarla dalaşmış,
 Qurdclar önündən qaçmış.
 Yarasından axır qan,
 Bozarmışdır soyuqdan.
 Hər yer işıq, hər yer ağ,
 Ömür qısa, yol uzaq.

İsti evdə bəy, xanlar,
 Cam ardından baxanlar,

Belə aydan xoşlanır
Yeri bir cənnət sanır.
Bir çox rəssam olanlar
İncə fikrə dalanlar,
Bəlkə qalın meşədən
Qarlı, aydın gecədən
Gözəl şəkil çəkərlər,
Qızıl şərab içərlər.

Kürək içində oturan,
Şer qoşub, saz çalan
Xəyalpərəst şairlər
Aya baxıb söz deyər.
Görər dağa ay qonmuş,
Ay önündən uçur quş.
Görər bulud qar saçır,
Sanki ağac gül açır.

Gecə bir quş səs salır,
Külək əsib saz çalır.
Budur, uzaq bir kənddə,
Yoldan iraq bir kənddə
Sarı işıq görünür,
Yolçu budur düşünür:
Kimlər ölmüş? Kimlər sağ?
Aman Allah, yol uzaq.
Təndir yanır, bişir aş,
Gəlmiş qonaq, yar, yoldaş,
Anam məni gözləyir,
Qızım məni gözləyir,
Yəqin yerlər bölünmüş
Bəxt ulduzu görünmüş.
Bircə qanım axmasa,
Qara ölüm çatmasa...
Qarlar ərir, çay daşar,
Başımızdan gün aşar.

Bağlarımız güllənər,
Səhər olar, gün dönər.
Tarla bizim, bağ bizim,
Çörək bizim, yağ bizim.

Nə boran var, nə duman,
Yarasından axır qan.
Yoldan işıq görünür,
Gözü yaşla bürünür.
Budur, itlər hürürlər,
Qurdlar onu görürlər...
Ay meşədə solmuyur,
Nədən səhər olmuyur?

Duman tutmuş hər yeri,
Kimlər ölmüş? Kim diri?
Qurdlar gecə ulaşmış,
Qarlar qana bulaşmış.
Quşlar yemək axtarır,
Bir şey yolda bozarır.

KİMLƏR SEVİNİR

Dan yeri ölkəsin atəşdə yaxan
Al Yunanıstanda deyirlər qan-qan!
Bizim ölkəmizin sərhəddin aşıb
Xırmanın yandırıb, külün savırıb.
İndi sevinirlər... həna yaxırlar
Qara bulud olub, şimşək çaxırlar.

Dedilər: – Soltana diş qıcırtdınız
Al bayrağınızda “parladı yıldız!”

Dedilər ki: – Ellər qovubərbabi
Qılnc çəkdi işçi, yadlar üzünə.
Bağladı qapısını, qurdu qurğusun
İnanmadı “Xan”ın yalan sözünə...

Demədilər: dava yorğan üstədir,
Küşkürtüdlər iti üstümüze ah!
Yatmağa pul da verib, cəllada xəncər
Yadların iti ilə bizi boğdu...

Yaxşı bilirdilər köhnə şeytanla
Döyüşən kimsənin yarası qanar.
Azər eli azad olsa bu gün
Əldən gedər yarin Xorasan bütün.

Odur ki, fars eli ayağa qalxmaz
İmperializmdən haqqını alar.
Qovarlar zindandan “xan”ı meşədən,
Qaçə bilməz tülkü bir də meşədən.

O gün dostlarımız bizi unuttu,
Gördülər nədənsə hava bulutdu.
Qara keçə gəldi, görünmədi ay,
Düşmanlar şəhərə saldılar haray.

Yad əlinə düşdü şəhrin açarı,
Oğru istər əlbət şuluq bazarı.
Talandı yurdumuz, yandı kitablar,
Şairlərimiz ah, oldu giriftar.

Ölən öldü o gün, ölməyən qaçdı,
Qara zindan xəlpə ağzını açdı...
Bir gecədə söndü yanar ocaqlar,
Qapıldı gənc qızlar, öldü uşaqlar.

Bizim ellərin ah, taleyi döndü,
Yanar dağımızın atəşi söndü.
Başa çatdı “payız”, yarpaq töküldü,
Çox başlar kəsildi, qarın söküldü.

Düşmanlar keçmişimi yadına saldı,
Elxanlar acığını bizlərdən aldı.
Səsini çıxartmadı gören al qanı,
Asanımı öldürmək, qır x min insanı?

“Qanlı hadisə”dən kimlər sevindi?
Qırmızı don geyən namərd cəlladlar.
– Bu gün o an isə kimlər sevinir
– Arpaya cürdəyin, hiyləgər yadlar
Sevindi kimlər? Xain məmurlar,
Savadsız “ustadlar”, əski fərraşlar.
Yad dostu “şairlər”, quldur hakimlər,
Bir soğana yüz baş kəsən o başlar,
Daha kimlər, daha kimlər sevindi –

Xəlpə talayanlar, yurddan köçənlər,
Öz əsir elinə şallaq vuranlar.
Qızıl piyalədə al qan içənlər
– Kimlər sevinirlər “Qanlı payız”da?
Tülkü ingilislər, tacir yankılar.
Daha kim sevinir bu qanlı gündə?

Yad əlilə xəttə çıxan hökmdar.
Bu gün sevinən, sabah döyülər,
Buludlar çəkilib, günəş görünər.
Millet haqqın alar, düşmənin qırar,
Dəyişər əlbət ki, belə rüzugar.

Yanar günlərin də ömrü az sürər,
Gül açar yurdumuz, günümüz gülər,
Bu "yas günü" bir gün toy olar bizə,
Qonşu elimizdən gələr elçi Təbrizə,
Uşaqlarımız oxur ana dilini
Şair də alqışlar Azər elini.

NƏDƏN

Verərsə çiçək
Baharda vərək
Qurumuş ağac,
Verməz gül-çiçək.
Çürük qəfəsdə
Çırpınır ürək
Piranan cismin
Naqqışı durur!

Kimə boş yerə canından keçməz,
Şirini qoyub, zəhərdən içməz.
Qovulmayan heç yurdundan köçməz,
Zamanın hökmü, sayağı budur.

Nədən nəsim şimaldan əsməz?
O taydan bizə qonaqlar gəlməz?
Qardaş-qardaşın halını bilməz?
Bu nə ruzigar, nə zəmanədir?

Sevgilim məni nədən atıbdır?
Aşnalıq duydum "yad"la yatıbdır.
Saxsıya parlaq gövhər satıbdır
Bu nə hekayət, nə əfsanədir?

BİR AL GÜNƏŞ DOĞDU SƏHƏR

Mən bir lirik şair ikən
"Gecə yatmaz" şer yazar.
"Eşqin" yeddi şəhərini
Seyr edərək yoldan azar.
Buludlarda dolaşaraq
Yerdə xəlqi görməz idim.
Daraların şərabından
İçmiş idim, içim-içim.
Xəyal mənə göstərərdi
"Yaşıl bağ"ın qapısını.
Ellər içrə gəzməz idim
Gördüm xəlqin yapusunu.

Dünya mənə gümüş rəngli
Bir sərab tək görünərdi.
Dəli könlüm üfüqlərdə,
Bir quş kimi sürünərdi,
Gecə vaxtı "sayələr"lə
Edər idim razı-niyaz,
Üsyan marşı oxurkən xəlq,
Mən çalardım başqa bir saz.

Bir al günəş doğdu səhər
Azər yurdu çiçəkləndi.
Mən də bir az oyanaraq,
Gördüm eli, gəzdim kəndi.

Qopdu tufan, coşdu sellər,
Sürüklədi düşmanları,
Qovdu qurdu qovar kimi
Ağ insanlar xaqanları.

Mən də qoşdum günə sarı
Xəlqin dərdin görüb yandım.
O günədek görmədiyim

Bir çox şeylər görüb qandım.
Bildim ki, xan düşmanıdır
Zəhmətçəkən insanların.
Bildim kimlər baisidir,
Həder axan al qanların.
Bildim ki, xan pənahlıdır,
Sövdəgərin, feodalın
Bildim nədən gəzər işçi
Qış çağında ayaqyalın?

Bildim "qəzəl yazan şair"
Həqiqətə pərdə çəkər.
Xəlqin şirin şərbətinə
Namərdliklə qatar zəhər.

Mən də yazdım ellər üçün
Oxusunlar oğlan və qız

Lakin tufan qopdu nədən
Kölgələndi dağlarımız.
Təxtə çıxdı yeni firon
Ağız açdı zindan bizə.
Gəldi cəllad sürüləri,
Həm Urmiyə, həm Təbrizə.
Öldürdülər cavanları,
Yandırdılar tayaları.
Qırğın düşdü el içinə,
Ac qaldılar qoca, qarı.
Ölüm çökdü bir bulud tək
Dərya-dərya qanlar axdı,
İmperializm xan əlilə
Bir çox yurdlar basıb yaxdı.

I

Sən ey əziz Qaraçorlu,
Qara günün qızıl günü.
Bilirəm ki, bu həyatda
Zülmət deyil istədiyin.
Zindan səni çürütdü sə
Çürümədi tunc biləyin.

Bir zamanlar el bəyidin.
Bu gün elə yoldaş oldun
Marağadan köçüb gəldin
Bizim elə qardaş oldun.

Yerin yaman kölgəlikdir,
Pərdəni çək, zülmət çöksün.
Ucalanıb göylərə bax
Xəyalının quşu uçsun.

İstidir çox, papağını çıxart görək.
Gətir qızıl kuzələrdə
“Səhənd ağa” suyun içək.

Bezdik “Şiraz şərabından”
Omu bizi sərxoş qılmaz?

Sənin şərin oxuduqda
Gələr həməni könül vəcdə.
Onun da bir uzaq diyar
Qızıllanar pərdə-pərdə.

Budur dağlar ətəyində
“Səhənd ağa” göbəyində
Qışın artıq rəngi qaçıb.
Ot göyərək, güllər açıb.

Alaçıqlar qurulmuşdu
Hər kəs deyir, hər kəs xoşdur.

Gün düşübdür çadırlara
Bulud gedib indi hara?
Nə suyu qəder, nə də isti
Qab-qacağın cingiltisi
Gəlinlərin incə səsi
Uzaqlardan duyulmaqda.

Hər il bizim yaylaqlarda
El obalar çadır qurar.
Gün batanda hər kəs yatıb,
Gün çıxanda hər kəs durar.

Çoban gətirər sürüsülə
Qızlar sağır inəkləri.
Analar da beşiklərdə
Yatırdılar bəbəkləri.

Ocaq yanar, bişər çörək,
Tazə çörək açar çiçək.
Cavan qızlar su daşırlar,
Gəlinlər də dəzgah qurar.
Güllü cecim toxuyanda
Şair ona qoşma qoşar.

Yerlər, göylər yaradanın,
Çay, çəmənlər “Böyük xan”ın
Uca dağlar səbzəzarlar
Axar sular bulunubdur.

El sürüsün otararsa
Verməlidir otlaq haqqı.
Elçi gəlsə o cüvərə
Qarnı yoğun “sərvan”lara.

Verməlidir oba görək,
Ayran, kərə, tazə çörək.

Beləliklə, yaz qurtarar,
Dağ başına qar da yağar.
Yarım qarın, arğın, yorğun
Ellərimiz onda artıq
Yığışdırar çadırların
Bütün yazın zəhmətləri
Doyurmaz da qarınların.

Yazda yarı çıplaq gəzən
Yenə yarı çıplaq gedər.
Yaylaqdakı əməklər ah
El-obaya verməz səmər.

Yaylaqlardan oba köçər.
Xan evində yeyər, içər
Bir gün burdan o da köçər.

II

“Qaraçorlu!”
Dastan yazdın.
Dilə düşdü,
Sənin adın.
Bir gün artıq
Xizruların
Haləsinə
Çıraq yaxıb asdın igid,
“Dədə Qorqud” əfsanəsin.
O dağının incisiydi.
İnciləri düzdün sapa.
Sən “Sazımın sözü”n qardaş
Aydın gözə verdin çapa.
El oxudu o dastanı,

Seyr elədi gülüstanı.
Sən ucaltmışdın başın elin,
Yaxşı kəsədin düşmənlərin.

Kim deyər ki, “Dədə Qorqud”
“Şahnamə”dir?
O keçmişdən hekayədir.
Xanlar onda at oynatmaz,
El obaya divan tutmaz.
Alaçığa gəlir çoban
Xanlar ilə içir ayran.

Zəngin olsa xanlar yenə
Məddahın dəyil şahı
Nə qəsri var, nə dərgahı,
Pərdəsin olmamışdır.
Xan xatunu
O çadırdan naxış toxur.
Körpəsinə
mahnı oxur.

Orada qadın “ilan” deyil,
Məhəbbəti yalan deyil.
Təxti rəvan bilməz nədir,
Ata minər, dağlar aşar,
Bulaqların suyun içər,
Yar yolunda candan keçər.

“Şahnamə”də
Şahın bürkü “günəşdir”.
Təxti mavi bir asıman
Orta zinin kölgəsidir
Cənnət onun yaylağıdır.

“Dədə Qorqud” kitabında
Xan bir sadə insandır ki,
Başda tüklü papağı var,

Çadırı var, ocağı var,
El-obadan iraq görməz,
Cəzirləri yıxıb əzməz.
O insafılı bir mərddir ki,
Düşmanına silah verər,
Danışdırsan doğru deyər.
"Şahnamə"də
Yaralanan bir pəhləvan,
Həsret ilə burdan köçər.
"Dədə Qorqud" kitabında
"Deli Domrul"
Əzrailə qılınc çəkər.
Yad deyir ki,
Sizdə "Divan şairi" yox.
Türkün, Sultan və ahi yox.
Qoy olmasın!
Şairlərin divanları
Xizruların dastanları
Yadın olsun
"Dədə Qorqud" bizə yetər!

Səlcuqilər olmasaydı
Daş-daş üstə qalmaz idi.
İran adlı bir məmləkəti
Tarix yada salmaz idi.

SON SÖZ, SON SAZ

El şairi Mahmuda

Quraqlığa tutulandan, baba diyarında,
Mənim də köşənimin ilk baharı solmuşdu.
Bulaqları quruyub, quşları sükut etmiş,
Çiçəkli kəndimiz, ey vah, xaraba olmuşdu.

Uzun və xəzanlı illər, başımdan aşdıqca,
Sözüm bitib, sazımın telləri qırılmışdı.
Qanadların mənə gördikcə namurad bayquş,
Elə gəlirdi mənə, yay dumanlı bir qışdı!..

Mənə ölüm şəfəqi göz dikəndən ah!
Zülm içində nəfəsdən düşüb, boğulmuşdum!
Həvadisın o qara daxmasında, tabutda,
Nədənsə qupquru bir mumyani olmuşdum.

Səninlə qürbət elində görüşdüyüm dəmdən,
Əlinlə nəhs tilsimin qırıldı pərdələri.
Buludların arasından gün işıq saldı
Qapım açıldı və düşdü qızıl işıq içəri.

ZƏNCİ

Günlerin bir günündə ey qara zənci,
Palmalar altında rəqs edərdin sən.
Ananas və banan toplamaq üçün
Meşələrin içinə gedərdin sən.

Qursarlar bir gecə dəmir ataraq,
Soxuldular sənin yaşıl yurduna.
Komanı yandırır atəş açdılar,
Boyadılar eli qızıl qanına...

Bir neçə sərsəri öldə qırmancla
Səni döyə-döyə önünə qatdı.
Hollandiyalı tacir, yeni dünyada,
Bir "zər xrid" deyə – qızıla satdı...
"Yeni dünya"da o vaxt meşəlik idi,
Yerləri bataqlıq, havası isti.
Yalnız hinduların komalarından
Ocaqlar yanarkən çıxardı tüstü.
İspaniya "don"ları gəlinə ora
Hinduları qovub sürgün etdilər.
Çal saqqal kişilər məsih yolunda:
"Əngizyisunçilər" yolun getdilər.

Sənə gəlinə o ingilislərdi,
Başqa cür düşündü... nəfini kovdi.
Pambıq tarlasında səni işlədib,
Yeri gəlinə də ətini diddi.

Hər ay gəmiçilər zənci daşıyır
"Corciya"ya gələn ağa satdılar,
Sənin əsirin elin hər gün çoxalıb,
Yeni əsirləri sənə qatdılar.

Siz Amerikanın qara torpağın,
Öz əməginizlə cənnət etdiniz.

Haqsızlıq görünə ağ ağalardan
Üşəndiniz bir az, nifrət etdiniz.

Əski zamanlardan köləymiş qara,
Xanların dövründə, zəngin gözündə
Köləliyi rəva görmüşdü dinlər,
"Kölə" ləfzi çoxdur şair sözündə.

Doğrudur ki, Səlcuq Qulam olmuş,
Sarayda, əmirlə şərab içərmiş.
Lakin qara zənci yakıcı gündə
Bostanı suvarıb, alağ biçərmiş.

Yenə də Şərqdə bəxtiyar idin,
Sənə ağ qızını bağışladı xan.
Qərbdə ağ qıza baxıb güləndə
Səni "kukslakçılar" asdı ağacdən.

O necib irqdən olan ingilis,
İşi düşəndə sənə qucaq açar.
Bir ömür səndən iş çəkər nəhayət:
Qocalanda səni it tək qovalar.

Sən vəhşi adamsan, ağın gözündə...
Afrikadan gəlme yabanı kolsan.
Səni hankı yerlər ora aparıb?
Qara günlü edib... zavallı insan.

Döyüşlərdə səni ağlar qırdılar,
Döyüş olmayanda səni güllələr.
Qızını qaçırdıb, komanı yıxar,
Qanın axar olar, əməyin hədəf.

Al bayraq qovzadın meşəliklərdən,
Əski sahibləri qovaladın sən.
Səni yuxlatmışdı Qərbin cadusu,
Tilsim qırıldı, gözün açdın sən.

Oyanıq ol, aman qara qardaşım!
Öz yaşıl yurdunun qayğısına qal!
Əsgilər qursarlar geri dönerlərsə
İlanı, qaplanı canlarına sal.

Onların ölində odlu silah var
Sən də silah götür, sən də aç atəş.
İllərcə zülmətdə qalan ölkəndə
Yırtılsın pərdələr parlasın günəş.

HƏYATDA ÜMİD

Ümid əgər bu qaranlıq cahanda olmazsa,
Kim axtarardı həyatın şəfəqli çeşməsini?
Həyatın cəşqi əgər olmasaydı, xatirədə
Ölüm kəsərdi sevincin gözəl və şən səsinə.

Ümid, köhnə şərabdır ki, xəlqi sərxoş edə,
Ümid ilə qara dünya səfalı cənnət olar.
Ümid ilə gül açar, bağçalar və quşlar oxur,
Yaşıllanar quru çöllər, axar, coşar çaylar.

Bəşər gözün açar, açmaz gülər, gülər dünya
Üfüq bir ayna kimi parlayıb da şövq salar.
Ümid qəmli könüldə işıq saçan gündür,
Görən işıqlı günü, görməyib də kim ağlar?

Həyatı anlamayıb kim ölümə qəhr olsa,
Sovurur cahan, gül açarkən baharı iblisin...
Həyatı anlamayan zülmə baş əyər, heyhat!
Həyat zülmün odunda yanıb olur bitgin.

TEHRANIN YAY GECƏLƏRİNDƏ

Gecədir... Yay gecəsi,
Hava tutqun və cəhənnəm kimi yerə şölə saçır,
Lampanın tozlu və al nuri bu mənhus gecədə,
Şairə rəhbər olurkən də, cünunə yol açır...

Çək yana pərdələri, aç qapıyı,
Bulud altında görüm, tozlu ayı...
Lampayı gəl apar, ay tazə gəlin!
Qoy qaranlıqda, xəyalım ucalsın, uçsun!
Könlümüz oldu qərrib ölkədə xun!

Hanı bizlərdə olan sadə gecələr?
Aynaya bənzər üfük, qırmızı gün, ali ay?
Yoxmu bu ölkədə bir zümzümə çay?

Bu yerin köşəni yox, daşlı və qumlu çölü var,
Daşlı çöllərdə gəzər çox cavanlar!

Gecədir... Yay gecəsi,
Gəlmişik Təbrizə biz...
Can verir şəhərə nəslin nəfəsi,
Ucalır ay, bu qızıl dağlardan,
Dağılır hər yerə gül rayihəsi,
Kölgədə gizli qalan bağlardan.

YAĞMASAN DA GURULDA

I

Axma ırmaq, mən də sənə yoldaşam,
Götür məni, elə bil ki, bir daşam.
Sən dağların ağır yükün çəkirsən,
Bulaqların serin suyun içirsən.
Daş dəyiləm, yarpaq qədər yüngüləm,
Yolun üstə düşən tozlu bir güləm.
Bir damcıyam, buludlardan enmişəm.
Bir kölgəyəm, kənarına sinmişəm...
Axma ırmaq, dayan, sənə söyləyim,
Budur mənim iltimasım, diləyim:
– Bağlıyam mən sənə doğma elinə,
Vermə məni, aman düşmənlərinə...
Qanadına alıb gəzdir hər yanı
Götür məni qanadların qurbanı,
Orda qızıl güllər, burda qızıl qan,
Gün batmışdır burda, orda açır dan...

II

Mən yumaraq daldım gecə deryaya,
Derya deyil, bir dəhşətli rüyaya...
Axıntılar səsin bir an dinlədim,
Pərdələndi dəniz, artıq bilmədim.
Kölge düşür, kürək səsi yüksəlir,
Bir balıqçı uzaqlardanmı gəlir?
Yoxsa suda ay işığı tərponir?
Balıqlarla bir əl su içrə enir.
– Bu əl kimin? Kimdir məni qurtaran?
Burax, – gedim, – dəniz coşub, istəyir qan!
Qurban deyə dalğalara at məni
Ya istərsən Xəzrilərə sat məni...
Unutmuşsan əcdadının adətini?
Əsgilərin ibadətini, bədətini?

O zaman ki, Xizr qurban atardı:
Oymaq, oba muradına çatardı.
Bax gör sənə yalvarıram ey mənçi,
Bir kölgə san məni, yaxud bir inci...
İstəyirsən suya burax batım da,
Ya sat məni, son günümə çatım da...
Atma məni ümmanlara, demə qul,
Dostluq ilə düşmənçilik ayrı yol.
Qoy şerimlə otlaqlarınız gül açsın.
Bir ulduz da göyünüzde nur saçsın.
Qoy buludlar dağ ardından yol kəssin,
Şimallardan sərən-sərin yel əssin.

Qaval səsi uzaqlardan yüksəlir,
Qoyun, keçə yaşıl otlaqdan gəlir.
Bir yurddayam, mavi ətir tək boyunda
Şahidəm mən bir gözəlin toyunda.
Xalça ilə bütün ev, yurd bəzənib,
Yol üstünə gül yarpağı ələnib.
Aşiq çalır sazda Xizr nəğməsi,
Nə gözəldir Xizrlərdə saz səsi.
Məxmər donlu, gen ətəkli gözəllər,
Yan baxaraq qonaqları süzərlər...
Rəqs edərkən qızarırlar, solurlar,
Bir baxışla həmin aşiq olurlar.

Mən bir qonaq, ev sahibi mehriban,
Qonaq sevən olur, əlbət, türkman.
Sən gündüzü danıb, demə gecədir,
Görürsənmi qonaq sevmək necədir?
Bir de görüm, odumuzla yandınmı?
Bəxtiyarkən öz elini andınmı?
Nədən bizi odda görüb gəlmədin,
Yolçulardan sorub, soraq gəlmədin?
Alaığımı yandı, gördün tüstüsün,
Yaxlaşmadın... boğdu məni qara gün!
Heç olmazsa mayak kimi parılda,
Yağmasan da şimşək çaxıb gurulda!

KABUS

Bizə yad kabus bax kölgə salıb,
Bu ölümdür, bu ölüm kölgəsidir!
Yadelli olsa da xoş səsi, yenə,
Bizcəərbab səsi, cəllad səsidir...

Evləri yıxsə və qan töksə də yad,
Ona kim şümr, sitəmkar deyəmməz.
Zülfünə kimsə toxunmaz və ona:
“Gözün üstə qaşın var” deyəmməz.

Yad elin kabusu qorxunc degil,
Sadə insanlara qardaş kimidir...
Amma, gündüz bizə gün vermiyərek,
Ayaq altında gecə daş kimidir.

Yadın ol xanlığı, aləmdə inan,
İmperatorluğun iyrənc üzüdür!
Bu qədər həşəmətə baxma, sən onun,
Çünki bir köşkülüdür, bir özüdür.

Qara kabus bizi ah boğdu oğul!
Ayrılıq saldı o ellər içinə
Alovu ilə evimiz yandı aman!
Qoymadı kimsə ki, getsin biçinə.

Qurudu çaylarımız, yandı çəməni,
Yamyaşıl bağlarımız oldu xəzan,
O bizim al günəşin örtüdü üzün
Bürüdü zülmət, işıldanmadı dan!

Xanlığın baxma donu qırmızıdır,
O bu, ya el obanın al qanıdır!
O bizim varlığımızla döyüşər,
O bizim şerimizin düşmanıdır.

SUDA İŞIQLAR

“Bağmeşə”dən iraq, “Sarı dağlar”dan,
Günəş doğur səhər, rəngi qızıl qan!
Onun alovu ilə, olur nəmudar:
Yarpaqlarda şölə, suda işıqlar.
Əzəli cadudur qırmızı günəş,
Ondadır tufanlar, ondadır atəş.
Qanımızda vardır atəşdən əsər,
Bizi tufanlara, oda sürüklər...
Yurdumuz “Od yurdu”, günümüz odlu,
Həyatımız qanla, atəşlə dolu!
Qanda, od olmasa qızıışmaz ürək,
Günəş yandırılmazsa açılmaz çiçək.

POEMA

I

Bürümüş kəfənə torpağı
Qar... quşbaşı yağın ağır qar.
Məşələr içində hay salmış
Dağdan qopub gələn rüzgər.

Gecə qaranlıqdır, kor kimi
Ağır qar altında daxmalar.
Onlarda yaşayan aclar da
Ağır-ağır nəfəs alırlar...

Qara bulud qaplamış göyü,
Ac ölüm bürümüş hər yeri.
Zülmətlər içində boğulan
Kənddə sanki yox bir diri!

Hamı ölmüş, hamı susmuşdur,
Matəm ürəkləri dondurmuş!
Həkim olmuş bu yerdə artıq
Bir qara ölüm və bir də qış...

Sınıq lampa aydınladırsa,
Solğun uşaqların üzünü,
Pəncərəyə çırpın küləklər,
Kəsirdi onların sözünü.

Dünya cəhənnəmdir onlara,
Palçıq daxmalarda dar məzar,
Röya bir cənnət tək zülmətdə
Onlara aydın bir yol açar.

O yol ilə gedər-gedərlər,
İçin fəlakətin zəhərini

Uçurumları keçə-keçə
Hər kəs tapar axır qəbrini...

Onlar ölkəyi gülləndirən
Bir yığın zəhmətkeş insandır,
Onların yeməyi bir çörək
İçdikləri irindir, qandır.

Onlarərbabların qulları,
Onlar xamın südlü inəyi,
Onlar düşmənidir böylərin,
İnsanlığın da göz bəbəyi.
Bir gün gələr qışdan, bərardan
Yaman gündən qalmaz bir əsər.
Güllənər azadlıq baharı
Şimallardan sərin yel əsər.

Yağan qar çay olub və daşar
Çəsmələr şiridar bağlarda.
Qız, gəlinlər çıxar yaylağa
Qurular çadırlar dağlarda...

Bu yerin sahibi əkinçi,
Qovalar xanı,ərbabları.
Sürər çobanları, ellərin
Sürülərin günəşə sarı.

Nə qara daxma, nə də zindan
Nə də bir yeskən sular qalmaz.
Gülər zəhmətkeş üzünə:
Yaşıllanan bahar, qızıl yaz.

II

Axşamdır, Savalan ardında
Qürub edir günəş bir daha.
Yanır buludlarda son işıq
Sarı solğun bir ay da.

Palçıq daxmaların üstündə...
Ucalır... Odlanıb yanır...
Hələ çöldə güllü yoncalar
Qurd, quşu qoynuna alarkən:
Məzar tək, ağzını açan, dar
Daxmalar çağırır insanı!..

Zülmət bir pərdə tək çökərkən
Sakitlik evləri çulğalar,
Çox keçmədən sonra işıqlar
Gecə gözetçisi bir bayquş
Meşələr içində səs salar.
Əsir soyuq külək şimaldan,
Sayrışarlar altun ulduzlar,
Yerdə qara ölüm yol açar!
Ucalar zülmətdə nalələr,
Aclıqdan kəndli can verər...

Dan yeri sökülər... al səhər
Çayirlara göz yaşı tökər.
Boz torağaylar göydə oxurkən
Açılar qapılar o zaman
Neçə diri, neçə ölünü,
Çıxarar qaranlıq daxmadan!..
Dünyadan köçən hər babaya,
Ağız açar o gün dar məzar,
Başqa gün övladı yollarda
Hər bir namərdə o əl açar...

Feodallar hökm sürmüşlər,
Əsrlərdən bəri bu yerdə
Xəlcin əməyin udanlar
Olmuşlar onlara sərkərdə!
Oğlanlar qul, qızlar kənizdir,
İşçi zəlif,ərbab əzizdir.
Zənginə işıq salar şeytan,
Caniləri qucaqlar hər an...
Qan içən, ev yıxan ağalar

Əlbət bir gün yerə yığılar.
Günəş doğar qanlı buluddan,
Qaranlıq daxmada yaşayan
Əskimiş, çürümüş dünyanı
Təməmindən sökər və yıxar.
Səadətə bağ güllər açar.
Və al günəş yerə nur saçar.
Kəndli də yerləri sürərkən
Gülləndirər yeni dünyanı,
Qovalar əkinçi ağarı.

Yağan ağır qardan, qaranlıq,
Və palçıq daxmalar uçurlar.
Bürümüşdür yeri ağır qar
Ağır yük altında ağaclar.
Başlarını yerə əymişlər,
Bu havada, qarda kim işlər?
Bürümüş qar yeri kəfən tək,
Budaqlarda açılar ağ çiçək.
Yolunu itirər gecələr,
Bu qarda, boranda, qurd, köpək.
Hər yerə baxarsan qardır qar,
Çiçək açmış kimi ağaclar.
Ölüm sükutu çökmüş yerə,
Hov vurursan tutulur qulaq.
Kölgə kimi gəlir uzaqdan.
Yara-yara qar, bir uşaq,
Qaralmış şaxtadan ac, çıplaq...
İsti otağında düşünür,
Donuz kimi yağlı bir ərbab,
Günbəgün işlər olur çətin.
“Gedir əldən bostan, bağ, əkin,
Yağan qardan uçur daxmalar.
Quruyur çıplaq və ac uşaqlar,
O düşünür: Tanrı dünyanı
Əzəldən qurmuşdur bu qərar...
Dünya ancaq zənginləridir,

Anlamaq hikməti çətinidir,
Qoy işçi qurusun soyuqdan
Ölsün!.. Dəyişməsin bu dövrən...”

O isti otaqdan göz salır:
Qonşuların daxmalarına,
Dam üstə qalanmış qarına...
Yenə fikir edir, çox düşünür:
Zəhmətkeş insanlardır aclar
(Zəmanə gedərsə bu qərar)
Atəşdən yakıcı olarlar.
Tapdalanan insan, yerlər:
Olur bir yırtıcı canavar!
Eşidir bayırda soyuqdan
Ağlayan uşağın səsinə...
Baxır ipək pərdə ardından
Qonşuların daxmalarına,
Dam üstə qalanmış qarına.
Mırıldanır, köpək kimi o,
Qoy ağlasın uşaq, çatlasın!
Kəsilsin nəslə də işçinin,
Qoy qurutsun şaxta uşaqları,
Bu ölkə olmasın...

NİL ÇAYI MƏNZUMƏSİNDƏN PARÇALAR

Aşın, daşın, deyə, Nilin suları,
Çiçəklənsin Misrin tozlu baharı.
Qoca kahin günahlara batardı,
Bir gənc qızı Nil çayına atardı.
Çayda üzən timsah udub nigarı,
Azalmazdı o il Nilin suları...
Buğda, pambıq adam boyu bitirdi,
Zəngin olan muradına yetirdi.
Lakin taxıl bol olsaydı yenə də
Yetişməzdi əkinçiyə bir heybə,
İstər çəbti, istər yunan qulları.
Ac qalmaqdan olardılar sap-sarı.
Fəllahların göyçək, şirin qızları
İnsanlığın yaşıl bağının barı,
Yalın ayaq gəzərdilər hər yanı,
Sulardılar xırmalıq, bostanı.
Verərdilər yem quşlara, heyvana,
İpək, kilim toxurdular Firona.
Qabıq qoyub qızğın günəş önündə
Sevinməzdi könülləri bir gün də.
Qara çörək, sirkə yeyib beləcə,
Quru yerdə yatardılar hər gecə.
O qızların ürəyində gül açan,
Arzuların bağı olardı xəzan.
Lakin... çirkin qızı hər axşam
Yaşıl bağda edərdi naz və xürram.
Geyinərdi ipək, zəri əlbəbə
Sərf edərdi vaxtın bəzəgə, süsə,
Fəllahları o bir heyvan sanardı,
Gözəlləri qısqanardı, yanardı.
Eşitmişdi kahinlərdən o...
Onun üçün tutub bu yer, göy qərar,
O güləndə açar bağda çiçəklər,
Onun üçün sular cərəyan edər.

Firon, onun ulu babası hələ
Qəzəb etsə düşər yerə zəlzələ.

O günəşdən ayrı bir yermiş, bir alovdur,
Ona baxan olar həməni gözü kor.
Misir onundur, Həbəşistan onundur,
Çaylar, bağlar, meşə, bostan onundur.

Neçə min il keçmiş o gündən bəri,
Qaralmışdır zəmanənin dəftəri.
Dəyişmiş yatağını Nil çayı,
Quma batmış, Fironların sarayı.
Mumiyalı şahlar, yalnız qalmışlar,
Daş tabutda dərin xəyala dalmışlar.

Şam çölündən bir gün günəş çıxanda,
Göy ərşəlim sərməst yatan zamanda,
Siçanlar tək, yavaş, səssiz, bixəbər
Ağ əsgərlər dervazadan girdilər.
Qorxu düşdü nəntilərin içinə,
Gedərməz oldu, o il bir kəs biçinə.
Yandı şəhər, qəsəbələr alındı,
Viranələr üstə namaz qılındı...
Xəncərləndi bir çox qızlar, qadınlar,
Xalqın palçıq evi oldu tarimar,
Uşaqları diri quma gümdülər,
Qoymadılar nəfəs çəkən bir nəfər.
Qəsrlərdən, Fironlardan yadigar,
Yaşıl bağlar, uca mərmər saraylar,
İpəklərlə bəzənilmiş otaqlar,
Aynadar, gövhər nişan dodaqlar.
Odlanaraq viran oldu, talandı,
Yerlərində qara torpaq qalandı.
Qan dəryası oldu Nilin suları...
Qanlı sular axdı dəryaya sarı.
Ayaqlandı bostanlıqlar, bağçalar,

Məzirələr oldu bütün tarimar.
 Bir sənəlik əkinçinin əməyi
 Heçə getdi, əldən çıxdı çörəyi.
 Başqa dövrə ayaq basdı, o il Misir,
 İslamlaşdı, xristian, yaşıl Misir,
 Yerdən yeni feodallar göyərdi,
 Xalqın artdı, yenə möhnəti, dərdi.
 Parazitlər yenə xəlqə baş oldu
 Yenə haman kasa, həməən aş oldu!
 Cariyələr bürclərdən atıldı,
 Gözəl qızlar bazarlarda satıldı.
 Lakin olma məyus, dayan bir fəla
 Keçər bir gün, nə xan qalar, nə də...
 Dəyişməzsə asimanın müdarı,
 Dəyişərdi bu dünyanın qərarı.
 Yaşıl Misir, Həbəşistan, Zəngibar,
 Zülmün qanlı pəncəsindən qurtular.
 Nilin qızıl dalğaları nəhayət,
 Edər sənin bostanını bir cənnət.
 Açar pambıq, sünbüllənər buğdalar,
 Ən nəhayət, torpaq fəllahə qalar.
 Aşsın Nilin suyu, taxıl bəl olsun!
 Işıqlı gün, dama, bacaya dolsun...

ANƏMLƏ BƏRABƏR

Bu şeir İstanbul türkcəsilə yazılmışdır

Anəm bana söylərdi, qaranlıq gecələrdə,
 Yıldızların altında, bir ahəngli dastan.
 Hər yıldızı bir işvəli canan sanaraq mən,
 Göylərdə bakardım gecə yıldızlara mən.

Bəzən də bana qaş-göz edən bir sarı koykəb,
 Asimandan uzaq, hər gecə rəyama girərdi.
 Yarpaqların ahənginə bənzər, suya bənzər,
 Titrək səs ilə, bir uzun əfsanə deyərdi.

Bəzən də üfüqlərdə yanardı sarı bir ay,
 Anəm onun ənvarinə, həsrətlə baxardı.
 Mən bal xəyalimlə, fəzalərdə gəzərkən
 O sevgili yıldız da səmələrdən aşardı.

Ay nurini yarpaqlara səprər, dağıdarkən,
 Bağlarda, çayırılarda böcəklər öpüşərdi.
 Dağlardan enib mavi sular ilə o dəmdə,
 Müştəq və pərişan kimi, mehtab öpüşərdi.

Anəm bana söylərdi gecə ay işığında,
 Həsərtli baxışlarla, bir əfsaneyi saməd!
 Ol dəm ki, işıldadı su, ağlardı şəbahəng
 Dinlərdik o ahəng şəbi samid də sakit.

Fikrətlərə məhzub, o hələtlə qalardıq,
 Anəmlə bərabər gecə mehtabə daldardıq.

EY QƏMƏR

Sən hər gecə, o qəmli meşələrin ardından,
Həkimanə baxışla, dünyalara baxırsan...
Lacivərd göylərdə, bir pəri tək uçarkən,
Nədən suya düşüb də dalgalarla axarsan?

Nədir sənə simanda, o kölgəli düşüncə?
Həyatında çəkdiyin, möhnətlərin izimi?
Nə tikmişsən gözlərin uzaq-uzaq yollara,
Görünürmü uzaqda, axıb gedən bir gəmi?

Nə bilirsen ey Qəmər, sən yanarkən zülmətdə,
Hansı gəmi bu yaşıl sahillərə yanaşdı.
Sən çıxarkən pərdədən, yelkən açıb qəhrlə,
Sevgilimin gəmisini dənizlərdən də aşdı.

Yollar uzaq, karvan keçib yoldan bixəbər,
Mən piyada düşmüşəm, yollar üstə sayə tək...
Aç zülfün, at kəməndin, bir gecəlik ey Qəmər!
Ey "Mərsdəbə" məni də o gümüşlü bürcə çək!..

KÖLGƏLƏNƏN QIZIL DAĞLAR

Kölgələnən qızıl dağlar görünür,
Yaşıl ipək pərdələrin ardından.
Kimin eşqi yenə məni çıxartmış
Daş ürəkli, nazlı yarın yadından?

Kölgələnən qızıl dağlar, boş qalın,
Sizdən uzaq diyara o gedibdir.
Başqasının əfsununa tutulmuş
Eşqin danıb, aşiqin tərək edibdir.

Qızıl dağlar kölgələnib sönsə də,
Su başında açan güllər solsa da.
Onun eşqi sönməyəcək könlümdə,
Başqasının məşuqəsi olsa da.

Üfüqlərin nilufəri rəngində,
Yenə onun solmaz rəngi görünür.
Altunlaşmış sünbüllərin içində,
Sanki onun ətəkləri sürünür.

ANAM ÜÇÜN

Yelkən öpüşü tək quru yaprağın,
Sükutu titrətdi, durğun suları.
Çəmənlərdə ötən quşların səsi,
Oyatdı könlümdəki duyğuları.

Bir xəyal süzüldü, ağaclıqlardan,
Sular üstə düşüb, kölgə tək soldu.
Keçən baharların rəngləri artıq
Ürəyimdə acı xatirə oldu...

Keçmiş günlər pərdələndi, həyatım
Bir əfsanə kimi, mənə göründü.
Məni sevən anamın, xəyalı, ah!
Bir şəbeh kimi, yol üstə süründü...

Sürün ey xəyal! Sən ey kölgə, sürün!
Tozlu yollarda, ay işığı tək!
Qal torpaq altında, ana, torpaq ol!
Torpağında yetişsin qan rəngli çiçək.

AYIN KÖLGƏSİ

Gümüş kölgə salıb qarlar üzkerə,
Asimanda büllurlanan donuq ay,
Dünya susmuş, eşitdilər meşədə,
Gecə vaxtı guruldayan axar çay.

Əfsunlamış ay dünyayı bu gecə
Yer, göy məbhut, onun səsin dinləyir,
Hər şey sakit, lakin mənim ürəyim,
Sakitlikdə bir saz kimi inləyir...

Əfsunlarsa ay aləmi, könlümü,
Ancaq onun baxışları əfsunlar!
Mən susmaram, dünya bütün susarsa,
Məşğul etməz məni məgər nazlı yar.

Gümüş kölgə salıb gecə məhtab,
Lacivərdi asimandan yerlərə...
Qarın ipək pərdəsində gizlənmiş,
Çayır, çəmən, düzənliklər, dağ, dərə.

GEÇƏLƏRİN NƏÇMƏSİ

Titredir gecənin mərmuz əlləri
Atlas pərdələrin saçqlarını.
Oxşayır nəsimin ipək qanadı
Onun saçqlarını, yanaqlarını.

Şəmin şölələri titrəkən suda,
Bir sönük xəyal tək işıqlar oynur.
O gözəl gözəndə, bir an içində,
Əks edər aynada yaquti bir nur!

Gecədir, işıqlar ərirkən suda
Minalı camda bir xəyal ərir.
Qırmızı şərab o mənə verçək,
Xatirə Hafizin bu sözü gəlir.

Bizim Ərgəvani meydən içməyin
Nə anlar ləzzətin, eşqin, həvəsin?
Mən şərab içərəm, çünki görmüşəm
Mey piyaləsində yarimin əksin!

ARZU

Zülmətin tozunu sehr əlilə,
Ürək aynasından rəf edə bilsəm!
Vəhşi göyərçin tək qanadlanaraq,
Uzaq üfüqlərə ah, gedə bilsəm!

Siyah dalgaların həlqələrində,
Qabaran bir köpük, çırpınan olsam,
Qürub pərdəsində solğun ulduz tək,
Göz yumar-açan vaxt, saralıb solsam...

Titrəşən kölgə tək, bircə görünsem,
Mavi pəncərənin büllur camında,
Bir parıltı olsam, yarın gözündə,
Sönük bir nur olsam onun şamında!

Bir təbəssüm olsam dodaqlarında
Solğun yanaqların qızıl gül etsəm!
Bir damla yaş kimi, axıb gözündən:
Atlas ətəyində əriyib getsəm...

QRİZANTIM GÜLLƏRİ

Açılmışdı qrizantım gülləri
Xəzan olmuş bağçamızda bir səhər.
İlk baharın qızıl saçlı günündən
Qalmamışdı üfüqlərdə bir əsər.
Quşlar bizim yurdun tərkini qılarkən,
Boş bağlarda könül dərdə dolarkən.

Uzaq eldən gələn gözəl bir pəri,
Qapımızı açıb bizə göründü.
O, ağ ipək geyimli məni görcək
Ay işığı sandım, mənə süründü.
O Naxçıvan bağlarında açılan
Bir gül idi, onun adı Zərəfşan.

Bəzəmişdi o gün, qara telinə,
Al ipəkdən bağlamışdı bir çiçək.
Dedim: – Zəri, dəyişmişən bu günlər,
Bu nə bəzək, nə xəbərdir, de görək?
Dedi sabah böyük bayram olacaq
Gəl, gül dərək, bağçalardan bir ətək.

Bayram tutaq, qızlar gəlsin oynayaq,
Şam yandıraq, çoxlu gümüş şamdanda.
Deyib gülək, gülsün qəmli könlümüz,
Bir həqiqi bayram görsün cahan da.
Əgər quru yarpaq yerə ələnib
Bax, bağçada qrizantım güllənib!

O zamandan keçmiş uzun sənələr,
Bahar olub, sonra yarpaq ələnib.
Unutmaram sevincini o qızın:
Görsəm bağda qrizantım güllənib.

ÇÖL ÇİÇƏYİ

Bir keçən buludun, göz yaşlarını,
Qana-qana içib, açılan çiçək.
Bu quru çöllərdə, açıldın heyhat,
Sənə kimlər artıq nəzər edəcək?
Söylə içirib gəl vahədən kənar,
Açan bir gül ilə olarmı bahar?

Yaxıcı qumların bir bucağında
Bəslərsə də xilqət, atəşin bir gül.
Söylə, nədən dəhrin gülüstanında
Tuş olmadı sənə bir dəli bülbül,
Umma asimandan mərhəmət, gülüm,
Sənə göz dikmişdir, bir qara ölüm.

Nə çəmənlərdə və nə də bağlarda
Gözəllər üçün bir açılan gülsən.
Nə də bulaqların zümzüməsilə,
Zavallı qönçəcik gülmək bilirsən.
Varsa da qan rəngi yanaqlarında
Acı təbəssüm vardır dodaqlarında.

Söylə nədir dərdin, biyaban gülü?
Nədən qumlar içrə sən kök salıbsan?
Düşündürür məni qızıl yarpağın
Yoxsamı eşqindən yadığarmısan?
Yoxsa Leylanın sən, qanın içərək
Qumlarda açdın sən, ey gözəl çiçək!

MEŞƏLƏRİN QOYNUNDA

Yoldan iraq bir yerdə, meşələrin qoynunda,
Su başında qurulmuş, səhər atlas çadırlar.
Çadırların içində, gözəl üzlü kənizlər,
Min cür işrət əsbabı, əmir üçün hazırlar.

Çadırlara döşənmiş zər baft, ipək xalçalar,
Xalçalara səpilmiş qızıl güllər yarpağı.
Gün doğmada, əmir də, bir gül üzlü dilbər,ə,
Bağçalar içrə gəzinir, bir yuxarı, aşağı.

Quşlar tək-tək uçurlar, ağacların ardından,
Su səsilə bərabər, qızlar səsi yüksəlir...
Ahəngdar bir hava, yavaş-yavaş titrəkən:
Əmir başqa bir qıza, çəmənlərdə rast gəlir!

Ərgəvani bir qəmgin, gözəl bir pəri,
Uzun kipriklər altı, süzür yoldan gələnı.
Sanki qoca əmirə, sorur bayğın nəzərlə,
“Yanındakı gözəli, çox sevirsən, ya mənı?”

Əmir gülür... Yanında duran gəlin qızarıb,
Qanlı ala gözlərlə rəqibəsin süzdürür.
Min gözələ bənd olan, sərsəm ərəb əmiri
Bir gözəli dutmadan, bir ahuyı ürəküdür!

Yaşıl örtü meşələr, qızıllaşır günəşlə,
Su başları qızlarla, çiçəklənir, güllənir.
Saz nəğməsi ucalır – bir carıə oxuyur,
Onun əks sədası, dağlar içrə səslənir.

Bir qız çıxır pərdədən, yarı çıplaq, zöhrə tək!
Uzun, siyah saçları, həlqələnmış, burulmuş,
O bir gözəl rəqqasə, bir racənin qızıdır,
Əmir ona vurğunkən, o “özgə”yə vurulmuş!

Saz nəğməsi incəlir, qaval səsi oxşayır,
Gözəllərin könlündə, yatan dərin sevgini.
Piyalələr mey ilə dolub, sonra boşalır,
Saqi şərab verirkən: – Satır “əmir” dinini.

Saqi on dörd yaşında, bir afətdir Ərəbdə,
Şairlərin şeridir, eşqlərin rəyası.
Danışarkən sanarsan, onun şirin səsidir,
Gecə bağlar içində, eşidilən su səsi.

Yaşıllanan meşələr, pərdələnin, axşamdır,
Qızlar sərapərdədə, “əmir” bağda tək qalmış.
Quşlar uçmuş bağlardan, sular düşmüş axmaqdan,
Piyalələr qırılıb, sürahilər boşalmış...

Pərdələnin meşələr, pərdələndi xeymələr...
Əmir atlas çadırdı, sərməst dalmış uyğuya.
Cariələr hər nəgi, bir qələmin qoynunda,
Gecə olmuş... ulduzlar tökülmüşlər də suya.

YARIN ƏTƏKLƏRİ

Düşüncəli könlüm, yatmaz, dinlərdi,
Gecələrin dərinləşən səslərin...
Ağırlaşan nəzərlərim görərdi...
Suda ayın gümüşlənən əfsərin.

Yarpaqların xışıltısını andıran,
İnək səsi duyulardı çəməndə...
Yabanı gül ətri yolub sarardı...
Küskün yarım kənarıma gələndə.

Necə bir əl gecə şamı söndürür,
Ta görməsin kimsə eşqin pərdəsin.
Gecə dağda söndürərdi Mehtabı,
Susdurardı bağda nəsimin səsin.

Lakin, bu gün o səsləri duyaram,
Yazın sərin nəfəsindən gecələr...
Yenə hər şəb xəyalımın yolunda
Yarın ipək ətəkləri sürünər...

ƏYİL SULAR ÜSTƏ!

Əyil sular üstə, tökülsün kölgən,
Oxşasın kölgəni çeşmənin əli.
Qoy desinlər quşlar: – gülləndi bağça,
O sarışın gözəl bağa gələli.

Əyil hələlənsin suda işığın,
Ərisin sularda yaqutu rəngin.
Qoy sənin şövqün, sənin şəfəqin:
Küllü izlər açsın bulaqda dərin.

Gəl sənən qürubun kəhrəbə rəngi,
Boyasın həyatın ağ pərdəsin.
Qoy dinləsin könlüm, qəmli axşamda
Bağlarda xəzanın son nəğməsin...

Əsatirin gözəl məbudəsi tək,
Öz eşqinlə yandır, macəra könlümü.
O, baygın baxışla, ay türk gəlini,
Etmə pərişan bu yara könlümü...

O odlu baxışın məni süzürkən
Açırlar ruhumda bir üfüq, onda
Eşqin səbahi kimi, gülür uzaqdan
Mavi pərdələrdə səhər əngiz dünya.

Əyil sular üstə... axşam ulduzu!
Seyr et asimanın dərinliyini.
O mavi aləmin ehtizazında,
Qoy zülfün oxşasın sərinliyini.

OXUMA AYEYİ-YAS

Dəhridən etmə şikayət, oxuma aye-yi-yas,
Qoy nəsim dağdan əsib, həm meşə, həm bağ oxusun.
Bir gəraylı çağır! Ey türködarın mərd balası!
Sənin ahəngin ilə həm dərə, həm dağ oxusun.
Qoy çəmənlərdə salıb köç və çadır qursun oba,
Obanın qızları da eyləsin, o traq oxusun.
Qoy yayılsın obaya, kəndlərə ahəngi-tərəb,
Sahirin mahnıların bəlkə də üşşaq oxusun.
Burax əfsanəni, əsrin oxu aydın kitabın,
Qoy o dünyanı güdən, ənfəsü afaq oxusun!

OYANMIŞ

Tarixin əgər dəftərin açsan, görəcəksən,
Hər babı və hər fəsli qızıl qanla boyanmış!
Bir neçə qızıl qübbəli məbəd tikilirkən,
Xalqın evi uçmuş başına, xərməni yanmış.
İnsan ki, həyat fəlsəfəsin anlamaz oldu,
Dünyada, o əfsanəyə, əfsunə inanmış.
Şəhanə saraylarda gecə toy tutulanda,
Bir çox qapılar qəmlə və matəmlə qapanmış.
Gördünmü, sürü içrə gedən qurdu? Amandır!
Bax, quyruğuna, gözlərinə, sanma çobanmış,
Əsrin o qarı dayəsinə söylə ki, bir də!
Artıq demə laylay ki, yatan ellər oyanmış.

DALĞALAR QABARMIŞ

Xatirət dəftərindən

Dalğalar qabarmış, açılmış güllər,
Sübhün havasında, su pərdəsində.
Duyulur fəraqın qəmli ahəngi,
Ağır-ağır uçan quşlar səsinə...

Çamlıqlardan əsən ilıq nəsimin
İpək qanadları oxsayır məni.
Onun saf nəfəsi əngin dənizdə,
Suları qabardıb, açır yelkəni.

Üfüqlərdən doğan qızıl günəşin,
Zümrüd sulara ərir kölgəsi,
Gəmi uzaqlaşır, uzaqlaşdıqca...
Sədəfli sahilin kəsilir səsi...

Sədəfli sahillər, yaşıl ormanlar,
Sahildə tək qalan sarışın nigar.
Sular ayırsa da məni sizlərdən,
Min xatirə məni sizlərə bağlar.

Dalğalar qabarmış, sular köpürmüş,
Qırılmış yelkənin ipək qanadı!
Quşlarla bərabər mavi şərqi-dən,
Gəlirik sənə, ey güllənən bati!

Ey güllənən bati! Saralır rəngin!
Gümüş sahillərin gəlir nəzərə...
Səndən doğan ayın ilk işıqları,
Damlı-damlı düşür, sular üzərə...

Sular çəkilmişlər, dəniz quşları,
Qumlarda qalan öz ruzusun arar,
Sular çəkilmişsə, kainat susmuş,
Könüldə həsrətlər olurlar bidar...

İŞÇİ

İsti gündə buğda əkdin,
Yoldan keçən karvanlara
Satdın firovun...
Sal daşlardan ehram tikdin,
Bu dünyadan köçər ikən,
Süd gölündə yatsın firovun.
Təxt qayırdın sultanlara,
Olsun bir gün:
Qızın kəniz, oğlun qulam.
Gümüş, altun qendillərlə,
Məbədləri işıqlatdın.
“On fərmanı” – Tanrı sözlün,
Yazsın xaxam...
Zəncir, zindan qayırdın ki,
Yoldaşların zəncirlənsin.
Bağ becərtidin, üzümünü,
Səhər, axşam xanlar yesin!
Ağlamadın!
Yalan sözə inanasan!
Xəncər, qılınc qayırdın ki,
Meydanlarda tökülsün qan.
Kəhriz qazdın ərəb üçün,
Bostanlığın susuz qalsın.
Başmaq tikdin xanımlara,
Özün gözəldin ayaqyalın.

Köçüb getdin Çalusa ki,
Toxuyasan güllü ipək.
Toy-düyündə şah qızına,
Məlikəyə olsun bəzək.
Qara yerin göbəyindən,
Fısqıranda qara altun,
Sən çalışdın gecə-gündüz,
Yəhudilər yandırsınlar,

Ərəblərin yurd-yuvasın.
Qoymadılar, dərs oxuyub,
Aydınlaşıb anlayasan.
Aç gözünü, qardaş, bir bax!
Kələk qurub yolda düşman!
Nə vaxtadək səni qardaş,
Əfsanələr yuxuladacaq?
Dur ayağa!
Qoyma, çöldən əsən yello
Sənsün ocaq!

YOL VER KEÇİM

Tökülsün suların üzünə,
Ağaclardan qopan yarpaqlar,
Qoy bağçanın, bağın xirməni,
Sovrulsun və olsun tarimar...

Bahar yaşıllığı, bu soyuq,
Qara torpaqlara nə gerek,
Bu çöllərdə bitən tikanlar?
Bəslərmi bağrında gül-çiçək?

İç, dəhrin zəhərli meyindən,
Yansın ciyərlərin, dodağın!
Ölümün həvəskarlı əli qoy,
Qırsın ömrün yaşıl budağın.

Qoy quşlar uçsunlar... Səsləmə!
Mərmuz ölkələrə gedəni...
Yol ver keçim, gözəl!.. Axşamdır,
..xşamdır... saxlama sən məni...

SON GECƏ

Ay işığı öpür suları... Sular,
Soyuq bir gülüşlə uzaqlaşır.
Gecənin sükutun yırtan nəğmələr,
Dağları ağladan, daşqın dərələr,
Çağırır fənaya uğrayanları...
Hürküdür quşları, çalayanları...
Öz sevgilisindən ayrı düşən bir
Bayquş ağaclıqlarda fəryad edir...
Çınarlardan qopan quru budaqlar,
Qumlarda çağlayan, duru bulaqlar,
Titredir zülmətin dalğalarını,
Açır həyatın bütün əsrarını...

Sükuta alışqan, məhzun könlüm,
Sərməst, dinlərkən sərt baxışlı ölüm,
Qara dumanlara bürünən qul tək,
Uzadır mənə bir zəhərli çiçək!..

İçirdir şükran ilə dolu cam,
Necə ki, içmişdi zavallı anam...
Gecə yarısıdır, çırağım sönmür,
Başım ağrıyır, ürəyim döyünür.

Göy və yer başıma dönür... dönür mən,
Hələ kainatın səsin dinlərkən:
Baxıram uzaqdan gələn bir qıza,
Üfüqlərə sarı axan yıldıza...

ŞERİN DİLİ

Qızıl, gümüş, ipək xalça, daş ayna,
Bir tacirə yetər, onu şad edər.
Bir rahibdən sual etsən, cənnətdən
Verər sənə gözəl-gözəl xəbərlər!..
O, şübhəsiz, öz sözünə inanmaz,
Bu dünyanın gözəlliyin dananmaz.

O, həqiqi şairikən, şairi,
Dəli sanar, şərə nəzər eləməz.
Eşitməzsə sağər dünya nəğməsin,
Kor da onun gözəlliyin biləməz.
Başqa bir göz, başqa duyğu görək ta,
Gözəlliyin rəngi ola Hüveyda...

Bir siyasi nəzər qılmaz, gecəylən,
Olurkən ay meşələrdə nüməyan,
Ay işığı, günəş aydınlatmaz heç,
Onun tutqun göylərini heç zaman,
Filosoflar şəri ilham sayarlar,
Həqiqətin nəğməsinə duyarlar!

Lakin şerin ilahəsi bir qadın,
Bəyəndiyi ancaq məxmər, ipəkdir,
Ona almaz, qızıl küpə, al örpək,
Bir də dəli bir sevdası görəkdir!

Şer yalnız odlananlar üçündür,
Şerin dili atəşindir, dərinidir...

YURDUMUZ

Səhər oldu, gün hər yərə yayılır,
Qurdlar, quşlar əkinlərdə ayılır.
Kölge düşür pərdə-pərdə yollara,
Axar suda, daşlar, qumlar sayılır.

Yapraq-yapraq gəzir qızıl işıqlar,
Al işıqlar – quşlar uçur biqərar,
Hər işıqda ovuc-ovuc ulduzlar,
Hər işıqda dərin, gizli bir sirr var.

Çıraq kimi lalələrdir odlanan,
Lalələrin üzərində qızıl qan.
Yer üzünün cənnətidir yurdumuz,
Unut göyü, bizim yerdə gəl dolan.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	4
Söylə Tanrı	15
Atlıların	16
Yurd mahnısı	17
Səhəndə sarı	18
Arazın suyu	19
Məndən salam deyın gözəl Təbrizə!	20
Sürgün	21
Məktəb xatirələri	24
Gülmə	28
Gecə keçmiş yarıdan	29
Son söz	30
Yoldan kənar	31
Kənd mahnıları	32
Nərgiz	33
Sevgilim	37
Payızın ilk günləri	39
Qafqaz yollarında	40
1945-ci ildə	41
Bir toxusu qıza	42
Başqın	43
Axşam çağıdır	44
Zamanın sirri	45
Sazaq əsdi	47
Xəzanlar	48
Arzu	50
Həyatdır axar çeşmə	51
Azərbaycanın gənc yazıçısı Namurad Fridun İbrahimiyyə	53
Qorxma!	55
Qovala düşmanları!	56
Vətənin mətəmində	57
Qanlı payız	59
Şair Şəhriyara	60
Həyatın yükü ağırdır, ağır	61
Uğuldayır dəli yellər	63
Şair Süleyman Rüstəmə	64
Otur evdə	66
Sevgidi	68
Gül dəməti	69

Payız	70
Qış	71
Yaz	72
Yay	73
Çini fincan	74
Ciğatı	75
Yurd mahnısı	77
Tərəhhata inanma!	79
Nə anladıq?	80
Gözəl	81
Qar yağıb üstümə	82
İnqilab	83
Bağdagül	85
Batbat yeyən uşaqlar	86
Qurbanlıq	87
Qaraçılar	88
Şerin səsi	90
Kimlərdir?	91
Gecənin səsi	92
Səhənd dağı	93
Axşam kölgələri	94
Bir Qulamın günahı	95
Mahnılar	97
Park	102
Şirazlı Şair Xoca Hafız	104
Yəzidin Sarayı	107
Mürşid	109
Dəmirlinin ətəyində	111
Oyan, ey sevgilim!	112
Muğanda quraqlıq	113
Maksim Qorkiyə	116
Bizim möhlə	117
Bayatılar	118
Keçən günlər	122
Bir ərəb sarayıdır	123
Kəndimizdə olub keçənlər	125
Keçən xatirələr	128
Kəndimizdən qovulanlar	131
Yolçu	135
Kimlər sevinir	138
Nədən	141
Bir al günəş doğdu səhər	142

“Sazımın sözü” şairinə	144
Son söz, son saz	149
Zənci	150
Həyatda ümid	153
Tehranın yay gecələrində	154
Yağmasan da gurulda	155
Kabus	157
Suda işıqlar	158
Poema	159
Nil çayı mənzuməsindən parçalar	164
Anəmlə bərabər	167
Ey Qəmər	168
Kölgələnən qızıl dağlar	169
Anam üçün	170
Ayn kölgəsi	171
Gecələrin nəğməsi	172
Arzu	173
Qrizantım gülləri	174
Çöl çiçəyi	175
Məşələrin qoynunda	176
Yarın ətəkləri	178
Əyil sular üstə!	179
Oxuma ayeyi-yas	180
Oyanmış	181
Dalğalar qabarmış	182
İşçi	183
Yol ver keçim	285
Son geçə	286
Şerin dili	287
Yurdumuz	288

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güləliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşən Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Emil Məmmədov</i>
Korrektor:	<i>Ceyran Abbasova</i>

Yığılmağa verilmişdir 02.08.2004. Çapa imzalanmışdır 13.02.2005.
 Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 12. Ofset çap üsulu.
 Tirajı 25000. Sifariş 22.

Kitab “Şərq-Qərb” mətbəəsində çap olunmuşdur.
 Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.